

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM II. KADEME (6. VE 7. SINIF) SOSYAL BİLGİLER KONU ALANI
DERS KİTAPLARININ YETERLİLİĞİNİN ANALİZ EDİLMESİ
(ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hasan ARSLAN

Hazırlayan
Bayram AKGÜN

Çanakkale
Şubat, 2012

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bayram AKGÜN'e ait "İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Öğretmenlerin Algıları ve Kitap Analizi ile Yeterliğinin Analiz Edilmesi (Çanakkale İli Örneği)" adlı çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Üye:.....*Hasan Arslan*.....
Doç. Dr. Hasan ARSLAN

Üye:.....*Salih Zeki Genç*.....
Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ

Üye:.....*İlknur Maya*.....
Yrd. Doç. Dr. İlknur MAYA

Tez No :433273

Tez Savunma Tarihi : 15.02.2012

Aziz Kiliç
Doç. Dr. Aziz KILINÇ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Güncel olayları bilmek, takip edebilmek öğrencilerin yaşama olan uyumunu artırır, yaşamla iç içe olmalarını sağlar ve yurttaşlık eğitimi için de önemli bir yere sahiptir. Güncel olayları gazete, dergi, televizyon, radyo ve internet gibi iletişim araçlarından takip edebilmekteyiz. Güncel olayların yanında geçmiş tarihimizde yaşanan ve örnek almamız gereken olayları da takip etmemiz bizim yararımıza olacaktır.

İnsanlar kitap, dergi, makale, internet ortamı vb. kaynaklardan aradıkları bilgilere ulaşabilmektedir. Ayrıca bu tür kaynaklar bireylerin bilgilenmesi, yönlendirilmesi ve istenilen davranışları gösterebilmeleri için önemli bir yer tutarlar.

Eğitim öğretimde öğretimin gerçekleştirilebilmesi için farklı materyallerden yararlanılmaktadır. Ders kitapları, öğretmen kılavuzları, öğrenci çalışma kitapları, beceri kitapları ve videokaset-CD gibi kaynaklar öğretim için başvurulan en önemli kaynaklar arasındadır. Bu kaynaklarla eğitim sürdürülmekte, öğrencilerden beklenen davranışlar bu kaynaklarda yer almaktadır.

Eğitim öğretimde kullanılan ve önemini yitirmemiş olan en önemli kaynak ders kitaplarıdır. Ders kitapları eğitim programında yer alan usuller çerçevesinde hazırlanmaktadır. İçerikler kolaydan zora, basitten karmaşığa ve yakından uzağa bir format izlemektedir. Konular öğrencilere ön bilgilerini harekete geçirerek yeni bilgileri yapılandırmalarıyla oluşturacakları yeni bilgilere yönlendirecek şekilde hazırlanmaktadır.

Diğer materyallerde olduğu gibi ders kitaplarıyla ilgili bazı sıkıntılar da bulunmaktadır. Bu sıkıntıların başında ders kitaplarının eğitim programında öngörülen usullerden uzak olması, eğitim programındaki usulleri tam anlamıyla yansıtamaması, içeriğin öğrenci seviyesine uygun olmaması, hazırlanan kitapların fiziki açıdan kalitesinin düşük olması vb. sorunlar gelmektedir.

Mihver derslerden birisi olan Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin ikinci devreden itibaren görmeye başladıkları önemli bir derstir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersi ile ileride görecekleri tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri gibi derslere giriş yapmış olmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi, güncel olayları ve geçmiş tarihimizdeki yaşantıları içerisinde barındıran ve günlük hayatla iç içe olan önemli bir derstir. Öğrencileri içinde buldukları toplumsal hayattan koparmadan, sosyal bir birey olabilmelerini sağlamak için içerikleri düzenlenmelidir. Sosyal bilgiler programları, sürekli değişen teknoloji ve dünya sorunlarını anlayan, tanımlayan ve çözmek için üzerinde çalışan insanları yetiştirme sorumluluğuna sahiptir. Bu yüzden sosyal bilgiler ders kitaplarının içerikleri yaşama ayak uydurabilmek için güncel olayların yer alması, dil anlatımın sade ve akışkan olması, öğrenme-öğretme bakımından uygun olması, teknik tasarımın düzenli olması ve öğrenciler açısından yeterliliğe sahip olması gereken önemli bir ders kitabıdır.

Ders kitaplarındaki eksiklikler ve hatalar öğrencilerden beklenen davranışları olumsuz etkilemekte ve öğrencileri derslerden uzaklaştırmaktadır. Bu düşünceden hareketle bu araştırmanın amacı, İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Öğretmenlerin Algıları ve Kitap Analizi ile Yeterliliğinin Analiz Edilmesi adı altında Çanakkale ilinde İlköğretim okullarında görev yapan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu kitaplara ilişkin görüşlerini tespit etmektir.

Araştırmanın evrenini; 2010-2011 öğretim yılında Çanakkale il ve ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler ders kitabı ve bu derslerin öğretmenlerinden oluşmaktadır. Örneklemi ise 110 öğretmen oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada ilköğretim okullarında görev yapan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin bu ders kitaplarına ilişkin görüşleri hazırlanan ölçek ile araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Ders Kitabı, İçerik Analizi

ABSTRACT

To know the current events and to follow these events increase student's ability to harmonize with life. Also, it provides them to be intertwined with life. It has an important place for civic education. We can follow the current events by means of newspapers, magazines, and television, internet communication tools. It is very useful to follow past events in history and important events we must take into consideration, as well as current events.

People can access the information that they are looking for by books, magazines, articles, internet etc. these types of sources are very important for everybody to be informed, guided and demonstrated the desired behaviors.

In education, different materials are used. Textbooks, teacher's guide, workbooks, skill books, videos and CD are the most important resources for teaching. These resources are used in education. And, expected behaviors from students are in these resources.

The most important resource is "textbooks". It does not lose its importance and it is much more used than the other sources. Textbooks are prepared according to the procedures in the training program. Contents have a format like that from easy to difficult, from simple to complex and from close to away. Topics are prepared to stimulate students' prior knowledge to new information and to form new knowledge.

There are some problems with textbooks as well as other materials. The main problems are that procedures in textbooks are away from the training program, textbooks couldn't reflect the training program procedure, the content isn't appropriate for students' level, textbooks are prepared in low quality etc.

Social studies lesson, one of the axis lessons, is an important lesson. Students begin to see this lesson on the second stage. By means of social studies lesson, students will be familiar with the next term lessons such as history, geography and citizenship.

Social studies lesson is an important lesson which contains current events and past experiences, and also it is related to daily life. Students shouldn't be broken away from social life in which they live. Beside this, the social contents should be organized to provide students to have individuality. Social studies programs have the responsibility to educate working people who understand the technological changes and world's problems, try to define and solve these problems. Therefore, the content of social studies textbooks are very important textbooks in terms of keeping up with current events, the language expressions is simple and

fluid, to be appropriate in terms of teaching and learning, the technical design is regular and to be enough for students.

Omissions and errors in textbooks have a negative influence on expected behaviors from students and cause students away from lessons. The purpose of this study acting on this belief Primary II level (6th and 7th graders) Analyzing Social Science Subject Area of the textbook Qualification is to determine teachers' view, the teachers are social studies teachers and they work with 6th and 7th graders in Çanakkale.

System of the study is occurred by the way of the textbooks which are taught in classrooms and schools belonging to 2010-2011 academic districts in the province of Çanakkale and the Ministry of Education official primary school and by the way of teachers of these lessons. The sample of the study is occurred 110 teachers. The study was investigated by a questionnaire which was prepared by social studies teachers' view who works with 6th and 7th graders in primary school.

Keywords : Social Studies, Textbook, Content Analysis.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAYI

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER.....	xviii
SEMBOLLER ve KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
ÖNSÖZ.....	xx

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Ders Kitabı.....	4
1.1.2. Ders Kitaplarının Hazırlanması.....	4
1.1.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	6

BÖLÜM II

ALAN YAZIN

2.1.1. Ders Kitabı ve Tarihçesi.....	7
2.1.2. Ders Kitabının Eğitim Sistemindeki Yeri.....	8
2.1.3. Ders Kitabının Amaç ve İşlevleri.....	10
2.1.4. Ders Kitabının Önemi ve Nitelikleri.....	11
2.1.5. Ders Kitabının Özellikleri.....	12
2.1.6. Ders Kitabı Kullanmanın Olumlu Olumsuz Yanları.....	13
2.1.7. Ders Kitabının Öğrenciye Ve Öğretmene Faydaları.....	15
2.1.8. Ders Kitabının Yardımcı Materyalleri.....	16
2.1.8.1. Öğretmen Kılavuzu.....	16
2.1.8.2. Öğrenci Çalışma Kitabı.....	17
2.1.8.3. Beceri Kitapları.....	19
2.1.8.4. Elektronik Gereçler.....	19
2.1.9. Ders Kitabının Hazırlanması.....	20

2.1.9.1. İçerik.....	20
2.1.9.2. Dil, anlatım ve üslup.....	21
2.1.9.3. Öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme.....	22
2.1.9.4. Teknik, tasarım ve düzenleme.....	23
2.1.10. Kitapların Hazırlanması ve Hizmete Sunulma Usulleri.....	25
2.1.10.1. Yarışma	25
2.1.10.2. Sipariş.....	25
2.1.10.3. Satın alma.....	26
2.1.10.4. Yazdırma.....	26
2.1.10.5. Özel Kesimce Hazırlama.....	26
2.1.11. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	26
2.1.12. Sosyal Bilgilerin Türkiye’deki Gelişimi.....	29
2.1.13. Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	30
2.1.14. Sosyal Bilgiler Öğretimiyle Amaçlanan Hususlar.....	32
2.1.15. Sosyal Bilgiler Ders Nasıl İşlenmeli.....	33
2.2. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları.....	35
2.3. Araştırmanın Önemi.....	36
2.4. Araştırmanın Sayıtlıları.....	36
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	36
2.6. Tanımlar.....	37
2.6.1. Ders Kitabı.....	37
2.6.2. Sosyal Bilgiler.....	37
2.6.3. Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi.....	37
2.6.4. İçerik Analizi.....	37
2.7. İlgili Araştırmalar.....	37
2.7.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	37
2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	46

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Modeli.....	48
----------------------------	----

3.2. Çalışma Evreni ve Örneklemi.....	48
3.3. Verilerin Toplanması.....	49
3.4. Verilerin Analizi Ve Yorumlanması.....	52

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçerik Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	53
4.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	53
4.1.1.1. Ölçeğe Cevap Veren Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	54
4.1.1.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin Kişisel Bulgular.....	54
4.1.1.1.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	54
4.1.1.1.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre Dağılımı.....	54
4.1.1.1.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	55
4.1.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin İçeriğe İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	56
4.1.1.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçeriğine Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	56
4.1.1.2.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	56
4.1.1.2.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	56
4.1.1.2.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	57

4.1.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Dil, Anlatım ve Üsluba İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	58
4.1.1.3.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üsluba Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	58
4.1.1.3.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	58
4.1.1.3.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.1.1.3.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	60
4.1.1.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	61
4.1.1.4.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	61
4.1.1.4.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	61
4.1.1.4.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	62
4.1.1.4.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	63
4.1.1.5. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	63
4.1.1.5.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	64
4.1.1.5.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	64

4.1.1.5.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	64
4.1.1.5.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	65
4.1.1.6. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Ders Kitabının İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	66
4.1.1.6.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	67
4.1.1.6.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	67
4.1.1.6.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	67
4.1.1.6.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	68
4.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	69
4.1.2.1. Ölçeğe Cevap Veren Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	70
4.1.2.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin Kişisel Bulgular.....	70
4.1.2.1.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	70
4.1.2.1.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre Dağılımı.....	71
4.1.2.1.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	71
4.1.2.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin İçeriğe İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	72

4.1.2.1.2.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçeriğine Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	72
4.1.2.1.2.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	72
4.1.2.1.2.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	73
4.1.2.1.2.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	73
4.1.2.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Dil, Anlatım ve Üsluba İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	74
4.1.2.1.3.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üsluba Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	74
4.1.2.1.3.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	75
4.1.2.1.3.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	75
4.1.2.1.3.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	76
4.1.2.1.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	77
4.1.2.1.4.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	77
4.1.2.1.4.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	77
4.1.2.1.4.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	78

4.1.2.1.4.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	79
4.1.2.1.5. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	79
4.1.2.1.5.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	80
4.1.2.1.5.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	80
4.1.2.1.5.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	80
4.1.2.1.5.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	81
4.1.2.6. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Ders Kitabının İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	82
4.1.2.6.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar.....	82
4.1.2.6.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	83
4.1.2.6.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	83
4.1.2.6.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	84
4.2. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçerik Analizi.....	86
4.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi.....	86
4.2.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik İnceleme Sonuçları.....	86

4.2.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üslup İnceleme Sonuçları.....	89
4.2.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenleme İnceleme Sonuçları.....	93
4.2.1.3.1. Ders Kitaplarında Fiziksel Yapı Elemanları.....	93
4.2.1.3.2. Ders Kitabında Olması Gereken Bölümler.....	94
4.2.1.3.3. Görsel Düzeni Oluşturan Öğeler.....	97
4.2.1.3.3.1. Görsel Öğeler.....	97
4.2.1.3.3.2. Yazı Öğeleri.....	98
4.2.1.3.4. Ders Kitaplarında Tasarım Öğeleri.....	98
4.2.1.3.5. Ders Kitaplarında Tasarım İlkeleri.....	100
4.2.1.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme İnceleme Sonuçları.....	103
4.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi.....	106
4.2.2.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik İnceleme Sonuçları.....	106
4.2.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üslup İnceleme Sonuçları.....	108
4.2.2.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenleme İnceleme Sonuçları.....	113
4.2.2.3.1. Ders Kitaplarında Fiziksel Yapı Elemanları.....	113
4.2.2.3.2. Ders Kitabında Olması Gereken Bölümler.....	114
4.2.2.3.3. Görsel Düzeni Oluşturan Öğeler.....	118
4.2.2.3.3.1. Görsel Öğeler.....	118
4.2.2.3.3.2. Yazı Öğeleri.....	119
4.2.2.3.4. Ders Kitaplarında Tasarım Öğeleri.....	119
4.2.2.3.5. Ders Kitaplarında Tasarım İlkeleri.....	121
4.2.2.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme İnceleme Sonuçları.....	123

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1. Sonuçlar.....	126
5.1.1. Ölçek Bulgularına Yönelik Sonuçlar.....	126
5.1.2. Araştırmacının Kitap Analizleri Bulgularına Yönelik Sonuçlar.....	128

5.1.2.1. Araştırmacının 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Analizi Bulgularına Yönelik Sonuçlar.....	128
5.1.2.2. Araştırmacının 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Analizi Bulgularına Yönelik Sonuçlar.....	129
5.2. Öneriler.....	130
5.2.1. Uygulamacılar İçin Öneriler.....	130
5.2.2. Araştırmacı İçin Öneriler.....	131
KAYNAKÇA.....	132
EKLER	
EK-1 Ölçek Uygulamasına İlişkin Dilekçe.....	136
EK-2 İlköğretim II. Kademe 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına Yönelik Öğretmenlere Uygulanan Ölçek.....	138
EK-3 İlköğretim II. Kademe 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına Yönelik Öğretmenlere Uygulanan Ölçek.....	143

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
1. Çalışma Evreni ve Örneklem Grubu.....	51
2. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik özelliklerine ilişkin görüşlerinin alfa güvenirlik katsayıları.....	53
3. Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik özelliklerine ilişkin görüşlerinin alfa güvenirlik katsayıları.....	53
4. Öğretmenlere Verilen Ölçeklerden Sağlıklı Olarak Dönen Ölçek Sayıları.....	54
5. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Düzenlemesi İle İlgili Gruplar Arasındaki Ortalamalar.....	56
6. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	57
7. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı.....	58
8. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	58
9. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....	59
10. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....	60
11. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....	61
12. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....	62
13. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları.....	63
14. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım Ve Üslubuna İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....	63
15. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelerine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları....	65
16. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....	65
17. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....	66

- 18.** 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....**68**
- 19.** Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**68**
- 20.** Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**69**
- 21.** 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....**71**
- 22.** Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**72**
- 23.** Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**73**
- 24.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Düzenlemesi İle İlgili Gruplar Arasındaki Ortalamaları.....**74**
- 25.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....**74**
- 26.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı.....**75**
- 27.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı.....**75**
- 28.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....**77**
- 29.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**77**
- 30.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**78**
- 31.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....**79**
- 32.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım Ve Üslubuna İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**80**
- 33.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım Ve Üslubuna İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**81**
- 34.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelerine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları....**82**

- 35.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**83**
- 36.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**84**
- 37.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....**85**
- 38.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**86**
- 39.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**87**
- 40.** 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları.....**88**
- 41.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları.....**89**
- 42.** Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları.....**90**

ŞEKİLLER

Sekil No

Sayfa No

1. Ders Kitabı Geliştirme Modeli.....4
2. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları.....28

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
EARGED	: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
F	: Varyans
%	: Yüzde Değer
N, n	: Ölçüm Sayısı
\bar{x}	: Aritmetik Ortalama
Sig.	: Anlamlılık Düzeyi
S	: Standart Sapma
t	: t-testi Değeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'nde ders kitabının tanımını şu şekilde yapmıştır: Her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser olarak tanımlamıştır.

Ders kitapları hem örgün hem de yaygın eğitimde kullanılan öğrenimi gerçekleştirmek için dizayn edilmiş önemli eğitim araçlarıdır. Her türlü eğitimde öğrenim amaçlı kullanılan en önemli öğretim materyalidir.

Ders kitaplarındaki konuların eğitim programlarına uygun, ardışık olarak düzenlenmesi öğrenen bireyde öğrenmenin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden ders kitapları hazırlanırken Milli Eğitim Bakanlığı'nın öngördüğü usullerin göz önüne alınarak hazırlanması gerekmektedir.

Eğitim öğretimde öğrencilere farklı dersler gösterilmekte ve her ders için de farklı materyaller kullanılmaktadır. Bu materyallerin geliştirilmesindeki ortak amaç öğrencilere belirli davranışlar kazandırmak ve bu davranışları da sosyal hayatla pekiştirebilmelerini sağlamaktır. Öğrencilerin sosyal hayatla iç içe oldukları en önemli derslerden birisi de Sosyal Bilgiler dersi.

Sosyal Bilgiler dersi ile öğrenciler tarihte yaşanan olaylar hakkında bilgi sahibi olacak, bu olaylarla günümüz arasında bir kıyaslama yapabilecek, yaşadığımız çevreyi farklı açılardan gözlemleyecek ve insan ilişkileri kavramlarına daha iyi hükmedebilecektir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinin ve ders kitabının önemi bu araştırmada öne sürülecektir.

1.1. Problem Durumu

Eğitimde öğretimin gerçekleştirilmesi için bazı eğitim materyalleri geliştirilmiştir. Bu materyallerin hepsi eğitimin sistematik ve düzenli bir şekilde yapılabilmesi için öğrenenlerin seviyesine uygun olarak düzenlenmektedir.

Eğitimde kullanılan araç gereçler arasında ders kitapları, öğretmen kılavuzu, öğrenci çalışma kitabı, beceri kitapları, elektronik gereçler vd. yer almaktadır. Şüphesiz bu gereçler arasında en önemlisi ve en çok kullanılanı ders kitaplarıdır. Maliyeti ve kullanılabilirliği bakımından ders kitapları eğitim ve öğretimin vazgeçilmezi olmuştur. Ders kitaplarının uzun süre kullanılabilirliği en büyük katkılarından birisidir.

Kitaplar, daima elde taşınacak fenerler gibidir. Diğer bir anlatımla, bir kitabın temel işlevi, etrafını “aydınlatmak” olmalıdır. Etrafını aydınlatan, ışık saçan, bilgi veren bu yapıtlar gençleri yarınlara taşıyan ve bu gençlerin aydın düşüncelerle yetiştirilmelerine olanak sağlar (Demirel, Kıroğlu, 2005). Ders kitapları da MEB tarafından kabul edilen eğitim programlarına uygun olarak tasarlandığı sürece bu gereçlerin faydaları koşulsuz olarak kabul edilmektedir.

Ders kitaplarının öğrenenlere fayda sağlayabilmesi için MEB tarafından kabul edilen eğitim programlarına uygun olarak tasarlanması ve hazırlanması gerekir. Bu şartlara uygun olmayan kitaplar öğrencilerin kazanması gereken davranışlardan uzak bir eğitim almalarına sebep olacaktır.

Ders kitaplarının hazırlanmasında en çok dikkat edilmesi gereken bölümler içeriğin eğitim programına uygun olması, dil, anlatım ve üslubun doğru kullanılması, teknik, tasarım ve düzenlemelerinin ilgi çekici olması ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme öğrencilerin ön bilgilerini ve bilgilerini harekete geçirebilecek düzeyde olmasıdır. Bu şartlar yerine getirildiğinde ders kitaplarından beklenen fayda sağlanacaktır.

Günümüz ders kitaplarında, içeriğin eğitim programıyla örtüşmemesi, dil, anlatım ve üslubun yanlış kullanılması ve akıcı olmaması, ders kitaplarının görsel bakımdan yetersiz olması ve ilgi çekmemesi, konu öncesinde ve sonrasında hazırlanmış olan soruların öğrencilerin bilgilerini harekete geçirmemesi, öğrencileri eleştirel düşünmeye yönlendirmemesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Oysaki eğitim ve öğretimin vazgeçilmezi olan ders kitaplarının bu tür eksikliklerden ve yanlışlardan arındırılması gerekir.

Bu araştırmayla İlköğretim II. Kademe (6. Ve 7. Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliğinin analiz edilmesi ve Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin bu kitap hakkındaki görüşlerinin alınması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin algılarına göre İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'na yönelik bulguları elde etmek ve bu ders kitapları üzerinde içerik analizi yapılarak, dil, anlatım ve üslubunun kullanımının, öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme açısından uygunluğunun, teknik, tasarım ve düzenlemelerinin uygunluğunun ve bu kitapların öğrencilerine uygunluğunu araştırmaktır.

Amaca bağlı olarak ortaya çıkan alt amaçlar şunlardır:

1. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının programa uygunluğu ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının dil, anlatım ve üslubunun uygunluğu ne düzeydedir?
3. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme açısından uygunluğu ne düzeydedir?
4. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının teknik, tasarım ve düzenlemelerinin uygunluğu ne düzeydedir?
5. Öğretmenlerin kişilik özelliklerine göre aralarında anlamlı bir fark var mıdır?
6. 6. ve 7. Sınıf ders kitaplarının içerik analizi yapılarak MEB Ders Kitapları Yönetmeliği'ne uygunluğunun araştırılması?

Araştırma bulguları ve sonuçlarıyla eldeki 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının mevcut durumu saptanmış olunacak ve ders kitaplarındaki eksiklerin görülerek düzeltilmesi sağlanmış olunacaktır. Ayrıca bu araştırma teorik anlamda da bu alanla ve bu alana benzer çalışmalarda araştırmacılar için bir kaynak niteliği taşıyacaktır.

1.1.1. Ders Kitabı

Ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlara ders kitabı denir (Duman, Çakmak, 2003). Tanımdan da anlaşılacağı gibi ders kitapları öğrencilere öğretilcek olan bilgileri sistematik olarak vermektedir.

Ders kitapları bu özelliğiyle öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirerek seviyelerine uygun bir şekilde konuları düzenleyen bir eğitim aracıdır. Ayrıca konuların kolaydan zora, basitten karmaşığa ve yakından uzağa olacak şekilde sıralanmasıyla öğrencileri zorlamayacağı için derse katılımı da arttıracaktır.

Ders kitapları çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişmesinde katkısı en yüksek olan materyallerden birisidir. Özellikle ilköğretim çağında ders kitaplarının özel bir önemi vardır (Demirel, Kiroğlu, 2005, s. 38). Öğrencilerin eğitime kitaplarla başlaması bu önemi daha da arttırmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin doğru bir şekilde hazırlanmış olan kitaplarla tanışması onların kitaplarla olan ilişkisini olumlu yönde arttıracaktır.

1.1.2. Ders Kitaplarının Hazırlanması

Ders kitaplarının hazırlanmasında eğitim bilimi alanına giren uzmanlık alanlarındaki bütün uzmanlarla birlikte ortak bir çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Bu yönden ders kitapları; bilimsel içerik, dil, anlatım ve üslup, görsel tasarım ve düzenleme ve ölçme-değerlendirme yönünden niteliğinin yükseltilmesi için çeşitli uzmanlarla birlikte çalışması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu yüzden ders kitaplarının hazırlanmasında bir uzmanlar grubu oluşturulmuştur.

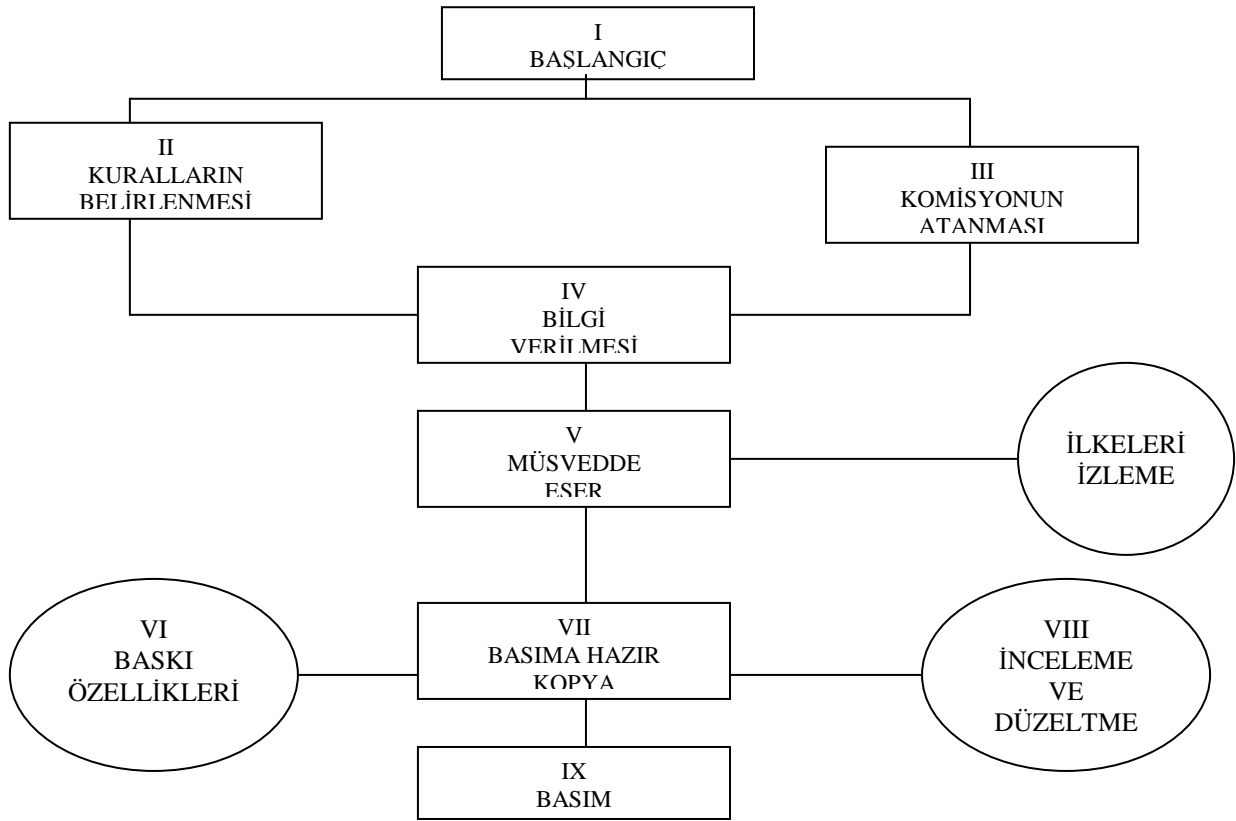
Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge" nin 6. maddesine göre ders kitabı; temel ders kitabı, alan uzmanı/uzmanları, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan ekipçe hazırlanmaktadır.

Türkiye’de ders kitapları, MEB, Talim ve Terbiye Kurulu’nun izniyle ticari yayımcılar tarafından ya da MEB tarafından yayımlanmaktadır. Hazırlanan ders kitapları Talim ve Terbiye Kurulu tarafından uygun olup olmadığının kararı verilir.

MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından 1994 yılında “Ders Kitabı Geliştirme Modeli” oluşturmuştur. Bu modele göre bir ders kitabının hazırlanması ve basılması için gerekli süreç verilmektedir (Kılıç, Seven, 2007, s. 60-61). Bu model ise;

Ders Kitabı Geliştirme Modeli

Şekil 1: Ders Kitabı Geliştirme Modeli

Kaynak: MEB. EARGED. Program Geliştirme Modeli.

Ders kitaplarının hazırlanması ve hizmete sunulmasında farklı usuller de yer almaktadır. MEB Ders Kitapları Yönetmeliği’nde (MEB, 1995) bu usuller belirtilmiştir. Bu usuller ise yarışma usulü, sipariş usulü, satın alma usulü, yazdırma usulü ve özel kesimce üretme usulüdür.

1.1.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Sosyal Bilgiler Dersi, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisi'nin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da temel altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2006, s. 354).

Sosyal Bilgiler, ilköğretim birinci kademe de 4. ve 5. sınıfta (ikinci kademe 6. ve 7. sınıf) okutulmaktadır. Amaç, bireyin sosyal hayatla ilgili durumları algılayıp yorumlayabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmaktır. İçeriğini, sosyal hayatta karşılaşılan ve bireyin karşılaşılabileceği düşünülen durumlar oluşturmaktadır (Kılıç, Seven, 2007). Öğrencilerin gerçek hayatla ilişkilendirildiği, örneklerini gerçek hayatın parçalarının oluşturduğu ve bireyi sosyal hayata bağlayan en önemli derslerden biridir.

İlköğretim birinci kademe, öğrenciye kazandırılmak istenen niteliklerin ağırlıklı olarak bulunduğu; diğer derslerin merkezini oluşturan ve etrafında dönülmesi gerektiği düşünülen ders olarak ifade edilen mihver derslerden (Kılıç, Seven, 2007) ikinci devrede gösterilen Sosyal Bilgiler dersi birçok konu alanlarının birleştirilmesiyle öğrencilere geniş bir bilgi yelpazesi sunmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde bulundurduğu tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularıyla öğrencileri bir sonraki yıllarda göreceği bu alandaki derslere de hazırlamaktadır. Öğrencilerde tarih bilincinin ilk olarak oluşturulduğu, yaşanılan çevreyle ilgili bilgilerin bulunduğu önemli bir ders kitabıdır.

Bu denli önemli olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte, seviyesine uygun düzeyde ve ilgi çekici olacak şekilde hazırlanması ders kitabının amacına ulaşabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. İyi hazırlanmış bir ders kitabı hem öğretmen hem de öğrenci açısından başarıya ulaşmada önemli bir gereç olma özelliğine sahiptir.

BÖLÜM II

ALAN YAZIMI

2.1.1. Ders Kitabı ve Tarihçesi

Eğitimin vazgeçilmez öğelerinden birisi de mutlak ders kitaplarıdır. Her zaman öğretmenin en büyük yardımcısı ve öğrencilerin vazgeçilmezi olmuştur.

Ders kitabının birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazılarını bakacak olursak; ders kitabı, belli bir dersin ve belli bir düzeydeki (İlköğretim 1, lise 2 gibi) öğrencilere yönelik olarak yazılan; içeriği yetişeklere (öğretim programı) uygun olan, incelemesi yapılmış ve onaylanmış temel kaynaktır (Oğuzkan, 1974). Yine ders kitabı, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır (Duman, Çakmak, 2003). Ders kitabı öğrencilere öğretilecek bilgileri sistematik olarak kolaydan-zora, basitten-karmaşığa ve yakından-uzağa olacak şekilde aktardığı için eğitimde öğretmen ve öğrenci için en önemli materyallerdendir.

Bireyler doğduktan sonra hemen eğitim hayatına başlarlar. Bu ilk eğitim hayatındaki öğretmeni ise annesidir. Daha sonra baba, diğer bireyler, sosyal çevre ve doğadır. Çocuk ilk eğitimini yakın çevresinden almaya başlar. Almış olduğu bu ilk eğitim bireye istenmedik davranışları da öğretebilmektedir. Fakat birey yazılı olarak asıl eğitimine okul hayatıyla birlikte başlar. Böylece istedik davranışları öğrenme ve kasıtlı olarak kültürlenme süreci de başlamış olur.

Çocuklar okuma yazmaya gerçek anlamda ilköğretimin ilk kademesinde başlar (Ceyhan, Yiğit, 2003). Bu dönemde yazıları, rakamları kullanmaya başlar. Harflerle kelimeleri, kelimelerle cümleleri oluşturur. Okuma becerisinin geliştirilmesinde de çeşitli kaynaklar kullanılmaktadır. Bu kaynakların başında da ders kitabı bulunmaktadır. Yine öğretmenlerde her öğretim kademelerinde en temel kaynak olarak kitabı kullanılmaktadır.

17. yüzyılda basılan kitaplar 16. yüzyıldaki örneklere göre daha sıradan bir görünüşe sahiptir. Kitap tasarımlarının yetkinleşmesi ve 18. yüzyıl sonlarında kitap resimlerinin basımında ağaç baskının yerini, ofset baskıya temel oluşturan taş baskının alması basımcılığın

gelişmesinde önemli rol oynadı (Ceyhan, Yiğit, 2003, s. 15). Kitabın önemli bir eğitim aracı olduğunun bilinmesi çok eskilere dayanmaktadır. Bu yüzden kitaplarla ilgili birçok tasarımlar da gelişmeye başlamıştır.

19. yüzyılın ilk yıllarında, metal baskının, şerit kağıdın bulunuşu gibi birçok yeni teknik, artan isteği karşılamak için kitabın görünüşünü değiştirmeden, baskı sayısını büyük ölçüde artırma, bunun sonucu olarak da maliyetini düşürme olanağı sağladı. Yine bu yüzyılda baskı ve dizginin makineleşmesi, sanayileşmiş toplumların artan kitap talebini karşılama olanağı sağladı. 19. yüzyılın sonlarına doğru ise William Morris ve başka yayımcıların öncülüğünde özel yayınevleri kurulmaya başlandı (Ceyhan, Yiğit, 2003, s. 15).

2.1.2. Ders Kitabının Eğitim Sistemindeki Yeri

Ders kitabı, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır (Duman, Çakmak, 2003). Derste işlenecek konular MEB tarafından kabul edilen eğitim programlarına uygun bir şekilde hazırlanır. Bu konular sistematik olarak öğrencilere aktarılır. Bu durumda kitaplar öğretmene kılavuzluk yapmaktadır.

Ders kitapları, kültürel mirası aktaran en önemli araçlardandır. Kullanışlılığı ve ekonomiklik özelliğinden dolayı da eğitim sistemimizin içinde yer edinmiş ve vazgeçilmeyecek bir özellik taşımaktadır.

Eğitim sistemimiz içinde kullanılan ders kitaplarına ilişkin bazı görüşler vardır. Bu görüşler içerisinde en çok tartışılan konuyu içerik oluşturmaktadır. Bu görüşlere bakacak olursak (Demirel, 2005, s. 3);

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) 2005'te hazırladığı bir raporda, ders kitaplarının yanlış bilgilerle dolu olduğu, fen, bilim ve teknolojinin yanlış anlatıldığı savunulmakta ve özetle şu görüşlere yer verilmektedir;

Genel eğitim sistemimiz içinde sanat marjinal kalmaktadır.

Ders kitaplarında içerik açısından yetersiz, eksik ve yanlış bilgiler bulunmaktadır.

Ders kitapları, öğrencilere psikolojik beceriler kazandırmaktan uzaktır.

Fen ve teknolojiye yanlış yöntemler kullanılmaktadır.

Matematik soyut olarak ele alınmaktadır.

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin yapmış olduğu araştırmalarda ders kitaplarının durumuyla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır (Arslan, S.)

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği:

- 1- Eğitim programlarının değişmesi kadar önemli bir konuda ders kitaplarının çağdaş öğretim yöntemlerine göre yeniden hazırlanması gerekir.
- 2- Yeni ders kitapları görsel açıdan çekici olmalıdır.
- 3- Kitaplar yeni hazırlanan programlar çerçevesinde yeni öğretim yöntemlerini uygulayacak nitelikte olmalıdır.
- 4- Öğretmen kitabında öğretmenin dersi nasıl işleyeceği adım adım gösterilmelidir.

Ders kitapları öğretimin en önemli araçlarından biri olmasından dolayı hazırlanmasında büyük titizlik gösterilmesi gerekmektedir. Kitap içerisindeki içeriklerin yanlışlardan uzak, yeterli ve tam bir şekilde hazırlanması gerekir.

Ders kitabı, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin tamamlayıcısıdır ve sınıfta kullanılan ortak iletişim materyalidir. Öğretmenin öğrenciye kazandırmak istediği bilgi, beceri ve sanat anlayışını bünyesinde barındıran önemli bir araçtır (Tosunoğlu, Arslan, Karakuş, 2001, s.77).

Ders kitaplarındaki içerikler öğrencilere hazır cevap vermemelidir. Öğrencileri araştırmaya yönlendirecek sorular sorulmalıdır. Kitaplar öğrencilere doğru düşüncelerden ziyade, sorgulayıcı düşünme alışkanlıkları kazandırmalıdır. Öğrencilere kazandırılacak en önemli özelliklerden biri de eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmektir (Argüden, 2003).

Bugün hem ilköğretim, hem ortaöğretim düzeyindeki kitapların çoğu sorgulanabilir bilgilerle doludur. Çünkü büyük bir hızla değişen dünya koşullarına ve toplum yapısına nispet yaparcasına, ders kitaplarında içerik, sabit kalmaya devam etmektedir (Sabancı, 2005). Değişen hayat koşullarına rağmen sabit kalan içerikler öğrencileri de günümüz koşullarından uzaklaştırmaktadır. Genç kuşaklar bu durumda hayata hazırlanmakta zorlanmaktadır, bilgi çağını da geriden takip etmektedirler. Hazırlanacak kitaplar uzun ömürlü olacak şekilde düzenlenmeli, özellikle teknoloji ile ilgili kitaplar da daha dikkatli olunmalıdır.

2.1.3. Ders Kitabının Amaç ve İşlevleri

Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede, öğretmene yol göstermede ve öğrencinin öğrenmesine kaynaklık eden en önemli eğitim araçlarından birisi de ders kitaplarıdır. Bu yüzden ders kitapları eğitimin vazgeçilmez araçlarındandır. Öğretimin daha sistematik, kaliteli ve nitelikli olmasına büyük katkı sağlar.

Ders kitaplarının temel işlev ve amaçlarına bakacak olursak (Demirel, 2005, s. 42-43);

Ders kitaplarının temel amaçları;

Öğrenciye kendi alanıyla ilgili bilgileri arama, bulma ve kullanma yollarını göstermesi,

Öğrenciye toplumsal deneyimlerin kazanılmasında öncülük etmesi, sorunların çözümlenmesinde yardımcı olması olarak ifade edilebilir.

Ders kitaplarının temel işlevleri;

Bilgi verme

Bilgiyi dizgeleştirme (sistematikleştirme)

Kendi kendine öğrenme

Eşgüdümleme (koordine etme)

Kişilik geliştirme olarak ifade edilebilir.

Ders kitaplarının öğretimdeki işlevlerini yerine getirmeleri için kitapların içerik ve şekil bakımından kaliteli ve nitelikli olması gerekir. Ders kitapları öğretmen için yönlendirici, en önemli yardımcı kaynak sayılabilir. Fakat ders kitapları özellikle dil ve anlatım, görsel düzen ve içerik olarak tamamen öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmaktadır (Duman vd., 2001). Ders kitapları ne kadar öğretmen için önemli bir yardımcı kaynak olduğu düşünülse de içerik, dil ve anlatım, ölçme ve değerlendirme ve görsel düzen bakımından öğrenci baz alınarak hazırlanmaktadır.

Öğrenci ders kitabı ile okul dışında yalnız kaldığı için ders kitabının verebileceği bilgiyi anlayabilmelidir. Bu da ders kitabının o öğrencinin seviyesine uygun hazırlanmasına bağlıdır. Kendi seviyesine uygun olduğunda ders kitabındaki bilgileri kendi kendine öğrenme yoluyla kullanabilir.

Ders kitaplarının hem öğretmen hem de öğrenci açısından öğretime sağladığı katkı, kitap seçiminin önemini daha da arttırmaktadır (Demirel, 2005, s. 43). Bu bakımdan ders kitaplarının öğrenmeyi kolaylaştırma, öğrenilen bilgileri tekrar edebilme ve çalışma gibi işlevleri de bulunmaktadır.

2.1.4. Ders Kitabının Önemi ve Nitelikleri

Kitaplar, insanlara içinde yaşadıkları toplumun hak ve sorumluluklarını ve değerlerini öğretir. Yaşamdaki her türlü problemler hakkında tanım yapma, analiz etme, sentezleme ve yorum yapmasını sağlar. Bireylerin yaşam standartlarına uyabilmeleri, ihtiyacı olan bilgiyi elde edebilmelerini sağlar.

Ders kitapları çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişmesinde katkısı en yüksek olan materyallerden birisidir. Özellikle de ilköğretim çağında ders kitaplarının özel bir önemi vardır (Demirel, 2005, s. 38). Çünkü bu dönem çocukların okumaya başladıkları, okumayı sevdikleri ve okuma alışkanlığı kazandıkları dönemdir.

Kitaplar öğrencilere öğretim programları ile ilgili konularda bilgi sağlayan, belirli ipuçları veren ve onlara toplumun istediği davranışları kazandıran, araştırma ve inceleme yapmaya yönlendiren, en uygun öğretme ve öğrenme olanağı sağlayan araçlardandır (Demirel, 2005, s. 39). Bu yüzden kitap seçimi çok önemlidir. Kitaplar ne kadar kaliteli, nitelikli olursa verilen eğitim de o kadar kaliteli ve nitelikli olur. Ders kitabı seçiminde etkili kişilerden birisi de hiç şüphesiz öğretmendir. Fakat öğretmenlerin de iyi bir ders kitabının niteliklerini bilmeleri gerekmektedir.

MEB ders kitapları yönetmeliği incelendiğinden ders kitabında aranacak niteliklerin; konuların işlenişi, dil özellikleri ve imla kuralları, görsel düzen, hazırlık ve değerlendirme başlıkları altında incelendiği görülür (Küçükahmet, 2003, s. 19). Kitaplar içerik ve biçim bakımından eğitici unsurlar içermelidir. Ders kitapları program ile tutarlılık göstermelidir. Konular bir bütünlük içinde, programa uygun ve disiplinlerle ilişkilendirilerek verilmelidir.

Ders kitaplarının kolay ulaşılabilirliği, ekonomikliği önemini arttırmaktadır ve öğretimde etkili olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden ders kitaplarının öğretimdeki rolü de etkindir.

Ders kitaplarının öğretimdeki rolleri ise şöyledir (Kılıç, 2004, s. 19-20);

Öğretimin büyük bölümü kitapların içeriği ile belirlenmektedir.

Sınıf içi uygulamalarında, materyal olarak en çok ders kitapları kullanılmaktadır.

Okullardaki araç-gereç yoksunluğu, ders kitaplarının öğretim aracı olarak seçilmesinde etkilidir.

2.1.5. Ders Kitabının Özellikleri

Kitap, eğitim açısından; kullanma kolaylığı olan, her öğrencinin ulaşabildiği, bilgilerin dolaysız olarak verildiği, sürekli kullanılabilen, her an başvurulabilen, sözel öğretimin boşluklarını doldurabilen bir araçtır (Kılıç, 2004, s. 26). Ders kitapları, öğrenme-öğretme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynaktır (Küçükahmet, 2003, s. 34). Yani kitap bir nevi öğretimde öğretmen ve öğrencinin en önemli kılavuzluğunu yapmaktadır.

Etkili bir ders kitabının birçok özelliği bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda ve Gagne'nin fikirlerinden hareketle etkili bir ders kitabının özelliklerinde (Küçükahmet, 2003, s. 34, Demirel, 2005, s. 49);

- Derse karşı öğrencinin ilgisini çekmesi,
- Konuların amaçlarını açıkça ortaya koyması,
- Dersin önemli bilgilerini sunması,
- Konunun ana hatlarını gösteren resim, grafik, hikayeler vb. olmalı,
- Bilginin depolanması için yarar sağlanması,
- Yeterince örnek ve uygulamaya yer vermesi,
- Öğrenciyi bilgi ve becerilerini geliştirmek için özendirme,
- Öğrenciye problemi anlamayı ve çözmeyi öğretmesi,
- Öğrencinin kendi değerlendirmesi için seçenekler sunması,
- Öğrenciyi; benlik, iç kontrol, çalışma vb. yönlerden gelişmeye özendirme,
- Çocuğun kitapla olan bağını güçlendirici yaşantılar verebilmesi,
- Öğrencinin öğrendiklerini pekiştirmesi,
- Kavramların sade bir dil kullanılarak açıklanması,

Gereksiz tekrarlardan kaçınılması,
Öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılması gerekmektedir.

Ders kitabı her konuda ve her zaman öğrencinin başvurduğu ve başvuracağı kaynaklar arasında yer almaktadır. Öğrenciler ders kitaplarıyla sürekli etkileşim halindedir. Bu etkileşimin sonucunda öğrencilerin verim alabilmeleri için ders kitapları nitelikli bir şekilde hazırlanması ve içerisinde etkili bir ders kitabında olması gereken özellikleri barındırması gerekmektedir.

2.1.6. Ders Kitabı Kullanmanın Olumlu Olumsuz Yanları

Öğretimi gerçekleştirirken birçok araç ve gereçlerden yararlanır. Bunlardan en önemliler arasında olan kitap öğretimin vazgeçilmezidir. Etkili bir öğretimi gerçekleştirmek için araç ve gereçlerin nitelikli olması şarttır. Yine de sadece araç ve gereçlerin nitelikli ve kullanışlı olması da öğretimin etkililiğine yetmemektedir. Bunun yanında bu araç ve gereçlerin yerinde ve zamanında uygun bir biçimde doğru olarak kullanılması gerekmektedir. Çünkü hepsinin de olumlu ve olumsuz yanları olduğu için uygun zamanda uygun olan tercih edilmelidir. Ancak bu şekilde öğretimden verimlilik alınabilir.

Diğer öğretim araç-gereçlerinde olduğu gibi kitap kullanımının da olumlu ve olumsuz yanları vardır. Bunlara bakacak olursak;

Ders kitabı kullanmanın olumlu yanları (Ceyhan, 2003, s. 18-19);

Kitaplar öğretimde kullanılan diğer araç ve gereçlere göre daha ekonomiktir.

Kitap, her öğrencinin kendi hızına göre çalışabilmesini sağlar. Öğrenciler arasında bireysel farklılık olduğu için öğrenme hızları da farklılaşmaktadır. Kitaplar farklı ortamlarda bile her öğrencinin kendi özelliğine hitap edebilmektedir. Bu yüzden kitap öğrenmeyi bireyselleştirir.

Ders kitapları sistematik olarak (genelden-özele, basitten-karmaşığa, kolaydan-zora, somuttan-soyuta) belli bir düzende birbirini mantık çerçevesinde izleyen ünitelerden oluşur. Bu yüzden öğretimi kolaylaştırır ve yapılandırır.

Kitaplar diğer araç gereçlerle de kullanılabilir.

İyi bir kitap öğretmenin en büyük yardımcısı ve kılavuzudur.

Belli bir konuda herkesin anlayabileceği, bir örnek ve ortak bilgi kaynağıdır.

Çok miktardaki bilgiyi etkili bir şekilde sunabilir.

Ders planı hazırlanmasını kolaylaştırır.

Kitap iyi hazırlanmışsa, öğrencilerin derse ve konuya iyi güdülenmelerini sağlar.

Yazar üniteler arasına gerekli sorulara yer vermişse, bilginin pekiştirilmesi ve genişletilmesi için fırsat yaratmış olunur.

Zamanın iyi kullanılmasını sağlar.

Görüldüğü gibi ders kitabının öğretimi birçok faydası bulunmaktadır. Bu fayda özellikle ders kitabının nitelikli hazırlanmış olmasıyla ve öğretmenin iyi kullanımıyla artmaktadır.

Ders kitabı kullanmanın olumsuz yanları (Ceyhan, 2003, s. 20-21, Kılıç, 2004, s. 32-33):

Bütün öğrencilere aynı ders kitabının aldırılması, öğrenme etkinliklerinde çeşitliliği engelleyebilir. Öğretmen ders kitabını adım adım takip ettiğinde monotonluk meydana gelir.

Öğrencinin ders kitabını tek kaynak olarak algılaması, başarısız olmasına sebep olabilir. Öğretmen bu konuda dikkatli olmalı ve öğrencilerini bu konuda uyarmalıdır.

Öğrencileri ezberciliğe itebilir. Kitapta bulunan her bilgi aynı değerde görülmemelidir. Öğretmen ders işlerken önemli noktaları vurgulamalı, etkinlikleri kritik hedef-davranışlar için yaptırmalıdır.

Ders kitabı basit bir şekilde hazırlanmışsa öğrencilerin öğrenme ilgi ve hevesini, okuma istek ve zevkini azaltabilir.

Bazı kitaplarda gereksiz bilgilere yer verilerek kitap sayfası doldurulmaya çalışılır.

Kitaplar öğretimi kendi etrafında koşullandırır.

Bilgiyi yüzeysel olarak sunarlar.

Genellikle bilgiyi tek yönlü sunar.

Kitap, amaçların yazımı için bir araç olarak kabul edilmektedir, oysa kitaplar daha önce belirlenmiş amaçlara göre seçilmelidir.

İyi bir kitabın seçimi zordur ve zaman alır.

Özellikle teknoloji içerikli bilgilere dayana kitaplar kısa süre içerisinde kullanılamaz hale gelebilir. Çünkü teknolojinin yenilenmesi ve gelişmesiyle bu bilgiler eskiyebilir ve modası geçebilir.

Ders kitaplarının olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yönleri de olmaktadır. Hiçbir zaman öğretmen tek kitaba bağımlı kalmamalıdır. Kitabı destekleyecek diğer araç gereçlerden yararlanmalı ve benzer kitapları da kullanmalıdır. Özellikle kitap içerisindeki bilgiler kısa süre içerisinde ömrünü bitirecek bilgileri içermemelidir.

2.1.7. Ders Kitabının Öğrenciye Ve Öğretmene Faydaları

Ders kitapları öğretimde hem öğrenci hem de öğretmen için büyük fayda sağlamaktadır. Öğretmenler ders öncesi kitaptaki işleyeceği konuları okumalı, incelemeli ve alıştırmaya problemlerini çözerek kendisini derse hazırlamalıdır. Öğretmen ne kadar tecrübeli olursa olsun dersin verimli işlenmesi için öğretmenin kitabı inceleyerek derse girmesi dersin öğretim amaçlarına uygun işlenmesinde büyük yarar sağlar.

Ders kitaplarının öğretmene ve öğrenciye sağladığı faydalara bakacak olursak (Demirel, 2005, s. 48, Kılıç, 2004, s. 30-31, Küçükahmet, 2003, s. 28-29);

Ders kitaplarının öğretmene sağladığı faydalar;

Öğretim programını ders kitabı sayesinde bütün bir şekilde görür ve ders işlenmesinde kolaylık sağlar.

Hazır ölçme değerlendirme soruları sunar.

Öğrenciye verilecek ödevlerin ana kaynağını oluşturur.

Konuları eksiksiz ve düzenli bir şekilde işleme olanağı sağlar.

Öğretmenlerin çalışmalarını planlamasında önemli işlev sağlar.

Öğretmenin başka materyaller geliştirmesine yardımcı olur.

Ders kitaplarının öğrenciye sağladığı faydalar;

Konular arasında bağ kurmalarını sağlar.

Kendi kendine çalışma ve öğrenme olanağı sağlar.

Öğrendiklerini tekrar etme imkanı sağlar.

Bireyin öğrenme kapasitesine göre öğrenme hızını kendisi belirler.

Ders kitabından çalışılırken öğrenci, daha aktif düşünen ve sorumluluk hisseden bir yapı içindedir.

Öğretimi sıkıcılıktan kurtarır ve ilgililiğin devamını sağlar.

Öğrenci bazı araçları ders kitabında bir arada bulur.

2.1.8. Ders Kitabının Yardımcı Materyalleri

Eğitim ve öğretimde ders kitapları hem öğretmeni hem de öğrenciyi yönlendirme özelliğiyle de önemli bir yere sahiptir. Bunun yanında ders kitabına yardımcı materyaller de bulunmaktadır.

Ders kitaplarına yardımcı materyaller olarak öğretmen kılavuzu, öğrenci çalışma kitabı, beceri kitapları ve elektronik gereçler bilinmektedir. Bu bölümde ders kitabına yardımcı olarak bilinen bu materyalleri inceleyeceğiz.

2.1.8.1. Öğretmen Kılavuzu

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'nde (MEB, 1995) öğretmen kılavuz kitabının tanımı: İlgili öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere kazandırılacak davranışları gerçekleştirmede öğretmenlere yardımcı olmak için hazırlanan basılı eserler olarak yapılmıştır. Bu bakımdan ders kitaplarının yanında öğretmenlere yardımcı olan en önemli kaynaklardan birisidir.

Her ders için öğretmen kılavuz kitabı hazırlanması esastır. Öğretmen kılavuz kitapları her ders kitabı için ayrı ayrı hazırlanabileceği gibi her ders için birlikte de hazırlanabilir. Bu uygulamaya hangi derslerden başlanacağı ilgili birimlerce belirlenir. Belirlenen dersler Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır (MEB, 1995).

"Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi ile İlgili Esas ve Usuller" çerçevesinde hazırlanan Öğretmen kılavuz kitapları, ilgili birimlerce "Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araçları İnceleme Yönetmeliği" hükümlerine göre incelenir. İnceleme sonunda eserler, düzenlenen rapor ile birlikte Başkanlığa sunulur (MEB, 1995).

Öğretmen kılavuz kitapları dersin planlanmasından değerlendirilmesine kadar öğretim sürecine yön verebilir. Bu yüzden bu kitaplar hazırlanırken gerekli usuller göz önünde

bulundurulmalıdır. İyi hazırlanmış bir öğretmen kılavuz kitabının özellikleri olarak şunları sıralayabiliriz (Kılıç, Seven, 2007):

- Öğretmene planlamada rehberlik eder. Konuların ne kadar sürede, nasıl işleneceği belirtildiği için; öğretmen ayrıca konuların ne kadar sürede işlenebileceğini, hangi etkinliklere yer verileceğini düşünmek zorunda kalmaz.
- Dersin amaçlarını hatırlatır.
- Konuda geçen önemli noktaları hatırlatarak, plan aksamamasını önler.
- Ders kitabının öğrencilere nasıl daha verimli şekilde kullanılacağına dair bilgiler verir.
- Öğrencileri derse hazırlanmaya teşvik etmesi için öğretmene yol gösterir.
- Derste kullanılacak alternatif etkinlikler sunar. Öğretmen şartlara bağlı olarak istediği etkinliği seçebilir.
- Dersin işlenişinde etkinliklerin planlamasıyla ilgili rehberlik eder.
- Öğrencileri derse çekmekte kullanılacak çeşitli hikaye, fıkra ve sorular sunar.
- Kaynaklar göstererek konuların daha etkili işlenmesine imkan verir.
- Öğrenci başarılarının değerlendirilmesinde öğretmene hazır sorular sunar. Derste kullanılacak araç-gereçler ve bunların nasıl kullanılacağına dair bilgiler verir.
- İyi bir planlama yapıldığında; sınıf ortamında disiplinin korunmasına katkı sağlar.

2.1.8.2. Öğrenci Çalışma Kitabı

Öğrenci çalışma kitapları ders kitapları yanında öğrencilerin ders öncesi, ders içi ve ders sonrası çalışmalarına yön verebilecek araç olarak kullanılabilir (Kılıç, Seven, 2007). Öğrencilerin ders öncesi derse hazırlık yapmalarına yardımcı olmaktadır. Derslerden sonra işlenen konuların tekrarında ve yeni örneklerle pekiştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Öğrenci çalışma kitapları genellikle öğrencilerin tek başına yaptığı çalışmalarda kullandıkları bir öğretim gereçidir. Bu yüzden öğrenci çalışma kitapları öğrencilerin seviyelerine uygun, akıcı bir dil kullanılarak, ders kitabıyla ilişki içerisinde olmasına, konuların basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru bir yöntem kullanılarak hazırlanmasına dikkat edilerek hazırlanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge'de (MEB, 2007) öğrenci çalışma kitabında olması gereken hususlara yer verilmiştir. Bu hususlar:

a) Öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasında yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilir.

b) Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örnekler bulunur.

c) Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara ağırlık verilir.

ç) Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilir.

d) Konular, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür gibi görsel öğelerle desteklenir.

e) Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adresleri ve okuma kaynaklarına yer verilir.

f) Dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilebilir.

g) Dersin özelliğine göre soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo tamamlama, cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinliklere de yer verilir.

i) Dersin özelliğine göre inceleme, gezi, gözlem, deney ve uygulamalarla ilgili yapılacak ön hazırlıklara, alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine, izlenecek iş ve işlem basamaklarına, zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarılara, her işlem basamağında öğrencilerle öğretmenin kuracağı iletişime, sonuca ulaşmak açısından önemli yönlendirici tedbirlere ve hangi unsurların özellikle irdeleneceğiyle ilgili bilgilere yer verilir.

2.1.8.3. Beceri Kitapları

Bu tür kitaplar genellikle yabancı dil ve dile has konuları ilgilendirmektedir. Okuma, dinleme, konuşma ve yazma alanlarıyla ilgili beceri kitapları üretilmektedir. Özellikle dinleme ve konuşma kitapları kasetler ve kasetçalarla da desteklenmektedir (Kılıç, Seven, 2007).

Beceri kitapları, kişisel gelişim açısından da önemlidir. Değişik gelişim alanları arasında yakın bağlantılar kurarak, öğrencilerin yeteneklerini tamamlayabilir. Örneğin bir konuşma kitabı; okuma, dinleme ve yazmayı geliştiren konuları içerebilir (Grower and Others, 1995, Akt: Kılıç, Seven, 2007).

2.1.8.4. Elektronik Gereçler

Elektronik gereçleri slaytlar, asetatlar, video kaset ve CD'ler oluşturmaktadır. Ders kitaplarına yardımcı olarak kullanılan gereçlerden birisi de slaytlardır. Konuların işlenişinde slayt kullanmak önemli konuların slaytla yansıtılarak öneminin vurgulanması, farklı görüntülerin yansıtılarak ilginin çekilmesi gibi avantajlara sahiptir.

Asetatlar tepegöz cihazının camına konularak altından ışık yansıtılması ile oluşturulan görüntünün bir yere yansıtılmasında kullanılır. Asetatlarla genellikle konuların özetleri, önemli görüntüler ve yazılar ve dikkat çekecek bilgiler yansıtılarak öğrencilerin ilgisi çekilir ve sıkılmalarını önlenir.

Videokaset ve CD'ler ses ve görüntüsüyle hem göze hem de kulağa hitap etmektedir. Bu yüzden öğrencilerin ilgisini fazlasıyla konuya çekmektedir. Konularla ilgili örnekler videokaset ve CD'lerle rahatlıkla gösterilebilir. Ayrıca bunlar bilgilerin akılda kalıcılığını da kolaylaştırmaktadır.

2.1.9. Ders Kitabının Hazırlanması

Ders kitaplarının hazırlanmasında eğitim bilimi alanına giren uzmanlık alanlarındaki bütün uzmanlarla birlikte çalışılması gerekmektedir. Bu yüzden ders kitapları; bilimsel içerik, dil ve anlatım, eğitsel tasarım, görsel tasarım ve ölçme-değerlendirme yönünden niteliğinin yükseltilmesi için çeşitli uzmanlarla birlikte çalışması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu yüzden ders kitaplarının hazırlanmasında bir uzmanlar grubu oluşturulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge" nin 6. maddesine göre ders kitabı; temel ders kitabı, alan uzmanı/uzmanları, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan ekipçe hazırlanmaktadır.

Bu ekibin belirlenen hususlara göre ders kitabı hazırlaması etkinliğini bir eğitim-öğretim döneminde göstermektedir. Ders kitabının nitelikli olarak hazırlanması öğretimin verimli olarak gerçekleştirilmesinde çok önemli bir husustur. Bu yüzden hazırlanacak ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge" sinde belirlenen hususlara uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

Bu hususlar ise şunlardır;

2.1.9.1. İçerik

Dersin öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir. Dersin kazanımlarının tümünün işe koşulup koşulmadığına dikkat edilir. Kazanımların ve yeterliklerin bire bir aynı ifadeyle kitapta yer alması beklenilmez. Kazanımlara dolaylı olarak yer verilmesi, tüm kitapların homojen bir yapıya bürünmemesi açısından önemlidir.

Konular ve üniteler, sınıf seviyesine göre günlük hayatla bağlantılı ve uygulamalı olarak ele alınır.

Konular ve üniteler; problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde işlenir.

Dersin özelliğine göre ünite, bölüm ve konular arasında hacim bakımından programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur.

Kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler sınıf seviyesine uygun kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir.

Konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. Ayrıca bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantısı kurulur ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.

Konular, öğretime yardımcı unsurlarla desteklenerek anlaşılır hâle getirilir.

Dersin özelliğine göre yeri geldiğinde deyimler, atasözleri, destanlar, türküler, resimler, fotoğraflar, minyatürler ve benzeri kaynaklar kültürümüzün gelişmesini ve devamlılığını sağlayacak şekilde işlenir.

Konuların işlenişinde gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verilmez.

Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenir.

İstatistiki ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilir.

Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenir.

Öğrencilerin kitaplardan verimli şekilde yararlanmasını sağlayacak unsurlara yer verilir.

Kitaplarda metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metin ile uyumlu olacak biçimde verilir.

2.1.9.2. Dil, anlatım ve üslup

Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılır.

Türkçeleşmiş kelimeler, yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilir.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, yeni kelimeleri öğrenmelerine fırsat veren zengin ve akıcı Türkçenin kullanılmasına özen gösterilir.

Cümleler, öğrencinin zihnindeki bilgilerin yapılandırılmasına yönelik olarak kurulur.

Paragraf düzenleme kurallarına uyulur ve paragraflar arasındaki anlam ve mantık ilişkisine dikkat edilir.

Cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenir.

Türkçenin kullanımında, baskıya hazır nüshanın teslim tarihindeki Türk Dil Kurumunun son yayımladığı Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır. Baskıya hazır nüshanın inceleme sürecinde Yazım Kılavuzu'nda yapılan değişiklikler baskıya hazır nüshanın puanlanmasında dikkate alınmaz. Ancak değişikliklerin yansıtılması başvuru sahibinden istenir.

Konuların işlenişinde doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.

Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek titizlikle seçilir.

Metinlerde akıcılık, mantık dokusu ve fikir bütünlüğü sağlanır.

İlköğretimin ilk üç sınıfında soyut kavramların kullanılmasından kaçınılır.

2.1.9.3. Öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme

Konular, öğrencileri muhakemeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya ve edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek şekilde işlenir.

Konularla ilgili hazırlık çalışmalarının öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olmasına dikkat edilir.

Öğrencinin yeni bilgileri ezberlemesi değil, zihninde yapılandırması hedeflenir.

Öğrenme yöntemleri ve stratejileri dikkate alınır ve üst düzey (metakognitif) düşünme becerileri geliştirilir.

Konular, programın ilgili temel becerileri ile alt becerilerini kazandıracak şekilde düzenlenir ve öğrencinin etkin rol almasına imkân verecek biçimde işlenir.

Değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme ve değerlendirme ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenir.

Her ünite veya bölümün sonunda öğrenciyi konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeye yarayan değerlendirme sorularına yer verilir.

Çoktan seçmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurma, eşleştirme, yazılı yoklama ve benzeri sonuç değerlendirme teknikleri ile ürün dosyası (portfolyo) değerlendirme, performans değerlendirme, gözlem formu gibi süreç değerlendirme tekniklerine yer verilir.

2.1.9.4. Teknik, tasarım ve düzenleme

Sayfa tasarımlarında resim, fotoğraf, grafik, şema, plan, harita ve benzeri görsel unsurların yerleştirilmesinde görsel algının yanı sıra, bunların eğiticilik ve öğreticilik niteliğine de önem verilir.

Görsel unsur, öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun; görsel algı yönünden ise renk uyumuna dikkat edilerek açık, temiz ve net bir baskıyla hazırlanır.

Her türlü yazı, resim, fotoğraf ve benzeri materyallerden telif hakları gözetilerek alıntı yapılabilir.

Konuların daha iyi öğrenilebilmesi için açıklayıcı, tamamlayıcı ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı harita, kroki, fotoğraf, şema, grafik, resim ve benzeri görsel unsurlara yeterince yer verilir.

Kitaplarda yer alan başlıklar sistematik biçimde düzenlenir ve ikonografik bir sistem oluşturulur.

Kitaplarda yer alacak Türk Bayrağına, "Türk Bayrağı Kanunu" ve "Türk Bayrağı Tüzüğü"ne uygun olarak yer verilir.

Kitap kapaklarında aşağıdaki hususlara yer verilir:

Ön kapakta; kitabın adı, okul türü, sınıfı, başvuru sahibinin adı, varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi ve dersin özelliğini yansıtan kapak düzeni,

İç kapağın ön yüzünde; kitabın adı, okul türü, sınıfı, yazarı /yazarların adı ve soyadı varsa akademik unvanı, başvuru sahibinin adı veya adresi varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi,

İç kapağın arka yüzünde; yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı,

Arka kapakta sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlar yer alır.

İkinci yaprak ve devamında; ilköğretimin 1 inci, 2 nci ve 3 üncü sınıflarına ait kitaplarda, yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ile birlikte İstiklal Marşı'nın ilk iki kıtası; yaprağın arka yüzünde Öğrenci Andı; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk'ün resmi ve resminin alt kısmında "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı bulunur. İçindekiler (ilgili sınıf için ön görülen puntoda olup) en çok beş sayfayı geçmemelidir.

4 üncü, 5 inci, 6 ncı, 7 nci ve 8 inci sınıflar ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarına ait kitaplarda; ikinci yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ile İstiklal Marşı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, üçüncü yaprağın ön yüzünde, Atatürk resmi ile resmin alt

kısımında "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı bulunur. İçindekiler ilgili sınıf için ön görülen puntoda olup en çok beş sayfayı geçmemelidir.

Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç ilköğretim 1 inci sınıflar için (20), 2 nci sınıflar için (18), 3 üncü sınıflar için (14), 4 üncü sınıflar için (12), 5 inci sınıflar için (11), daha üst sınıflar için ise (10) puntodan daha küçük harfler kullanılmaz.

Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplarda punto büyüklükleri, yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yaş durumları dikkate alınarak belirlenir.

Metinler arasında paragraf boşluğu bulunmayan 100 mm'lik kısmında, 1 inci sınıflar için (10), 2 nci sınıflar için (14), 3 üncü sınıflar için (18), 4 üncü ve 5 inci sınıflar için (20), altıncı ve daha üst sınıflar için (22) den fazla satır bulunmaz.

Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplardaki satır aralıkları, yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yaş durumları dikkate alınarak belirlenir.

Dipnotlar bölüm veya ünite sonlarında verilir.

İlköğretim Türkçe, Ortaöğretim Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı derslerinde; eserin hazırlanmasında kullanılan orijinal metinler, başvuru esnasında baskıya hazır nüsha ile dosya hâlinde Başkanlığa teslim edilir.

Ders kitaplarının son bölümünde yer alan yapraklarda sözlük, kronoloji (Sosyal Bilgiler- Tarih kitaplarında) ve kaynakça yer alır.

Türk Edebiyatı kitabında edebiyat terimleri sözlüğü bulunur. Ancak öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmak ve farklı sözlüklere yönlendirmek için Türkçe, Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı ders kitaplarında sözlük bölümüne yer verilmez.

Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Tarih ve Coğrafya kitaplarında Türkiye haritası,

Türkçe, Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türk Lehçeleri, Tarih, Genel Türk Tarihi ve Osmanlı Tarihi kitaplarında Türk dünyası haritası yer alır.

Yabancı dil ders kitapları; dinleme becerisini kazandırmaya yönelik kaset, CD, VCD gibi ek materyallerle birlikte takım hâlinde hazırlanır, incelenir ve değerlendirilir. Bu materyaller, Yönergenin 28 inci maddesinde belirtilen esaslara göre incelenir.

Takım hâlinde hazırlanması gereken diğer ders kitapları, ilgili dersin öğretim programına ait Kurul Kararında belirtilir.

2.1.10. Kitapların Hazırlanması ve Hizmete Sunulma Usulleri

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ders Kitapları Yönetmeliği'nin (MEB, 1995) 6. maddesinde ders kitaplarının hazırlanması ve hizmete sunulmasına yönelik usuller şu şekilde belirtilmiştir:

2.1.10.1. Yarışma

1) Ödüllü veya ödüksüz yarışma açılması halinde ilgili birimin hazırlayıp Başkanlığa sunduğu şartname, Kurulca uygun görüldükten sonra Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır.

2) Yazarlar veya yayın evleri tarafından şartnameye uygun olarak hazırlanan baskıya hazır nüsha belirtilen süre içerisinde Daire Başkanlığı'na gönderilir veya elden teslim edilir. Daire Başkanlığı, eserler üzerinde ön incelemeyi yapar, uygun olanlara gizliliği sağlayacak şekilde gerekli işlemleri (kodlama ve benzeri) yapar ve ilgili birime gönderir.

3) İlgili birim, hazırlanan baskıya hazır nüshaları inceler veya incelettirir. İnceleme sonunda düzenlenen raporlar ile eserler Başkanlığa sunulur. Bunlar Kurulca değerlendirilir. İnceleme ve değerlendirme sonucu, Daire Başkanlığı'na ve ilgili birime bildirilir.

4) Eserlerin Kurulca değerlendirilmesi tamamlanıncaya kadar kimlik zarfları açılmaz ve kodlanalar gizli tutulur.

2.1.10.2. Sipariş

1) Sipariş usulü ile yazdırılacak kitapların şartnamesi, ilgili birimce hazırlanıp Başkanlığa sunulur. Kurulca uygun görülen şartname, hazırlayan birime gönderilir.

2) Söz konusu birim, kişi veya komisyona şartname hükümlerine göre kitap yazdırır.

3) İlgili birim, hazırlanan baskıya hazır nüshaları inceler veya incelettirir. İnceleme sonunda düzenlenen raporlar ile eserler Başkanlığa sunulur. Bunlar Kurulca değerlendirilir. Alınan karar, Daire Başkanlığı'na ve ilgili birime bildirilir.

2.1.10.3. Satın alma

1) Okutulmasına ihtiyaç duyulması halinde, yurt içinde veya dışında yazılmış ya da tercüme edilmiş olan kitapların incelenmesi, ilgili birimce yaptırılır ve raporlarıyla birlikte Başkanlığa sunulur.

2) Kurulca kitabın veya telif hakkının satın alınmasına karar verilmesi halinde, bu durum, geren için Daire Başkanlığı'na bildirilir. İlgili Birime de bilgi verilir.

2.1.10.4. Yazdırma

Bakanlık, teşkilâtında görevli elemanlara veya bunlardan kuracağı bir komisyona kitap hazırlatabilir. Bu durumda da sipariş usulündeki yol izlenir.

2.1.10.5. Özel Kesimce Hazırlama

1) Yazar veya yayın evleri tarafından hazırlanan, biri orijinal olmak üzere üç adet baskıya hazır nüsha Başkanlığa gönderilir veya elden teslim edilir.

2) Başkanlık, eserler üzerinde ön inceleme yapılmasını sağlayarak uygun bulunanları incelettirir. Uygun bulunmayanları ise müracaat sahibine iade eder.

3) Başkanlık, eserin incelenmesini sağlayarak inceleme raporu doğrultusunda gerekli işlemleri yapar ve sonucu yazara veya yayın evine duyurur.

4) Bu yöntemle hazırlanan baskıya hazır nüshalar için müracaat her zaman yapılabilir. Temmuz ayının üçüncü haftasının son iş gününe kadar Kurulca kabul edilen ders kitaplarının listesi, Tebliğler Dergisi'nde duyurulmak üzere Yayınlar Dairesi Başkanlığı'na gönderilir.

5) Azınlık okulları için kendi dillerinde okutulan veya okutulacak olan kitaplar, yeminli mütercimlere tercüme ettirilerek, tercüme edilmiş bir nüshası ile birlikte teslim edilir.

2.1.11. Sosyal Bilgiler Kavramı

Toplumlar ve insanlar sürekli gelişim ve değişim halinde oldukları için sosyal bilimlerin önemi çok büyüktür. Bireylerin topluma, sosyal çevreye ayak uydurabilmeleri,

toplumun beklentileri ile bireylerin ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gereken bilgi, deneyim ve tecrübeyi kazandırmada sosyal bilimlerin büyük katkısı vardır.

Sosyal Bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, Sosyal Bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin, hem bir Sosyal Bilim dalı, hem de Sosyal Bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi "Sosyal Bilgiler" kavramını meydana getirmiştir (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html).

Sosyal Bilgiler, bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir. Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçeğe kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen derin bilgiler olarak tanımlanabilir (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html). Bireylere geçmişte yaşanan olaylar ve günümüzde onlara düşen hak ve ödevler hakkında bilgi vermekle hem geçmiş hem de gelecekle ilgili bilgi veren bir bilgi kaynağıdır.

Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi (vatandaşlık bilgisi) gibi ilköğretim programlarında yer alan, ancak Sosyal Bilimler denilen sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji vb. gibi disiplinlerden seçilmiş konulardan oluşmaktadır. Bu konular ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin düzeyine uygun olarak, daha somut ve yakın özelliklere sahip duruma getirilmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi kültür öğelerini birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren, ilköğretim düzeyinde ve çocuğun küresel algılama özelliğine uygun durumuna getirilmiş bir derstir (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html). Sosyal çevreyi öğrencinin seviyesine uygun bir şekilde öğrenciye aktaran önemli bir derstir.

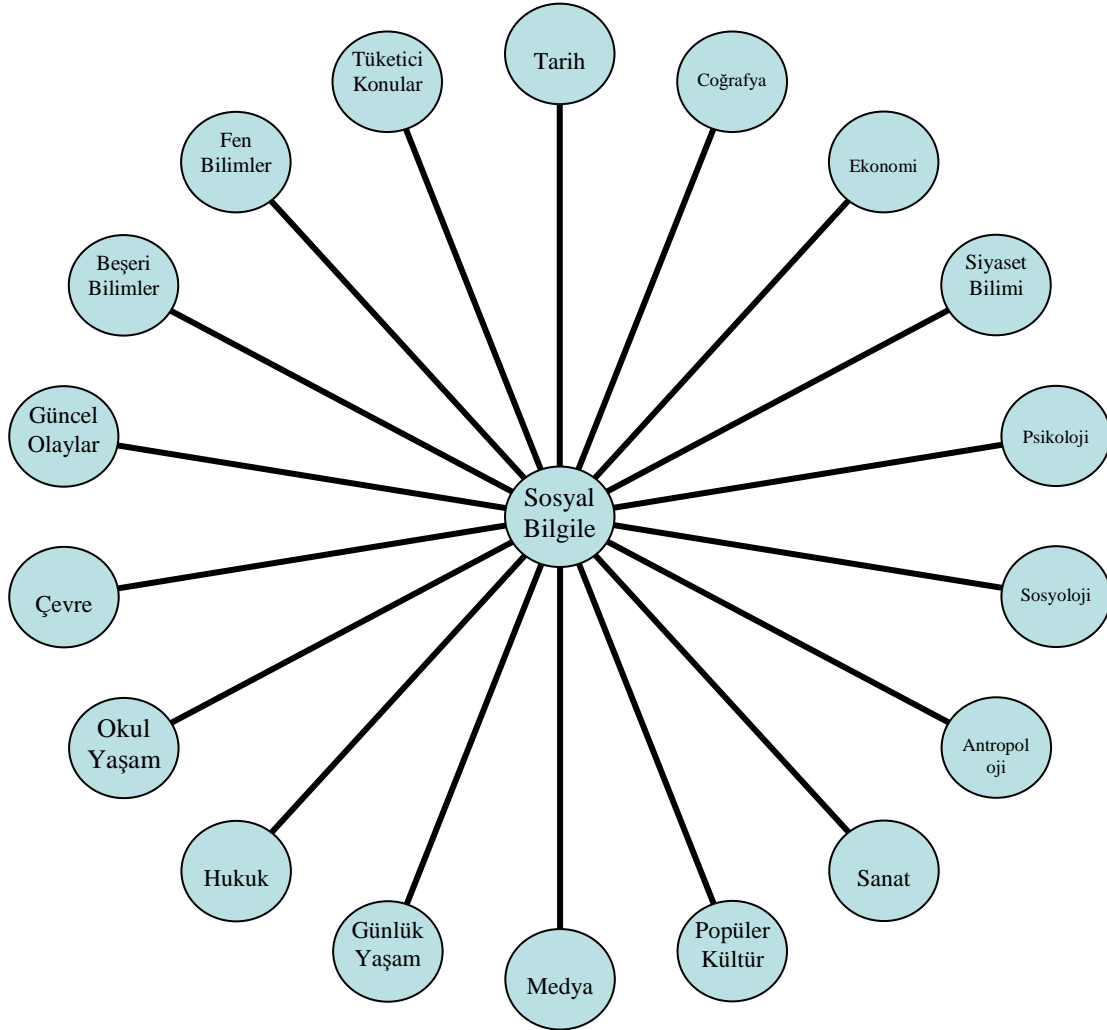
Sosyal Bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır (Barth, 1991, Akt. Öztürk, 2006, s. 23).

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1998, s. 3). Sosyal Bilgiler vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesidir (Barr, Barth ve Shermis, 1977, s. 69).

Sosyal bilimlerin bulgularından yararlanılarak toplumdaki bireylere gerekli olan öğeleri sunmada Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yer tutar. Sosyal Bilgiler dersi sosyal bilimlerdeki bazı derslerden özet olarak seçilmiş bilgileri içinde barındıran, bu bilgileri öğrencilerin seviyelerine uygun hale getiren ve öğrencilere sunan önemli ve gerekli bir derstir.

Sosyal Bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları aşağıdaki şekilde verilmiştir (Öztürk, Dilek, 2004, s. 19).

Şekil 2: Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

Kaynak: Martorella, 1998'den uyarlanmıştır.

2.1.12. Sosyal Bilgilerin Türkiye'deki Gelişimi

1892 yılında ABD'de toplanan Ulusal Eğitim Konseyi ulusal toplum anlayışını oluşturmak için sosyal bilgiler dersini düzenlemiştir. Bu dersin içeriği de coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuştur. Bu bilgiler toplumun ihtiyaçlarına uygun hale getirilmiş ve içeriği de buna göre düzenlenmiştir. 1960 yıllarına kadar süregelen bu yapı, bu yıllardan itibaren dünyada değişen toplumsal ve siyasal yaşamdaki durumlardan, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerden, öğrenme-öğretme anlayışındaki yeniliklerden dolayı hem hedef hem de içeriği yeniden düzenlenmesini gündeme getirmiştir.

Sosyal Bilgiler alanındaki bu gelişmeler Türkiye'de etkili olmuştur. 1926 programında ilk mektebin başlıca maksadı "genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir" ilkesi temel alınarak, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarda yer verilmiştir.

1962 program taslağında ilkokulun amacı "kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat" bakımlarından belirlenmiş, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine toplum ve ülke incelemeleri dersi konulmuş; ders saatleri dördüncü sınıfta 6, beşinci sınıfta 5 saat olarak saptanmıştır.

1968 programında ise, dersin adı sosyal bilgiler olarak tekrar değiştirilmiş, dördüncü ve beşinci sınıflarda beş saat olarak okutulmuştur. 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949, 1967 programlarında tarih, coğrafya dersleri aynı adla okutulmuş, 1968-1969 öğretim yılında ise tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri sosyal bilgiler dersi adı altında okutulmaya başlanmıştır (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html).

Sosyal Bilgiler dersi 1968-69 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-71 öğretim yılında ise deneme niteliğinde orta okullarda resmen okutulmaya başlanmıştır. İlk zamanlarda dersin niteliğiyle ilgili bazı değişik anlayışlar oluşmuştur. Bunlara bakacak olursak (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html);

1. Sosyal Bilgiler vatandaşlık bilgileridir.
2. İnsan topluluklarının organizasyonuna ait bilgilerdir.

3. Sosyal bilgiler, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgilerinin oluşumuyla meydana getirilen bir derstir ki bu en yaygın olarak kabul edilen görüştür.

Sosyal Bilgiler programları tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının birleştirilmesiyle meydana getirildiği için, bu kavramın yanlış anlaşılmasında ve programın tatmin edici olmamasında etkili olmuştur.

Türkiye’de faaliyete geçirilen Sosyal Bilgiler programının amacı temelde etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmektir. Bu amaçları gerçekleştirmek için ülkemizde şu anda Sosyal Bilgiler vatandaşlık eğitiminde hakim olan üç ayrı yaklaşım tarzı vardır; Hayat Bilgisi 1-3. sınıflar, Sosyal Bilgiler 4-5. sınıflar, milli bilgiler 6-7. sınıflar, vatandaşlık ve insan hakları Türkiye Cumhuriyeti tarihi ile devrimler ve Atatürk İlkeleri 8. sınıfta okutulmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin öğretim amaçları Türk eğitim sistemimizde, köklü geleceğimiz ve eğitim sistemimizin dayandığı teorilerle, ilkeler doğrultusunda belirlenmiştir. Milli Eğitim Kanunu, ilköğretim birinci ve ikinci basamağındaki Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarıyla açıklamaları ve orta öğretim kurumlarındaki tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerinin programları incelendiğinde, değişen, toplum içinde insanın gelişimi ve yurttaşlık eğitimi gibi temel boyutları açılarak ele alındığı ve vurgulandığı görülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi sonuç olarak 1968 yılından itibaren programlarda yerini almıştır. Bu programla da Milli eğitimimiz iyi ve etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir.

2.1.13. Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Eğitim ve öğretimin vazgeçilmez araç ve gereçlerinden birisi de ders kitaplarıdır. Ders kitapları belli bir öğretim alanı ile ilgili hedef davranışları öğrencilere kazandırmak amacıyla hazırlanmış yazılı eserlerdir. Ders kitapları bu yüzden programdaki hedeflere uygun olarak hazırlanmalıdır.

Türkiye’de okutulan ders kitapları Talim ve Terbiye Kurulu’nun onayından geçtikten sonra okullarda okutulmaktadır. Ders kitaplarının hazırlanmasında da bazı standartlar ortaya konulmuştur. Özellikle biçim ve içerik yönünden ders kitaplarının programla uyumu gerekmektedir.

Ders kitaplarının nitelikli olarak hazırlanması öğretimin daha etkin olmasında etkilidir. İyi bir ders kitabının özelliklerine bakacak olursak (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_11.html);

1. Nihai yanıtlan sunduğu iddiasında olmamalıdır.
2. Öğrencilerin eleştirel düşünce yeteneklerini açığa çıkarmalı. Kendi kişisel yargılarını geliştirmelerini sağlamalıdır.
3. Bağımsız öğrenme yeteneğini pekiştirmelidir.
4. Geçmişe ilişkin yorumları çoğulcu bir yaklaşımla sunmalıdır,
5. Farklı görüşleri savunan kaynakları da kapsamalıdır.
6. Önyargı, klişe ve stereotiplere karşı koymalıdır.
7. Yerel, bölgesel, ulusal Avrupalı ve küresel perspektifler arasında dengeli bir yaklaşıma sahip bulunmalıdır
8. Öğrencilerin yaparak-yaşayarak kendi deneyimleri ile öğrenmelerine yardımcı olmalıdır.
9. Öğrenci beceri ve davranışlarının gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
10. Öğrencilerin bireysel gelişmelerine yardımcı olmalıdır.
11. Çeşitlenmiş ödev, görev etkinlikler içermelidir.
12. Konulara eşlik eden görsel malzeme yalnızca süsleme amaçlı değil işlevsel kaynak malzeme niteliğinde olmalıdır.

Şuan eğitimimizde yürürlükte bulunan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında şu temel bölümler yer almaktadır (http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_11.html):

1. Üniteler içerisinde yer alan metin veya İçerik: Öncelikle Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan tarih, coğrafya, vatandaşlık disiplinlerinden ayrı ayrı oluşturulan üniteler, soyuttan somuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, özelden genele, kolaydan zora gibi öğretimin temel ilkelerine uygun olarak hazırlanmalıdır.

Ders kitaplarında sunulan içerik akademik alanda yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan bilginin pedagojik ilkeler ve genel eğitim anlayışı çerçevesinde öğrenci düzeyine indirgenmesiyle oluşmaktadır. Bu çerçevede ders kitaplarının alanda yapılan çalışmaların son verilerini kapsayacak şekilde güncellenmesi önemlidir. Bir diğer önemli noktada ders kitapları

aracılığıyla ilgili alandaki bilgi üretim sistematığı ve metodolojik yaklaşımın, alanın önemli kavramlarının öğrenciye tanıtılmasıdır.

2. Görsel materyaller: Resim, fotoğraf, harita, grafik, kroki, diyagram, şema, vs. materyaller kimi ders kitaplarında yeteri düzeyde kullanılmamaktadır. Kimilerinde ise oldukça yersiz ve faydasız bir şekilde kullanılmaktadır. Önemli olan ders kitabını ilgisiz görsel materyallerle süslemek, renklendirmek değil, amaca uygun kullanmak, öğretimi kolaylaştırmaktır.

3. Hazırlık ve değerlendirme soruları: Hazırlık ve değerlendirme soruları da yine amaca uygun olarak özenle seçilmiş olmalıdır. Fakat şu an kullandığımız Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan sorular, Bloom taksonomisine göre bilişsel alanın sadece bilgi ve kavrama basamaklarına yöneliktir. Sosyal bilgiler dersi sadece belirlenmiş olan bir kısım bilgilerin öğrenciye aktarılmasını veya kavratılmasını amaç edinmemiştir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler ders kitapları taksonominin diğer alan ve basamaklarına yönelik soruları da içermelidir.

4. Okuma parçaları: Sosyal Bilgiler ders kitapları, içerik olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi disiplinlerini kapsadığından dolayı içerisinde amaca uygun kaliteli, aynı zamanda edebi değeri olan okuma parçaları bulundurmakta zorluk çekmemelidir.

5. Fiziki görüntü: Sosyal Bilgiler ders kitabı kapak, renklendirme, dizayn açısından içerdiği disiplinlere uygun olmalıdır. Nitekim bazı Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kapakları dahi çok ilgisiz resimlerle hazırlanmıştır. Bu tür yanlışlık ve eksikliklerde dikkat edilmesi elzemdir.

2.1.14. Sosyal Bilgiler Öğretimiyle Amaçlanan Hususlar

Dünya hızla gelişmekte ve beraberinde karmaşık sorular, sorunlar ve çeşitli ihtiyaçlar da meydana getirmektedir. Her bilim dalına da bireylerin ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasında dengeyi sağlamada, insanların ihtiyacı olan gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmada büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bilim dalları arasında en önemlilerinden birisi de sosyal bilimlerdir. Sosyal bilimlerin aracılığıyla Sosyal Bilgiler dersinin sorumluluğu da çok fazladır. Bu yüzden Sosyal Bilgiler disiplinler arası ve çok yönlü bir yaklaşım

izleyerek, kişilere bilgi edinme yollarını ve belli becerileri kazandırma amaçlarına diğerlerine göre daha çok öncelik vermektedir

(http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html).

Sosyal Bilgiler dersi programı incelendiğinde insanın gelişimi ve yurttaşlık eğitimi gibi temel hususların vurgulandığı görülmektedir. Diğer hususlara da bakacak olursak

(http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html);

Kişilik gelişimi

İnsanların birbiriyle ilişkileri

Ekonomik verimlilik

Yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları

Değişim ve hayatla başa çıkma

Dünyayı, yurdu ve çevreyi tanımak için bilgi birikiminden yararlanma.

Bu hususları incelediğimizde Sosyal Bilgiler dersinin öğrencileri sosyal yaşama hazırladığı ve Sosyal Bilgiler alanındaki disiplinler ile ilişkili olduğu görülmektedir. Amaçlar bireyleri topluma kazandırmak, bireylerle toplum arasındaki dengeyi sağlamak için genel olarak ifade edilmektedir.

2.1.15. Sosyal Bilgiler Ders Nasıl İşlenmeli

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının konuları sekiz yılda işlenecek şekilde düzenlenmiştir. Bu dersin öğretiminde, somuttan-soyuta, yakından-uzağa- basitten-karmaşığa doğru bir yol izlenmelidir. Bu şekilde öğrencilerin görüşleri, düşünceleri ve ufku yavaş yavaş genişletilmelidir (<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>).

Diğer derslerde de olduğu gibi dersin konuları işlenirken güncel olaylarla konular arasında bağlantı kurulmalıdır. Bu özellikle Sosyal Bilgiler dersi için çok önemli bir ayrıntıdır. Belirli gün ve haftaların kutlanması, Türk milletinin zaferleri, Türk inkılabıyla ilgili yeniliklerin zamanları vb. günlerde gazete, dergi ve diğer yazılı eserlerle ve görsel materyallerle o günün önemi derste dikkat çekilmelidir. Öğrencilerin somut işlemler döneminde olduğu dikkate alınarak, öğrenme-öğretme ortamında işlenecek dersler yakın çevreden seçilmiş konularla desteklenmelidir

(<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>).

Ders konuları işlenirken konuları daha somutlaştırmak, öğrencilerin daha iyi anlamalarını sağlamak için tablolar, şekiller, resimler, kartpostallar ve filmlerden de yararlanılmalıdır. Bu çalışmalarda haritalar da kullanılmalıdır. Ayrıca konuların işlenmesinde diğer derslerle de bağlantı kurularak konular arasında paralellik sağlanmalıdır

(<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>).

Dersin kapsamına göre çalışma ortamı sadece okul değil, ev, kütüphaneler, müzeler, sergiler vb. yerler olmalıdır. Öğrencilere de bunları açıkça belirtmek gerekir. Ders esnasında da öğrencilerin katılımını sağlamak için örnek olay, gözlem, gösterip yaptırma ve rol yapma tekniklerinden yararlanılmalıdır. Yine öğrencilere zor olmamak kaydıyla ulaşabilecekleri ve bu esnada zevk alabilecekleri de araştırma ödevleri verilmelidir.

Tarihi konular işlenirken olayların akışından çok neden ve sonuçları üzerinde durulmalı, ayrıntılardan kaçınılmalı ve öğrencileri düşünmeye yönettirecek çalışmalar yapılmalıdır.

Öğrencilere yurdumuzun doğal kaynaklar yönünden zengin olduğu bilgisi verilmeli, fakat bu kaynakların dengesiz kullanım sonucunda tükenebileceği, bunlardan gelecek nesillerin de yararlanabileceği, yararlanması gerektiği, yararlanma hakları olduğu, bu yüzden de doğal kaynakların korunması ve verimli bir şekilde kullanılması gerektiği bilgisi verilmelidir.

Yurdumuzun deprem kuşağı bölgesinde yer almasından dolayı özellikle “doğal afetler” konusu işlenirken deprem konusuna önem verilmelidir. Doğal afetlerin nasıl oluştuğu, bunlardan nasıl korunulduğu ile ilgili bilgiler üzerinde dikkatle durulması gerekmektedir (<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>). Bu olayları da günlük yaşamdan örneklerle desteklemek gerekir.

İlimiz ve bölgemiz konusu işlenirken özellikle ildeki önemli tarihi olaylar ve ilin özelliklerinden bölgelerin özelliklerine doğru yakından-uzağa ilkesi benimsenerek gerekli bilgiler verilmesi gerekir (<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>).

Atatürkçülük konularıyla ilgili; 04.08.1999 tarih ve 263 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararıyla kabul edilen ve Eylül 1999 tarih 2504 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan

ilköğretim kurumlarının öğretim programları ile ders kitaplarında yer alması gereken konular, bütünüyle Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında da işlenmelidir (<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>).

2.2. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin algılarına göre İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'na yönelik bulguları elde etmek ve bu ders kitapları üzerinde içerik analizi yapılarak, dil, anlatım ve üslubunun kullanımının, öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme açısından uygunluğunun, teknik, tasarım ve düzenlemelerinin uygunluğunun ve bu kitapların öğrencilerine uygunluğunu araştırmaktır.

Amaca bağlı olarak ortaya çıkan alt amaçlar şunlardır:

1. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının programa uygunluğu ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının dil, anlatım ve üslubunun uygunluğu ne düzeydedir?
3. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme açısından uygunluğu ne düzeydedir?
4. Öğretmenlerin algılarına göre ilköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) sosyal bilgiler ders kitaplarının teknik, tasarım ve düzenlemelerinin uygunluğu ne düzeydedir?
5. Öğretmenlerin kişilik özelliklerine göre aralarında anlamlı bir fark var mıdır?
6. 6. ve 7. Sınıf ders kitaplarının içerik analizi yapılarak MEB Ders Kitapları Yönetmeliği'ne uygunluğunun araştırılması?

2.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmayla İlköğretim II. Kademe (6. Ve 7. Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliğinin analiz edilmesi ve Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin bu kitap hakkındaki görüşlerinin alınması amaçlanmaktadır.

Araştırma bulguları ve sonuçlarıyla eldeki 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının mevcut durumu saptanmış olunacak ve ders kitaplarındaki eksiklerin görülerek düzeltilmesi sağlanmış olunacaktır. Ayrıca bu araştırma teorik anlamda da bu alanla ve bu alana benzer çalışmalarda araştırmacılar için bir kaynak niteliği taşıyacaktır.

2.4. Araştırmanın Sayıtları

a) Çanakkale il ve ilçelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşan katılımcı grubun geneli temsil etmesi için yeterli öğretmen sayısına ulaşıldığı varsayılmaktadır.

b) Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ölçekteki soruları daha iyi anlamaları ve daha samimi cevap verebilmeleri için gerekli önlemler alınmıştır.

c) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarına ilişkin görüşlerine yönelik ölçeklere verdikleri cevapları doğru olarak kabul edilmektedir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma grubu 2010-2011 eğitim öğretim yılında Çanakkale il ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.

Araştırmada veri toplama araçları açısından problemlerin ortaya konması ve ölçek sorularının hazırlanmasında literatür taraması, öğretmenlerin görüş ve düşüncelerinin alınmasında ise ölçek ile sınırlıdır.

2.6. Tanımlar

Araştırmada kullanılan terimler aşağıda tanımlandığı gibi kullanılmıştır.

2.6.1. Ders Kitabı: Bir derste, bilgilerin aktarımı sürecinde öğrencilerin yaş ve bilgi seviyelerine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış basılı eğitim araçlarıdır (Bayrakçı, 2005).

2.6.2. Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisi'nin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da temel altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2006, s. 354).

2.6.3. Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi: Konu alanında MEB tarafından onaylanmış ders kitaplarının ve öğretim programlarının eleştirel bir bakış açısı ile incelenmesi; kitapların içerik, dil, öğrenci seviyesine uygunluk, format, çekicilik, anlamlı öğrenmeye katkısı, öğretimde kullanım kolaylığı, vb. açılarından incelenmesidir (YÖK).

2.6.4. İçerik Analizi: Sözel olan veya olmayan dokümanın verilerinin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli değişken veya kavramların ölçülmesi ve belirli bir anlam çıkarılması için taranarak kategorilere ayrılması ve nicel verilere dönüştürülmesi (Arık, 1992).

2.7. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitapları'nın içeriği konusunda ilgili Türkiye'de ve yurt dışında yapılan araştırmalar üzerinde durulmuştur.

2.7.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Tarman vd. (2010) Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi başlıklı çalışmalarında Sosyal Bilgiler ile ilgili yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini

incelemişlerdir. Bu araştırmanın sonucuna baktığımızda tez çalışmalarının birbirlerine çok benzediği sonucuna ulaşılmıştır. Hazırlanan tez çalışmalarına baktığımızda Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili içeriğin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenlemeleri ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutları detaylı bir şekilde incelenmemiştir.

Yılmaz (2000) “Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçlarına Ulaşma Düzeyi” adlı araştırmasında ilköğretimde temel derslerden biri olan sosyal bilgiler dersinin ilköğretimin birinci kademesine göre, ikinci kademe daha az başarıya ulaştığı sonucuna varmıştır. Sosyal bilgiler dersi programı, içerik açısından öğrencide olması şart olan birçok davranışı hedeflediği vurgulanmıştır. Program bu açıdan olumlu olmakla birlikte, programın uygulama aşamasında eksiklikler tespit edilmiştir. Bu eksiklikler dersin işleniş yöntemlerinden, araç-gereç durumundan, bireyin ve ortamın fiziki ve psikolojik şartları şeklinde sınırlandırılabilir etkenlerden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda öncelikle yapılması gereken ders programının uygulama aşamasındaki düzenlemeler olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Algan, 2008, s. 42).

MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Temel Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının Değerlendirme Raporu (2006) İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle İlgili Değerlendirme Raporu’nda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Anket 2: Öğretmenlerin Öğretim Programındaki Ünitelere İlişkin Görüşleri

Sonuçları: Öğretmenler, ilköğretim okulu 6. sınıf sosyal bilgiler dersi ile ilgili program taslağındaki üniteleri büyük ölçüde olumlu bulmaktadır. Sadece verilen sürenin ünitelerdeki etkinlikler ve kazanımların gerçekleştirilebilmesi için yeterliliği konusunda öğretmenlerin dörtte üçe yakını olumsuz görüş bildirmektedirler. Zaman yetersizliğinin en çok sosyal bilgilerde bir sorun olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Anket 4: Öğretmenlerin Ölçme ve değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Sonuçları: İlköğretim Okulu altıncı sınıf sosyal bilgiler derslerinde öğretmenlerin en büyük bölümünün sözlü sunum, görsel çalışmalar ve ürün dosyasından (portfolyo) “Çoğu Zaman”; proje değerlendirme, drama, sözlü yoklama, yazılı sınavlar, performans ödevi, grup ve akran değerlendirmesi, özdeğerlendirme, kavram haritaları, tutum ölçeği, gözlem formu ve

kontrol listesinden “Ara Sıra” yararlandıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğu yapılandırılmış grid’den “Hiçbir Zaman” yararlanmadığını belirtmektedir.

İlköğretim Okulu 6. sınıf sosyal bilgiler derslerinde en çok, sözlü sunum, görsel çalışmalar, sözlü sınav, yazılı sınavlar, ürün dosyası, gözlem formu ve kontrol listesinin kullanılmakta olması beklenir. Diğer yöntem ve teknikler bu derste genellikle ara sıra veya daha az kullanılabilir. Bu durum göz önüne alındığında, öğretmenlerin cevapları genelde beklenene yakın görünmektedir.

İlköğretim okulu altıncı sınıf sosyal bilgiler derslerinde öğretmenlerin büyük bölümü (%63.9) her grup üyesine ayrı ayrı not verdiğini, öğretmenlerin %38.6’sı grup üyelerine hiçbir zaman aynı notu vermediğini belirtmektedir.

Grup çalışmalarında ortak bir amaca ulaşmak esas olduğundan fevkalade haller dışında grup üyelerinin tümüne aynı puanın veya notun verilmesi beklenir. Aksi halde grup çalışmaları aracılığıyla gerçekleştirilmesi beklenen yardımlaşma, dayanışma ve benzeri önemli kazanımlar gerçekleştirilemez.

Öğretmenlerin çoğunluğu (%70.9) ölçme ve değerlendirmeler sırasında hem süreç hem de ürünleri göz önünde tuttuklarını belirtmişlerdir. Okulun özellikle öğretim yeri olduğu göz önüne alındığında, ölçme ve değerlendirmelerde genellikle hem süreç hem de ürünün dikkate alınması uygun bir yaklaşımdır.

Öğretmenler değerlendirme sonuçlarını, başta öğrenilmeyen konuları yeniden öğretmek üzere verilen amaçların tümü için kullandıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin bu görüşleri beklenene yakındır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üçte ikiden fazlası ölçme yöntemleri ve değerlendirme sistemini çok karmaşık bulmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamına yakını ölçme yöntemleri ile değerlendirmenin zaman alıcı olduğunu belirtmektedirler.

Özdemir, Pusmaz (2007) İlköğretim II. Kademe Ders Kitaplarının Çağdaş Eğitim Ölçütlerine Uygunluğunun İncelenmesi başlıklı araştırmalarında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulmak üzere tavsiye edilmiş 29 yayınevine ait 92 kitap incelemişlerdir. Sonuç olarak; Okullarda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin en

önemli materyallerinden olan matematik ders kitapları hazırlanırken yazarların aşağıdaki önerilere dikkat etmesi ile ders kitaplarının içerik, öğretim yöntem ve teknikleri ile hazırlık ve değerlendirme açısından daha etkili bir role sahip olacağına inanmaktayız.

Her ünitenin başında hazırlık çalışmalarına yer verilmelidir. Ünite başlarında üniteyi ve uygulama alanlarını tanıtmaya yönelik bir bölümün bulunmasına özen gösterilmelidir. Benzer şekilde ünite sonlarında öğretilen kavramların ve özelliklerin neler olduğu özetlenmelidir. Bunun yanında öğrencilerin konular arasında bağ kurmalarını sağlayacak tekrar bölümlerinin bulunmasına dikkat edilmelidir. Problem kurmayı geliştirecek gerçek durumların verilmesine önem verilmeli ve öğrencilerin problem kurmalarına yardım edecek ipuçları verilmeli, çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak problemlere yer verilmelidir. Her ünite ile ilgili olarak rutin olduğu kadar rutin olmayan problemlere de yer verilmelidir. Matematiksel kavramlar aralarındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasına yardım edecek tartışma soruları kullanılmalıdır. Öğrencilerin matematiği günlük hayatlarında bir araç olarak kullanmalarına yardımcı olacak ve araştırma yaptırmaya özendirerek günlük hayat problemlerine yer verilmelidir. Bu nedenle ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yaş düzeyleri de dikkate alınarak değerlendirmeye yönelik farklı yöntemlerin kullanılmasına özen gösterilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim okulları için yeniden hazırlatılması düşünülen ders kitaplarına ve onların yazarlarına bu araştırmanın sonuçlarının yardımcı olacağını ümit etmekteyiz.

Özkan (2001) “İlköğretim Okulları I. ve II. Kademe Sosyal Bilgiler Öğretiminin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada ilköğretim okulları I. ve II. kademe sosyal bilgiler dersini okutan öğretmenlerin bu dersin öğretiminde kullanılan öğretim yöntem, teknik ve etkinliklerini kullanma durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; ilköğretim okulları I. ve II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerinin yeterli şekilde kullanılmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin yöntem, teknik ve diğer etkinlikler ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları, araç-gereç yetersizliği, sınıfların kalabalık oluşu, sosyal bilgiler dersinin branş öğretmenleri tarafından verilmemesi ve sosyal bilgiler dersinin tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi olarak ayrı olmayıp birleştirilmiş olması nedeniyle istenilen başarının elde edilemediği görülmüştür (Akt: Algan, 2008, s. 42-43).

Akdağ (2009) İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır.

- Proje ve performans görevleri hakkındaki 6. sınıf öğrencilerinin olumlu-olumsuz eşit oranda olduğu, 7. sınıfların olumsuz buldukları,
- 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı konusunda olumsuz görüşe sahip olduğu, 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı hakkında 6. sınıf öğrencilerine göre daha çok olumsuz görüş bildirdikleri,
- Etkinlikler konusunda 6. sınıfların olumlu, 7. sınıfların ise olumlu ve olumsuz ve etkinlik yapmama da eşit oranda katılım gösterdikleri belirlenmiştir.

Öcal ve Yiğittir (2007) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı çalışma sonucunda şu bilgilere ulaşmıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının okuttukları sosyal bilgiler ders kitaplarından memnun oldukları görülmüştür. Ancak bir ülkenin geleceğini şekillendirecek olan çocuklarımızın yetişmesine katkı sağlayacak ders kitap programlarının tam olarak uygulanmasında başrolü oynayacak olan kaynak ve materyal özelliği taşıyan ders kitaplarından tüm öğretmenlerin %100'lere yakın memnun olması beklenmelidir. Bunun için yeni uygulamaya başlanan yapılandırıcı yaklaşımın tanıtımının tüm öğretmenlere gerek hizmet içi eğitim yoluyla gerekse televizyon ve basılı yayınlarla sağlanması gerekmektedir. Ayrıca genel çerçeveleriyle yapılmış olan bu araştırmanın daha özele gidilerek sorunların tespitine ve çözüm yollarının bulunulmasına çalışılmalıdır.

Öğretmenlerin ders kitaplarını daha etkili kullanabilmeleri için kendi kılavuz kitaplarını okumadan önce çocuklar için basılmış ders kitabını okumaları yararlı olacaktır. Böylece öğretmenin, ders kitabını çocuğun gördüğü gibi görmesine katkı sağlanmış olunacak ve öğretmeni rehberlikten ziyade, gözetimi altında dersten neler öğrenilebileceğine yönlendirecektir. Ders kitabı ile aktif hale getirilen sosyal bilgiler dersinin kazanımlarının yanı sıra zor kavramların (göç, demokrasi vb.) ve anahtar kelimelerin açıklamaları poster, afiş şeklinde ekstra araçlar hazırlanıp sınıfa asılarak da yapılabilir (Hoge, 1986: 2-3). Öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri ise öğrencilerin çevre ve maddi imkanları dikkate alınarak düzenlenebilir ya da ders öğretmenlerince alternatif etkinlikler uygulanabilir.

Aykaç ve Başar (2005) "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasını Samsun İli Atatürk İlköğretim Okulu ve Ankara İli

Keçiören İlçesi Hacı Mustafa Tarmanlar İlköğretim Okullarında görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden 25 öğretmen ile görüşme yaparak gerçekleştirmiştir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen verilere göre deneme uygulaması yapılan sosyal bilgiler öğretim programının yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlandığı, programdaki ders yükünün azaltıldığı, programın kazanımlara dayalı olarak ünite ve öğrenme alanlarına ayrıldığı, sadece yazılı-sözlü değerlendirmelerle değil süreç içerisinde değişik ölçme tekniklerinin kullanılması sonucu çıkartılmıştır (Akt: Algan, 2008, s. 43).

Taş (2006) Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi başlıklı çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır. Öğretmenler MEB tarafından basılmış 2005-2006 öğretim yılında ilköğretim okullarına dağıtılmış yeni sosyal bilgiler ders kitaplarını genel olarak tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı, dil ve anlatım bakımından olumlu olarak değerlendirirken içerik bakımından kısmen olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin üç boyuta ilişkin görüşlerinin tamamı dikkate alındığında, MEB yayınları ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının dış kapak tasarımına ve cilt yapımına, içerik düzenlemesine, akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmasına daha fazla özen gösterilmesi önerilebilir.

Anlatım teknikleri ve öğrencilerin akademik başarılarına etkilerinin yeni Sosyal Bilgiler öğretim programına göre hazırlanmış olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki durumunu inceleyen Demirezen (2007) araştırmasını 2006-2007 Denizli ili Çal ilçesinde gerçekleştirmiştir. Birbirine denk dört grup belirlenmiş ve grupların her birine farklı anlatım teknikleri ile hazırlanmış bir metin verilmiştir. Öğrencilere uygulama yapıldıktan sonra başarı testi uygulanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

Araştırma sonucunda, 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında okullarda kullanılan yeni programa göre hazırlanmış ders kitaplarındaki etkinliklerde en fazla açıklayıcı, ikinci sırada öyküleyici, üçüncü sırada betimleyici, dördüncü sırada tartışmacı anlatım tekniklerinin kullanıldığı görülmüştür.

Dört anlatım tekniği ile hazırlanan metinler öğrencilere dağıtıldıktan sonra elde edilen veriler ışığında aşağıdaki şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin öyküleyici, betimleyici ve tartışmacı anlatım tekniklerine göre hazırlanan metinleri okuduktan sonra testte gösterdikleri başarının açıklayıcı

anlatım tekniğine göre hazırlanan metni okuduktan sonra testte gösterdikleri başarıdan daha fazla olduğu görülmüştür.

Gedik (2007) Sosyal Bilgiler ders kitaplarında güncel konuların bulunma düzeyini tespit etmek için bir çalışma yapmıştır. Bu araştırmada içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 4, 5, 6 ve 7. sınıflar için 2006-2007 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında kullanılmış olan 11 tane sosyal bilgiler ders kitabı oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler ders kitapları incelenerek içerinde güncel olaylara, güncel sorunlara ve güncel kişilere ne ölçüde yer verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bazı önemli güncel olaylarla ilgili haberlere önemli ölçüde yer verildiği görülmektedir. Bunlar, yeni gelişmeler hakkında öğrencileri bilgilendirmeye ve bilinçlendirmeye yönelik haberlerdir.

Güncel konularla ilgili olarak kullanılan haber kaynakları gazete, dergi, internet, tanıtım afişleri ve bazı kurumlar tarafından yapılmış araştırmalardır. 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında internet haberlerine yer verilmemiş olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer almış olan güncel konuların miktarına bakıldığında, 4. sınıftan 6. sınıfa kadar artış göstererek devam ettiği görülmektedir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarının basım yılı itibariyle son bir-iki yıl içerisinde meydana gelmiş güncel konuların seçilmesine dikkat edildiği görülmektedir. Ünitelerin konusu ile alakasından dolayı geçmişte yayınlanmış bazı haberlere de yer verildiği görülmektedir.

Çukur (2004) İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarındaki (Sosyal Bilgiler) Coğrafya Konularına Eleştirel Bakış adlı çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır. Bireyi sorgulamaya sevk eden, ortam ile insan arasında gerçekleşen ilişkilerin farkına varabilecek ipuçları bulunan, bireyin çevresinde doğal ortamın sunduğu potansiyellerin neler olduğu, bunların nasıl harekete geçirilebileceği (yararlanılabileceği) konusunda örnekler sergileyen bir kitap yazımına gidilmelidir. Harita bilgisi, iklim ve diğer fiziki coğrafya konularının niçin bu kitaplarda yer almadığı anlaşılamamıştır. Kitaptaki 13 ünitenin sadece 4'ünün Coğrafya olması, Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Coğrafya Dersi'nin amaçlarıyla orantılı değildir. Ülkemizin potansiyellerini, zenginliklerini tanıtır, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alan, çevresiyle barışık bireyler yetiştirilecekse, bu ünite sayısı artırılmalıdır. Kitaplarda öğrenciyi düşünmeye sevk eden şekiller, anlatım ve içerik öne çıkarılmalıdır.

Ülkelerin başkentleri, yüzölçümü, nüfusu kronolojik veya savaşlar/sultanlar tarihi gibi, ansiklopedik bilgi yerine; ilgili (belli mekanda) doğal ortamda nelerin nasıl başarıldığı, nelerin hangi eksiklik/yanlışlıklarla başarısız olduğunu sorgulayan ve öğrencilerin yetiştirilmesine yardımcı olacak bir düzenlemeye/kitap yazımına gidilmelidir.

Aydın, Üşür, Aydın ve Şakiroğlu'nun Doğan Yayınevi'ne ait 2000 yılında basılmış olan İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemesi başlıklı çalışmada 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Fiziksel özellikleri, Hedefleri, içeriği, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme açısından incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

a) Fiziksel Özellikleri:

1. Görünüş: Kitabın sayfaları düzgün ve lekesizdir. Herhangi bir fazlalık yoktur. En önemli hatası kağıdın kalitesiz olması ve yazıların sayfanın diğer yüzünde de görünmesidir. Kitap 198 sayfadır. 2000 yılında basılmıştır. Sayfalar yapıştırma baskı ile birleştirilmiştir. Uzun süreli kullanıma uygun değildir. Kopma tehlikesi vardır.

2. Renk: Kitapta kullanılan renkler birbiriyle uyumlu ve öğrencinin dikkatini çekecek düzeydedir. Ancak dış kapağın renklendirilmesinde ilginç ve göz yorucu bir renk seçilmiştir. Ünite başlıkları içindekiler kısmında her biri ayrı renkte yazılmıştır. Ancak kitabın içinde konu başlıkları ve alt başlıklarda koyu siyah tercih edilmiştir.

3. Ders Kitabında Bulunması Gereken Bilgiler:

a) Ön Kapak: Kitabın adı, kullanılacağı okul türü, sınıfı, yayınevinin adı, yazarlar ve içindeki konulara rehber olması amacıyla 4 ayrı resim konulmuştur. Kriterlere uygundur.

b) Kitabın Sırtı: Adı ve sınıfı bulunmaktadır. Yazarlar, yayınevi, basıldığı yer ve yıl ile Talim Terbiye Kurulu'nun onayı yer almaktadır.

c) Arka Kapak: Arka kapakta kitabın fiyat etiketi ISBN numarası, yayınevinin adı ve adresi ve yayınevinin diğer kitaplarının tanıtımı bulunmaktadır.

d) İç Kapağın Arka Yüzü: Bu sayfada kitabın yapım ekibinin isimleri ve neleri yaptıkları verilmiştir.

e) 2.Yaprak ve Devamı: 2. Yaprakın ön yüzünden İstiklal Marşı ve Türk Bayrağı bulunmaktadır. Arka yüzünde Atatürk'ün gençliğe hitabesi ve diğer sayfada Atatürk'ün fotoğrafı bulunmaktadır. Kitapta önsöz yoktur. İçindekiler bölümü 3. yaprağın arka kısmından başlayıp 6. sayfaya kadardır. Ünite, bölüm ve konuların karşısında sayfa numaraları

yazılmıştır. Ayrıca üniteyle ilgili her ünitenin karşısına bir resim konulmuştur.

f) Diğer Sayfalar: Konuyla ilgili resim, grafik, şema, harita ve fotoğraflar konuyu destekleyici niteliktedir. Öğrencinin ilgisini çekmektedir.

g) Ders Kitabının Sonunda Yer Alan Sayfanın Düzeni: Açıklaması gereken konuları içeren bir alfabetik sözlük vardır. Ardından kaynakça gelmektedir. Önemli tarihi olayları bir kronoloji de mevcuttur. Kitapta indeks yoktur. Kitabın sonunda sadece Türkiye haritası bulunmaktadır. Boş sayfa yoktur.

4. Boyut: İncelenilen ders kitabı 16.5 cm eninde, 24.5 cm boyundadır. Standartlara uygun ve rahatlıkla taşınabilecek ölçüdedir.

5. Yazı Tipi Boyutları: Yazı puntosu 10 puntodur. Ancak 12 puntoda yazılsaydı 7. sınıf öğrencilerine daha uygun olurdu.

b) Hedef Özellikleri:

İncelemiş olduğum Sosyal Bilgiler 7. sınıf kitabında ünite başlarında üniteye ulaşılacak hedef ve davranışlar belirtilmiştir. Bu yüzden de hedefler açısından yetersizdir. Ünite öncesinde verilen hazırlık çalışmaları öğrencilerin programda belirtilen hedefleri gerçekleştirmeleri açısından olumlu yöndedir. Değerlendirme soruları da aynı doğrultudadır.

c) İçerik Özellikleri:

Kitapta konular basitten karmaşığa doğru işlenmiştir. Ön şart niteliğindeki bilgiler öncelikle ele alınmıştır. Bütünden parçaya doğru gidilmiştir. Örneğin bölge, bölüm ve yöre kavramlarına genel anlamda bakılmış daha sonra Türkiye'nin coğrafi bölgelerine geçilmiştir. Kitapta kronolojik sıraya göre bağlı kalınmıştır. Konular kolaydan zora doğru işlenmiştir. Ayrıca konular öğrencilerin bilgi yapılarına uygun olarak seçilmiştir. Onların istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak ve günlük hayatta uygulama imkanı sağlayacak şekildedir. Konular harita, resim, şekil ve grafiklerle beslenerek daha ilgi çekici hale getirilmiştir.

d) Öğrenme-Öğretme Özellikleri:

Kitapta konular genellikle tek düze anlatılmıştır. Farklı öğrenme stillerine yer verilmemiştir. Özellikle tarih konularında öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini biraz daha fazla çekecek şekilde anlatılabilirdi.

Öğrenme etkinlikleri birbirini destekler niteliktedir. Konular birbiriyle bağlantılı olarak verilmiştir. Kitap genellikle bilgiye dayalıdır. Ancak bazı konularda öğrencilerin duygularına da seslenmektedir. Kitapta özetlemelere yer verilmemiştir. Oysa ünite sonunda konular birkaç cümleyle özetlense daha iyi olurdu.

e) Değerlendirme Özellikleri:

Değerlendirme açısından kitabın tek eksik yönü test sorularına yer vermemesidir. Hazırlık çalışmaları ve değerlendirme soruları yeterlidir.

2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Eming'in (1997) yaptığı çalışmada ulaştığı sonuçta; sosyal bilgiler dersinde bir öğretmenin öğretim ve değerlendirme stratejilerini yenileyerek derslerine bir enerji getirebileceği düşüncesiyle araştırmasını yürütmüştür. Araştırmada öğrencilerin nitelikli durumları, ön bilgileri, yaratıcılığı ve iletişimi anlamaları amaçlanmış ve öğrencilerin Dünya Kültürleri ile ilgili olarak buluş, yenilik ve yayılma arasındaki farkları incelemeleri sağlanmıştır. Öğrencilerin kavramları tanımlamaları, günlük olaylarla ilişkilendirmeleri ve bu kavramları uygun grafiksel anlatıma dönüştürmek için birlikte çalışmaları sağlanmıştır (Akt: Algan, 2008).

Cizek, Fitzgerald ve Rachor (1996) tarafından yapılan araştırmada; öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerinin karakteristik özellikleri (örneğin, okul çalışmalarını ne kadar değerlendirdikleri), puanlama yapılırken göz önünde bulundurulmuş faktörler, öğrenci için öğretmenin verdiği final notunun anlamı ve ayrıca öğretmenlerin deneyim yılı, öğretim seviyesi gibi faktörlerin öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerindeki farklılıkları etkileyip etkilemediklerini saptamayı amaçlamışlardır. Araştırmaya 143 ilkökul ve ortaokul öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin yaptıkları ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin çok yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu ve ayrıca kıdem, cinsiyet ve okuttıkları sınıf düzeyi gibi değişkenlerin, öğretmenlerin yaptıkları etkinliklerin güvenilirliğini etkilemediği bulunmuştur (Akt: Adanalı, 2008).

Daniel ve King (1998) araştırmalarında, Cizek ve diğerleri (1996)'nin bulgularının tersine, ilk ve orta öğretimde görev yapan öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme konularında

yeterince bilgiye sahip olmadıklarını saptamışlardır. Ayrıca ilk ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenler sahip oldukları bilgi ve beceri bakımından karşılaştırıldığında aralarında fark olmadığı belirlenmiştir. Araştırmada, öğretmenler kıdemleri ve okuttukları sınıf düzeyi açısından incelendiklerinde de aralarında anlamlı bir bilgi farkı olmadığı saptanmıştır. Yeni ya da tecrübeli öğretmenlerin ve aynı şekilde hangi sınıf düzeyinde görevli olurlarsa olsunlar öğretmenlerin aynı ölçme ve değerlendirme bilgi ve becerisine sahip oldukları gözlenmiştir (Akt; Çakan, 2004, s.101).

Zhang ve Burry-Stock (2003) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme uygulamalarında kendilerini ne düzeyde algıladıklarını ve uygulamalarında ne çeşit ölçme değerlendirme etkinliklerini kullandıkları araştırılmıştır. Araştırmada, kademeleri yükseldikçe (ilkokul kademesinden ortaokul kademesine geçildikçe) öğretmenlerin; yazılı yoklama, çoktan seçmeli (Erdemir, 2007), kısa cevaplı, doğru-yanlış gibi objektif testleri daha çok kullandıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim öğretmenlerinin performansa dayalı alternatif değerlendirme yöntemlerine daha çok yer verdikleri, buna karşın ortaöğretim öğretmenlerinin objektif testlere olan yönelimleriyle birlikte, bu testleri ölçme ve işlemleri ve niteliği hakkında daha çok kaygı taşıdıkları belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada, ilköğretim ya da ortaöğretim öğretmenleri olsun, tüm kademedeki öğretmenler, ölçme ve değerlendirme konusunda verilen eğitimin niteliği arttıkça ve kendilerinin aldığı eğitim çoğaldıkça kendilerini ölçme ve değerlendirme alanında daha iyi hissettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, üniversitede verilen eğitim ölçme ve değerlendirmeye yönelik derslerin gerçek hayatla çok bağlantılı olmadığı, bunların gerçek hayatta daha kolay uygulanabilir olmalarının ve okul ihtiyaçlarını karşılamasına yönelik planlanmasının gerekliliğini de vurgulamışlardır (Akt: Adanalı, 2008).

Barth ve Shermis (1980) sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, soru sorma ile ilgili verilecek eğitimi almasına rağmen öğretmenlerin 30 tanesinden sadece 14 tanesinin verilen eğitimle ilgili soru sordukları sonucuna ulaşmıştır. Yüksek bilişsel seviyede soru sorma ve araştırma stratejileriyle ilgili eğitim almalarına rağmen öğretmenlerin bu öğretim yöntemini kavrayamadıkları belirtilmiştir (Akt: Beskisiz, 2009).

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren, örneklem, veri toplama yöntemi ve teknikleri, ölçeğin geliştirilmesi, uygulanması ve verilerin toplanması ile analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada tarama ve içerik analizi modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde ölçek uygulanıp veri toplanarak ve içerik analizi ile İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. sınıf) Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'nın dil, anlatım ve üslubunun kullanımının, öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme açısından uygunluğunun, teknik, tasarım ve düzenlemelerinin uygunluğunun ve bu kitapların öğrencilerine uygunluğu araştırılmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları konusundaki görüşleri bağımlı değişken: cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve kıdem gibi özellikler ise bağımsız değişkenler olarak kabul edilmiştir.

3.2. Çalışma evreni ve örnekleme

Araştırmanın evreni; 2010-2011 öğretim yılında Çanakkale il ve ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler ders kitabı ve bu derslerin öğretmenlerinden oluşmaktadır. Evrende yer alan öğretmenlerin hepsine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tablo 1: Çalışma Evreni ve Örneklem Grubu

İLÇELER	OKUL SAYILARI	ÖĞRETMEN SAYILARI	ÖRNEKLEME ALINAN OKUL SAYISI	ÖRNEKLEME ALINAN ÖĞRETMEN SAYISI
1) AYVACIK	7	7	7	7
2) BAYRAMIÇ	7	8	7	8
3) BİGA	17	20	15	18
4) BOZCAADA	1	1	-	-
5) ÇAN	11	14	10	13
6) ECEBAT	3	3	1	1
7) EZİNE	9	9	7	7
8) GELİBOLU	12	13	12	13
9) GÖKÇEADA	1	1	-	-
10) LAPSEKİ	9	9	7	7
11) MERKEZ	27	30	23	26
12) YENİCE	12	12	10	10
TOPLAM:	116	127	99	110

Alınan örnekleme, Çanakkale merkezde 26 öğretmene, Ezine ilçesinde 7 öğretmene, Ayvacık ilçesinde 7 öğretmene, Bayramiç ilçesinde 8 öğretmene, Çan ilçesinde 13 öğretmene, Yenice ilçesinde 10 öğretmene, Lapseki ilçesinde 7 öğretmene, Biga ilçesinde 18 öğretmene, Eceabat ilçesinde 1 öğretmene ve Gelibolu ilçesinde 13 öğretmene ölçek uygulanmıştır. Örnekleme 99 okul, 110 öğretmen bulunmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplanmasında ölçek tekniğinden yararlanılmıştır. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı ölçeği bu çalışmada kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı ölçeğinde, 44 sorudan oluşan beş bölüm bulunmaktadır.

I. Bölüm: Kişisel bilgilerin sorulduğu bu bölümde cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve kıdemi gibi sorular yer almaktadır.

II. Bölüm: Bu bölümde Sosyal Bilgiler ders kitabının içeriğine yönelik sorular bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu sorulardaki ifadelerine katılma derecelerinin bulunduğu “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır.

III. Bölüm: Bu bölümde Sosyal Bilgiler ders kitabının dil, anlatım ve üslubuna yönelik sorular bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu sorulardaki ifadelerine katılma derecelerinin bulunduğu “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır.

IV. Bölüm: Bu bölümde Sosyal Bilgiler ders kitabının teknik, tasarım ve düzenlemelerine yönelik sorular bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu sorulardaki ifadelerine katılma derecelerinin bulunduğu “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır.

V. Bölüm: Bu bölümde Sosyal Bilgiler ders kitabının öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu sorulardaki ifadelerine katılma derecelerinin bulunduğu “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri yer almaktadır.

Ölçeğin geçerliğinin sağlanması için, uzman kişilerin görüş ve düşüncelerine başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüş ve düşünceler neticesinde bazı sorular ölçekten çıkarılmış, bazı sorular değiştirilmiş ve yeni birkaç sorular ilave edilmiştir. Ayrıca ölçeği uyguladığımız öğretmenlerin bazılarının da görüş ve düşünceleri alınmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğini ölçmeye yönelik güvenilirlik testi yapılmıştır. Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'na ilişkin görüşlerinin belirtildiği 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı'nın analizine yönelik ölçek sonucu alfa güvenilirlik katsayısı 0,936 olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'na ilişkin görüşlerinin belirtildiği 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı'nın analizine yönelik ölçek sonucu alfa güvenilirlik katsayısı 0,936 olarak bulunmuştur.

Tablo 2: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik özelliklerine ilişkin görüşlerinin alfa güvenilirlik katsayıları.

	Cronbach's Alpha	N of Items
TOTAL	,936	40
İçerik	,836	10
Dil, Anlatım ve Üslup	,851	10
Teknik, Tasarım ve Düzenlemeleri	,800	10
Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme	,832	10

Yukarıdaki tabloya baktığımızda öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik özelliklerine ilişkin görüşlerinin alfa güvenilirlik katsayıları ,800'ün üzerinde çıkarak ölçeğin güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik özelliklerine ilişkin görüşlerinin alfa güvenilirlik katsayıları.

	Cronbach's Alpha	N of Items
TOTAL	,936	40
İçerik	,861	10
Dil, Anlatım ve Üslup	,825	10
Teknik, Tasarım ve Düzenlemeleri	,813	10
Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme	,836	10

Yukarıdaki tabloya baktığımızda öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik özelliklerine ilişkin görüşlerinin alfa güvenilirlik katsayıları ,800'ün üzerinde çıkarak ölçeğin güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

Ölçekler hazırlandıktan sonra uygulanması için gerekli izinler, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla örnekleme alınan okulların bağlı bulunduğu Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Çanakkale Valiliği'nden alınmıştır. Ölçeklerin 16.05.2011 ile 27.05.2011 tarihleri arasında uygulanmasına izin verilmiştir.

Çalışmaya katılımı arttırmak amacıyla örnekleme bulunan bütün okullara gidilmeye çalışılmış ve çalışma için gerekli izinle birlikte çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Gereken bazı durumlarda da okullara okul idaresinin belirttiği zamanlarda tekrar gitmek durumunda kalınmıştır.

Aşağıdaki tabloda öğretmenlere verilen ölçeklerden sağlıklı olan ölçek sayıları verilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlere Verilen Ölçeklerden Sağlıklı Olarak Dönen Ölçek Sayıları

	n	%
Ölçek Verilen Öğretmen	125	100
Geri Dönen Öğretmen Ölçeği	112	89.6
Geçerli Öğretmen Ölçeği	110	88

3.4. Verilerin Analizi Ve Yorumlanması

Öğretmenlerden geri dönüp de geçerli sayılan ölçeklerden elde edilen veriler SPSS paket programına yüklenmiştir. Araştırmanın alt problemlerine yanıt bulmak amacıyla da t-testi, anova testi, korelasyon, aritmetik ortalama ve hipotez testi gibi istatistik tekniklerden faydalanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde:

Ölçeğin kişisel bilgiler bölümünde bulunan cinsiyet, kıdem ve yaş gibi bilgilerin frekansları (f), yüzde durumları (%), aritmetik ortalamaları (\bar{X}) dağılımları ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen veriler de tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

II., III., IV. ve V. bölümde 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı yeterliğinin analiz edilmesiyle ilgili belirtilen görüşlere öğretmenlerin ne derece katılıp katılmadıkları 5'li ölçek ile cevaplanmışlardır. “Kesinlikle Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kısmen Katılıyorum (3)”, “Katılıyorum (4)” ve “Kesinlikle Katılıyorum (5)” olarak puanlanmıştır.

Öğretmenlerin cinsiyeti ve 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı yeterliği görüşleri arasındaki ilişki t-testi ile ortaya konmuştur.

Öğretmenlerin yaşı ve 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı yeterliği görüşleri arasındaki ilişki anova testi ile ortaya konmuştur.

Öğretmenlerin kıdemi ve 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı yeterliği görüşleri arasındaki ilişki anova testi ile ortaya konmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın problemin çözümüne yönelik toplanan verilerin açıklanan tekniklerle çözümü sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. Ayrıca elde edilen bu bulgular hakkında da yorumlar yapılmıştır. Bulgular bölümünde öğretmenlerin kişisel bilgileri ve amaç ile alt amaçlara ait bulgular sırasıyla paylaşılacaktır.

4.1. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçerik Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları'nın içerik analizi sonucu ortaya çıkan bulgular ve bu bulgular hakkındaki yorumlar yer almaktadır.

4.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tabloya baktığımızda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik düzenlemesi ile ilgili gruplar arasındaki ortalamaların birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Ders kitabı içerik düzenlemesinin grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığını görülmektedir..

Tablo 5: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Düzenlemesi İle İlgili Gruplar Arasındaki Ortalamalar

	İçerik	Dil, Anlatım ve Üslup	Teknik, Tasarım ve Düzenlemeleri	Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme	Grupların Ortalamaları
Ölçüm Sayısı	107	110	110	109	107
Ortalama	3,32	3,38	3,48	3,33	3,37
Standart Sapma	,55496	,54608	,53869	,53729	,46433

4.1.1.1. Ölçeğe Cevap Veren Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin görüşler ölçeğinin kişisel bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin Kişisel Bulgular

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin ilk bölümünü oluşturan cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve kıdem gibi değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.1.1.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin cinsiyet dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 6: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Bayan	43	39.09
Erkek	67	60.91
Toplam	110	100

Tablo'da görüldüğü gibi örneklem grubunun % 39.09'u bayan ve % 60.91'i de erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Örnekleme alınan 125 öğretmenden geriye dönen ölçeklerin sonuçlarına göre bu bulgular elde edilmiştir.

4.1.1.1.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin çalışma süreleri ve kıdem değişkenine ilişkin dağılım yer almaktadır.

Tablo 7: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem	n	%
0-7 yıl	26	23.64
8-14 yıl	42	38.18
15-22 yıl	25	22.73
23 yıl ve üzeri	17	15.45
Toplam	110	100

Tabloya baktığımızda örneklem grubundaki öğretmenler %23.64'ü (26) 0-7 yıl, %38.18'i (42) 8-14 yıl, %22.73'ü (25) 15-22 yıl ve %15.45'i (17) 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada mesleki kıdem açısından çoğunluk grubu %38.18'i 8-14 (42) yıl kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır.

4.1.1.1.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin dağılım yer almaktadır.

Tablo 8: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş Aralıkları	n	%
20-27 yaş	11	10
28-35 yaş	50	45.45
36-42 yaş	24	21.82
43 ve üzeri yaş	25	22.73
Toplam	110	100

Tabloya baktığımızda örneklem grubundaki öğretmenler %10'u (11) 20-27 yaş, %45.45'i (50) 28-35 yaş, %21.82'i (24) 36-42 yaş ve %22.73'ü (25) 43 ve üzeri yaşlara sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada yaş aralıkları açısından çoğunluk grubu %45.45'i 28-35 (50) yaş aralığındaki öğretmenler oluşturmaktadır.

4.1.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin İçeriğe İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içeriğine ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçeriğine Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin ikinci bölümünü oluşturan içerik gibi değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.1.2.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 9: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	66	3,35	,53558	,686	105	,494
kadın	41	3,27	,58855			

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(107) = ,686$, $p > ,05$].

4.1.1.2.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	25	3,16	,35810	,922	3	,998	,397	-
8-14	41	3,33						
15-22	24	3,41						
23 plus	17	3,38						
Total	107	3,32						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,16$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,33$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,41$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,38$ 'dir.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,41$ ile 15-22 yılları arasındır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,16$ ile 0-7 yılları arasındır.

4.1.1.2.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	10	3,13	,28694	2,623	3	2,999	,034	28-35/36-42
28-35	49	3,20						
36-42	23	3,57						
42 plus	25	3,38						
Total	107	3,32						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Sigma değerinin ,034 olması bize bunu göstermektedir. Bu fark ise tabloda da görüldüğü gibi 28-35 ile 36-42 yaşları arasındadır. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,13$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,20$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,57$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,38$ 'dir.

36-42 yaş arası öğretmenlerin emeklilik dönemlerine az kalmasından dolayı kitapların niteliklerine karşı ilgisiz olmaları ve 28-35 yaş arası öğretmenlerin ise daha mesleklerinin başında olmalarından ve eğitim-öğretimi ciddiye almalarından dolayı böyle bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Ölçek uygulamalarında da buna benzer durumlarla karşılaşmıştır.

4.1.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Dil, Anlatım ve Üsluba İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın dil, anlatım ve üslubuna ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.3.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üsluba Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin üçüncü bölümünü oluşturan dil, anlatım ve üslubuna ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.1.3.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 12: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	67	3,37	,51862	-,207	108	,836
kadın	43	3,39	,59239			

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının dil, anlatım ve üslup bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [t(110)= -,207, p>,05]. Erkek öğretmenlerin dil, anlatım ve üslup bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları (\bar{X} =3,37) bayan öğretmenlerin ise (\bar{X} =3,39)'dur.

4.1.1.3.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	26	3,36	,51285	1,060	3	1,191	,317	-
8-14	42	3,27						
15-22	25	3,50						
23 plus	17	3,48						
Total	110	3,38						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları \bar{X} = 3,36, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları \bar{X} = 3,27, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları \bar{X} = 3,50, 23 yıl

ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,48$ ' dir.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,50$ ile 15-22 yılları arasındır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,27$ ile 0-7 yılları arasındır.

4.1.1.3.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım Ve Üslubuna İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	11	3,52	,43380	3,067	3	3,682	,014	28-35/36-42
28-35	50	3,20						
36-42	24	3,56						
42 plus	25	3,50						
Total	110	3,38						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Sigma değerinin ,014 olması bize bunu göstermektedir. Bu fark ise tabloda da görüldüğü gibi 28-35 ile 36-42 yaşları arasındadır. Dil, anlatım ve üslupta da 28-35 ile 36-42 yaşları arasında fark ortaya çıkmaktadır. Bu durum da yine öğretmenlerin kitabın niteliğine olan bakış açılarıyla açıklanabilir.

20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,52$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,20$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,56$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,50$ ' dir.

4.1.1.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.4.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin dördüncü bölümünü oluşturan teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.1.4.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 15: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelerine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{x}	S	t	df	Sig.
erkek	67	3,50	,56541	,469	108	,640
kadın	43	3,45	,49921			

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının teknik, tasarım ve düzenlemeleri bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(110) = ,469, p > ,05$]. Erkek öğretmenlerin içerik bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{x}=3,50$), bayan öğretmenlerin ise ($\bar{x}=3,45$)'tir.

4.1.1.4.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	26	3,46	,51207	1,040	3	1,201	,313	-
8-14	42	3,38						
15-22	25	3,64						
23 plus	17	3,50						
Total	110	3,48						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,46$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,38$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,64$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,50$ 'dir.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görülmektedir. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,64$ ile 15-22 yılları arasındadır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,38$ ile 8-14 yılları arasındadır.

4.1.1.4.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 17: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	11	3,44	,62668	1,147	3	1,330	,269	-
28-35	50	3,39						
36-42	24	3,65						
42 plus	25	3,50						
Total	110	3,48						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Sigma değerinin ,269 olması bize bunu göstermektedir. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,44$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,39$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,65$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,50$ 'dir.

4.1.1.5. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.5.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin beşinci bölümünü oluşturan öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmeye ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.1.5.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 18: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	67	3,34	,53750	,419	107	,676
kadın	42	3,30	,54233			

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(109) = ,419$, $p > ,05$]. Erkek öğretmenlerin içerik bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{X}=3,34$), bayan öğretmenlerin ise ($\bar{X}=3,30$)'dur.

4.1.1.5.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	26	3,15	,43472	2,068	3	2,487	,065	-
8-14	41	3,27						
15-22	25	3,50						
23 plus	17	3,48						
Total	109	3,33						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,15$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,27$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,50$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,48$ 'dir.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görülmektedir. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,50$ ile 15-22 yılları arasındadır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,15$ ile 0-7 yılları arasındadır.

4.1.1.5.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	11	3,25	,39841	3,166	3	3,957	,010	28-35/36-42
28-35	49	3,17						
36-42	24	3,58						
42 plus	25	3,43						
Total	109	3,33						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Sigma değerinin ,010 olması bize bunu göstermektedir. Bu fark ise tabloda da görüldüğü gibi 28-35 ile 36-42 yaşları arasındadır. İçeriğin programa uygunluğu ve dil, anlatım ve üslupta olduğu gibi öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmede de aynı yaş grupları arasında fark bulunmaktadır. Bu durum yaşı ilerleyen öğretmenlerin kitap içeriklerine karşı ilgisizliklerini ortaya koymaktadır. 6. sınıf öğretmenlerinin ortak görüşleri sadece teknik, tasarım ve düzenlemeler boyutunda toplanmıştır. Bu boyutun incelenmesinin kolay olması bütün öğretmenlerin aynı görüşe sahip olmalarını kolaylaştırmaktadır.

20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,25$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,17$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,58$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,43$ 'tür.

4.1.1.6. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Ders Kitabının İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içeriğin eğitim programına uygunluğuna, dil, anlatım ve üslubuna, teknik, tasarım ve düzenlemelerine ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin öğretmenlerin görüşlerin ortalamalarına yönelik ölçek bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.1.6.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçekteki boyutların öğretmenlerin genel ortalamalarına ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.1.6.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 21: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{x}	S	t	df	Sig.
erkek	66	3,39	,45537	,550	105	,583
kadın	41	3,34	,48243			

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik analizine yönelik ortalamalarına ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(107) = ,550$, $p > ,05$]. Erkek öğretmenlerin içerik bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{x}=3,39$), bayan öğretmenlerin ise ($\bar{x}=3,34$)'tür.

4.1.1.6.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 22: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	25	3,26	,36834	1,068	3	1,684	,175	-
8-14	41	3,31						
15-22	24	3,51						
23 plus	17	3,46						
Total	107	3,37						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,26$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,31$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,51$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,46$ 'dır.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,51$ ile 15-22 yılları arasındadır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,26$ ile 0-7 yılları arasındadır.

4.1.1.6.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 23: Öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	10	3,28	,28387	2,285	3	3,815	,012	28-35/36-42
28-35	49	3,24						
36-42	23	3,59						
42 plus	25	3,46						
Total	107	3,37						

Tabloya göre, öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Sigma değerinin ,012 olması bize bunu göstermektedir. Bu fark ise tabloda da görüldüğü gibi 28-35 ile 36-42 yaşları arasındadır. 6. sınıf öğretmenlerinin içeriğin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup ile öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutlarında 28-35 ile 36-42 yaşları arasında fark çıkması genel ortalamaya da yansımaktadır.

20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,28$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,24$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,59$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X} = 3,46$ 'dır.

4.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tabloya baktığımızda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik düzenlemesi ile ilgili gruplar arasındaki ortalamaların birbirlerine yakın olduğunu görmekteyiz. Ders kitabı içerik düzenlemesinin grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığını görürüz.

Tablo 24: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Düzenlemesi İle İlgili Gruplar Arasındaki Ortalamaları

	İçerik	Dil, Anlatım ve Üslup	Teknik, Tasarım ve Düzenlemeleri	Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme	Grupların Ortalamaları
Ölçüm Sayısı	107	109	107	106	101
Ortalama	3,30	3,39	3,49	3,35	3,39
Standart Sapma	,58098	,51721	,54850	,52991	,45722

4.1.2.1. Ölçeğe Cevap Veren Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin görüşler ölçeğinin kişisel bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.2.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin Kişisel Bulgular

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin ilk bölümünü oluşturan cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve kıdem gibi değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.2.1.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin cinsiyet dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 25: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Bayan	45	40.91
Erkek	65	59.09
Toplam	110	100

Tablo'da görüldüğü gibi örneklem grubunun % 40.91'i bayan ve % 59.09'u da erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Örneklem alınan 125 öğretmenden geriye dönen ölçeklerin sonuçlarına göre bu bulgular elde edilmiştir.

4.1.2.1.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin çalışma süreleri ve kıdem değişkenine ilişkin dağılım yer almaktadır.

Tablo 26: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı

Mesleki Kıdem	n	%
0-7 yıl	26	23.85
8-14 yıl	41	37.61
15-22 yıl	25	22.94
23 yıl ve üzeri	17	15.60
Toplam	109	100

Tabloya baktığımızda örneklem grubundaki öğretmenler %23.85'i (26) 0-7 yıl, %37.61'i (41) 8-14 yıl, %22.94'ü (25) 15-22 yıl ve %15.60'ı (17) 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada mesleki kıdem açısından çoğunluk grubu %37.61'i 8-14 (41) yıl kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır.

4.1.2.1.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin dağılım yer almaktadır.

Tablo 27: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş Aralıkları	n	%
20-27 yaş	11	10.09
28-35 yaş	50	45.87
36-42 yaş	23	21.10
43 ve üzeri yaş	25	22.94
Toplam	109	100

Tabloya baktığımızda örneklem grubundaki öğretmenler %10.09'u (11) 20-27 yaş, %45.87'si (50) 28-35 yaş, %21.10'u (23) 36-42 yaş ve %22.94'ü (25) 43 ve üzeri yaşlara sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada yaş aralıkları açısından çoğunluk grubu %45.87'si 28-35 (50) yaş aralığındaki öğretmenler oluşturmaktadır.

4.1.2.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin İçeriğe İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içeriğine ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.2.1.2.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçeriğine Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin ikinci bölümünü oluşturan içerik gibi değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.2.1.2.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 28: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	62	3,33	,59292	,695	105	,488
kadın	45	3,25	,56749			

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(107) = ,695$, $p > ,05$].

4.1.2.1.2.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 29: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	25	3,16	,35237	1,219	3	1,211	,310	-
8-14	41	3,30						
15-22	25	3,46						
23 plus	16	3,26						
Total	107	3,30						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,16$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,30$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,46$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,26$ 'dır.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,46$ ile 15-22 yılları arasındır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,16$ ile 0-7 yılları arasındır.

4.1.2.1.2.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 30: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	11	3,14	,31101	2,326	3	2,387	,073	-
28-35	49	3,20						
36-42	23	3,56						
42 plus	24	3,32						
Total	107	3,30						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Sigma değerinin ,073 olması bize bunu göstermektedir. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,14$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,20$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,56$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içeriğine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,32$ 'dir.

4.1.2.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Dil, Anlatım ve Üsluba İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın dil, anlatım ve üslubuna ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.2.1.3.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üsluba Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin üçüncü bölümünü oluşturan dil, anlatım ve üslubuna ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.2.1.3.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 31: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{x}	S	t	df	Sig.
erkek	65	3,38	,49808	-,114	107	,909
kadın	44	3,39	,55005			

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının dil, anlatım ve üslup bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(109) = -,114$, $p > ,05$]. Erkek öğretmenlerin dil, anlatım ve üslup bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{x}=3,38$) bayan öğretmenlerin ise ($\bar{x}=3,39$)'dur.

4.1.2.1.3.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 32: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım Ve Üslubuna İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	26	3,41	,42551	,858	3	1,071	,365	-
8-14	41	3,28						
15-22	25	3,49						
23 plus	17	3,46						
Total	109	3,39						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > ,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler

Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,41$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,28$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,49$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,46$ 'dır.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,49$ ile 15-22 yılları arasındır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,28$ ile 8-14 yılları arasındır.

4.1.2.1.3.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım ve Üslubuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 33: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Dil, Anlatım Ve Üslubuna İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	11	3,48	,45347	1,983	3	2,580	,057	-
28-35	50	3,24						
36-42	23	3,54						
42 plus	25	3,49						
Total	109	3,39						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Sigma değerinin ,057 olması bize bunu göstermektedir. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,48$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,24$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna

ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,54$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı dil, anlatım ve üslubuna ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,49$ 'dur.

4.1.2.1.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.2.1.4.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin dördüncü bölümünü oluşturan teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.2.1.4.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 34: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelerine İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	64	3,50	,57990	,200	105	,842
kadın	43	3,48	,50454			

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının teknik, tasarım ve düzenlemeleri bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [t(107)= ,200, p>,05]. Erkek öğretmenlerin içerik bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{X}=3,50$), bayan öğretmenlerin ise ($\bar{X}=3,48$)'dir.

4.1.2.1.4.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 35: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	25	3,59	,49910	1,004	3	1,116	,346	-
8-14	41	3,39						
15-22	24	3,61						
23 plus	17	3,45						
Total	107	3,49						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,59$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,39$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,61$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,45$ 'tir.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,61$ ile 15-22 yılları arasındır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,39$ ile 8-14 yılları arasındır.

4.1.2.1.4.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım ve Düzenlemelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 36: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Teknik, Tasarım Ve Düzenlemelerine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	11	3,40	,62129	,480	3	1,525	,666	-
28-35	49	3,47						
36-42	22	3,62						
42 plus	25	3,47						
Total	107	3,49						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Sigma değerinin ,666 olması bize bunu göstermektedir. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,40$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,47$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,62$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı teknik, tasarım ve düzenlemelerine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,47$ 'dir.

4.1.2.1.5. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmeyle ilişkin görüşler ölçeğinin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.2.1.5.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçeğin beşinci bölümünü oluşturan öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmeye ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.2.1.5.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 37: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	63	3,34	,52017	-,174	104	,862
kadın	43	3,36	,54990			

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme bölümüne ait düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(106) = -,174, p > ,05$]. Erkek öğretmenlerin içerik bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{X}=3,34$), bayan öğretmenlerin ise ($\bar{X}=3,36$)'dır.

4.1.2.1.5.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 38: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	25	3,27	,43135	1,087	3	1,302	,278	-
8-14	42	3,27						
15-22	23	3,48						
23 plus	16	3,48						
Total	106	3,35						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,27$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,27$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,48$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,48$ 'dir.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,7$ ile 15-22 ve 23 yaş ve üzeri yılları arasındadır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,27$ ile 0-7 ve 8-14 yılları arasındadır.

4.1.2.1.5.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 39: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Öğrenme, Öğretme Ve Ölçme Değerlendirmesine İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	10	3,26	,42479	1,689	3	2,066	,109	-
28-35	51	3,24						
36-42	21	3,55						
42 plus	24	3,43						
Total	106	3,35						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Sigma değerinin ,109 olması bize bunu göstermektedir. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,26$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,24$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,55$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,43$ 'tür.

4.1.2.6. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Ölçeğine Cevap Veren Öğretmenlerin Ders Kitabının İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içeriğinin eğitim programına uygunluğuna, dil, anlatım ve üslubuna, teknik, tasarım ve düzenlemelerine ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirmesine ilişkin öğretmenlerin görüşlerin ortalamalarına yönelik ölçek bulguları tablolarda gösterilmiştir.

4.1.2.6.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Bulgular ve Yorumlar

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın içerik analizine ilişkin hazırlanan ölçekteki boyutların öğretmenlerin genel ortalamalarına ilişkin değişkenler ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

4.1.2.6.1.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 40: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Düşüncelerinin Cinsiyetlerine Göre t-testi Sonuçları

Grup İstatistiği						
Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	df	Sig.
erkek	60	3,39	,45366	-,055	99	,956
kadın	41	3,39	,46802			

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik analizine yönelik ortalamalarına ilişkin düşüncelerinin cinsiyetlere göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t(101) = -,055, p > ,05$]. Erkek öğretmenlerin içerik bölümüne yönelik düşüncelerine ait ortalama puanları ($\bar{X}=3,39$), bayan öğretmenlerin de ($\bar{X}=3,39$)'dur. Erkek öğretmenlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik analizine ilişkin görüşleri ile bayan öğretmenlerin görüşlerinin ortalamaları aynıdır.

4.1.2.6.1.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin puanları ile kıdemleri arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 41: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Kıdemleri Arasındaki Anova Sonuçları

Kıdem (yıl)	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
0-7	23	3,38	,30197	,560	3	,890	,449	-
8-14	39	3,31						
15-22	23	3,51						
23 plus	16	3,40						
Total	101	3,39						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının kıdemlerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). 0-7 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,38$, 8-14 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,31$, 15-22 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,51$, 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,40$ 'dır.

Mesleki kıdem açısından baktığımızda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin görüşlerin genelde orta düzeyde olduğunu görmekteyiz. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin görüşlerin en yüksek olduğu kıdem aralığı $\bar{X}= 3,51$ ile 15-22 yılları arasındır. En düşük kıdem aralığı ise $\bar{X}= 3,31$ ile 8-14 yılları arasındır.

4.1.2.6.1.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin puanları ile yaşları arasındaki ANOVA sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 42: Öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi Düşüncelerinin Ortalamalarına İlişkin Puanları İle Yaşları Arasındaki Anova Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Sum of Squares	df	F	Sig.	Fark
20-27	10	3,34	,35839	1,133	3	1,853	,143	-
28-35	46	3,30						
36-42	21	3,57						
42 plus	24	3,42						
Total	101	3,39						

Tabloya göre, öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin düşünceleri ortalama puanlarının yaşlarına göre

aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Sigma değerinin ,143 olması bize bunu göstermektedir. 20-27 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,34$, 28-35 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,30$, 36-42 yaş aralığına sahip öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,57$, 43 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik analizi düşüncelerinin ortalamalarına ilişkin ortalama puanları $\bar{X}= 3,42$ 'dir.

4.2. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçerik Analizi

4.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi

Bu bölümde 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın yapılmış olan içerik analizi yer almaktadır. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı MEB'in Tebliğler Dergisi'nde Haziran 2007'de yayımlanan 2597 sayılı yönergede yer alan 6. maddedeki Ders Kitaplarının Hazırlanması'na ilişkin hususlara dayanılarak hazırlanmıştır.

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenleme ile öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme yönlerinin incelenmesiyle hazırlanmıştır.

4.2.1.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik İnceleme Sonuçları

1) Ders kitapları hazırlanırken içerikler öğretim programını kapsayacak şekilde hazırlanmalıdır. Böyle olunca öğrencilere kazandırılmak istenilen davranışlar sistematik bir hale gelmiş olur.

İncelediğimiz bu kitapta konular öğretim programını kapsamaktadır. Dersin kazanımları konular içerisinde işe koşulmuştur. Kazanımlar aynı ifadelerle olmasa da benzer ifadelerle yer almaktadır. Hazırlanan kitap bu şekilde homojen bir yapıya bürünmüştür.

2) Üniteler ve konuların günlük hayatla bağlantılı olması öğrencilerin ilgisini derse artıracaktır. Bundan dolayı konuların günlük hayattan seçilmesine dikkat edilmelidir. Günlük hayatı ilgilendiren konular ayrıca öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri konuları içine aldığı öğrenciler dikkatlerini tamamen konuya verebilmektedirler. Bu konuların da öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmalarına dikkat edilmelidir.

Kitapta işlenen konular öğrencilerin günlük hayatıyla paralel anlatılmaktadır. Öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri konulara benzer konular yer almaktadır.

3) Ders kitapları hazırlanırken konuların öğrencileri problem çözmeye, inceleme yapmaya, araştırma yapmaya ve bu çalışmalar sonucunda sonuçlar çıkarmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

İncelediğimiz kitabın ünite ve konuları öğrencilerin yakın çevresindeki bazı problemleri içine almaktadır. Öğrenciler hazırlık ve ara sorularıyla bu problemlerin çözümlenmesine de yönlendirilmektedir. Ulaştıkları problemlere yeni çözümler üretmeleri de öğrencilerden istenilmektedir.

Ayrıca öğrencilerden yakın çevreleriyle ilgili bazı konularda gözlem yapmaları, karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri bazı problemlerin çözüm yollarının bulunarak ders ortamında paylaşılması istenmektedir.

4) Ders kitaplarının hazırlanmasında öğrencilere kazandırılması düşünülen kazanımların öğrenci seviyesine uygun olmaları gerekir. Bu kazanımlar öğrenci seviyesinin üstünde olursa öğrencilerden beklenen kazanımlar ortaya çıkmayabilir. Bu yüzden kazanımlar öğrenci seviyesine uygun olmalı ve öğrenciler tarafından ön bilgilerinin de harekete geçirilmesiyle kazandırılması yapılmalıdır. Kitabımızda kazandırılması düşünülen bilgi, beceri, tavır, tutum ve değerler öğrenci seviyelerine uygun kavram ve örneklerle hazırlanmıştır.

5) Ders kitapları hazırlanırken işlenecek olan konularda diğer derslerle ilgili kavram ve örneklere de yer verilmelidir. Kitabımızda Türkçe, Matematik ve Fen ve Teknoloji derslerine ait kavram ve örneklere yer verilmiştir. Böyle olunca konuların işlenişinde diğer derslerle olan ilişkisi öğrencilerin zihninde oluşacak olan bilgilerin birbirlerinden kopuk olmasına engel olacaktır.

6) Ders kitapları hazırlanırken konuların işlenişinde öğretime yardımcı unsurlardan yararlanılması gerekir. Bu unsurlar öğretimi hızlandırır ve daha iyi anlaşılır hale getirir. Kitabımızda bazı konulara harita, çeşitli grafikler, resimler, karikatürler ve fotoğraflar vb. konularak öğrenmenin kolaylaşması sağlanmıştır.

7) Ders kitaplarında kitabın özellikleri göz önünde bulundurularak konu içerisinde deyim, atasözü, destan, türkü, resim, fotoğraf, karikatür, minyatür, Atatürk'e ait sözler ve zıt kelimelere yer verilmelidir. Bu kavramların kullanılması da kültürümüze katkı sağlayacaktır.

İncelediğimiz kitapta resim, fotoğraf, karikatür, minyatür, zıt kelimeler ve Atatürk'e ait sözlere sıkça rastlanılmaktadır. Sayfa 62'de "Oğuz Kağan Destanı", 67'de "Göç Destanı" gibi destan örneklerinden, sayfa 158 ve 159'da tiyatro metninden, sayfa 168 ve 169'da röportaj örneğinden ve sayfa 174 ve 175'te öykü ile ilgili örnekler verilmiştir. Bunun yanında Kızıldereli Atasözü olarak kitabın arka kapağında bir atasözü verilmiştir. Kitapta türkü örneklerine pek rastlanılmamıştır.

8) Konular hazırlanırken gereksiz bilgi, ayrıntı ve kelimelere yer verilmemelidir. Bu tür gereksiz unsurlar öğrencilerin kafalarını karıştırabilmekte ve yanlış bilgilere yönelmelerine neden olabilmektedir. Kitabımızda buna benzer gereksiz bilgi, ayrıntı ve kelimelere yer verilmemiştir.

9) Hazırlanan kitapların öğrencileri sorgulamaya, araştırma yapmaya, incelemeye ve başka kaynaklara yönlendirmesi gerekmektedir. Kitabımıza baktığımızda öğrenciler sıkça araştırma ve incelemeye sevk edilmektedirler. Ayrıca öğrencilerin Coğrafya, Matematik, Fen ve Teknoloji ve Türkçe gibi derslere yönlendirilmeleri sağlanmıştır.

10) Ders kitapları hazırlanırken bilimsel ve istatistiki bilgilerin son yıllara ait bilgiler olmasına dikkat edilmelidir. Bu bilgiler ne kadar güncel olursa öğrencilerin dikkatini o kadar çok çeker.

Kitabımızda sayfa 122'de Türkiye'nin 1963 yılına ve 2004 yılına ait ihracat oranları verilmiştir. Bu oranların günümüze yakın bir tarihe ait olması çocukların dikkati için önemlidir. Kitapta farklı grafiklere de yer verilmiştir. Fakat bu grafikler herhangi bir tarih gerektirmemektedir. İstatistiki bilgilerin yeterli olduğu söylenemez.

11) Ders kitapları hazırlanırken işlenecek olan konuların sıralarının yerleştirilmesi önemli bir konudur. Bu sıralamalar öğrencilerin ön bilgilerini de kullanarak yeni bilgileri daha kolay anlayabilmeleri için doğru bir yöntemle oluşturulmalıdır.

Konular yakından-uzağa, basitten-karmaşığa, kolaydan-zora ve somuttan-soyuta doğru giden bir yöntem çerçevesinde hazırlanmalıdır. İncelediğimiz kitaptaki konular yakından-uzağa, basitten-karmaşığa, kolaydan-zora ve somuttan-soyuta doğru giden bir yöntem izlemiştir. Öncelikle konular yakın çevreden seçilmiştir. Basit konulardan zor konulara geçilmiştir.

12) Kitap içerisindeki konuların daha iyi anlaşılabilmesi için kitapta görsel unsurlara yer verilmesi gerekir. Kitabımıza baktığımızda metinleri açıklayıcı ve anlaşılabilirliğini kolaylaştırıcı görsel unsurlara yer verilmiştir. Sıkça resim, fotoğraf, karikatür, tablo vb. unsurlar kullanılmıştır. Bu görsel unsurlar açıklayıcı, konuyu pekiştirici ve yorumlanabilir niteliktedir ve konu içerikleriyle ilişkilidir.

4.2.1.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üslup İnceleme Sonuçları

1) Hazırlanan ders kitaplarının dili sade, açık ve anlaşılır, anlatımı akıcı ve dilbilgisi kurallarına uygun olursa öğrencilerin konuları anlamalarında daha verimli olacaktır. İncelediğimiz kitapta yanlış yazılmış kelimelere ve bilgilere pek rastlanılmamıştır.

2) Ders kitaplarında öğrenci seviyesine uygun bazı Türkçeleşmiş kelimeler kullanılmalı ve bu kelimeler yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Kitabımıza baktığımızda artık yaşayan Türkçenin bir parçası olarak görülen ve Türkçeleşmiş kelimelerden bazılarını görmekteyiz. Örneğin; antik, antropoloji, arkeoloji, ciro, darüşşifa, ekonomi, erat, Eskimo, halife, halis, harita, hilaf, hoşgörü, hükümdar, icat, ihracat, imaret, istikbal, istila, ithalat, kaside, kronoloji, milat, minyatür, monarşi, oligarşi, paralel, patent, psikoloji, teknoloji, teokrasi, ticaret, vahiy vb. kelimeler kullanılmıştır.

3) Ders kitaplarında öğrenci seviyesine uygun yeni kavram ve kelimeler kullanılmalıdır. Bu sayede öğrencilerde yeni öğrenmeler de gerçekleşmiş olacaktır. Örneğin kitabımızın 42. sayfasında “Bedeviler” başlıklı konunun ilk paragrafında; “Bedevi, Arapça bir kelime olup “çölde yaşayan insanlar” anlamına gelmektedir.” cümlesinde Bedevi'nin anlamı da verilerek öğrenci yeni bir öğrenme gerçekleştirecektir. sayfa 45'te “Tarih devirlerinde, insanları etkileyen önemli toplumsal ve ekonomik olayların başlangıç ve bitim tarihleri

arasındaki zaman dilimine ise çağ denir.” cümlesinde “çağ” kelimesinin anlamı da verilmiştir. Kitapta buna benzer farklı örneklere de rastlanılmaktadır.

4) Hazırlanan ders kitaplarında konularda geçen kelimelerin kullanımında öğrencilerin daha iyi anlayabilecekleri kelimeleri seçmek, bu kelimelerin kullanılacağı yerlerin ve yazımının doğru yapılmasına dikkat etmek gerekir. Konularda öğrencilerin anlamalarını güçleştirecek kelimelerin karşılıklarına anlayabilecekleri şekilde diğer anlamları yazılmalıdır. Buna örnek olarak kitabımızın 78. sayfasında “”Türk Büyükleri Kendilerini Anlatıyor başlıklı konuda “Balasagun’da yazmaya başladığım Kutadgu Bilig (Mutluluk Bilgisi) adlı...” cümlede geçen Kutadgu Bilig kelimesinin anlamı parantez içinde verilmiştir.

Sayfa 142’de Başlangıcından Günümüze Demokrasi Yolculuğumuz başlıklı konu da “İngiltere Kralı Küçük John’un imzaladığı Magna Cartha (Magna Karta= Büyük Şart) ile kral ilk...” cümlesinde de Magna Cartha’nın anlamı parantez içerisinde verilmiştir. Buna benzer farklı örnekler yine kitapta yer almaktadır.

Konulardaki anlatımların güçlü kılınabilmesi için de isim, sıfat, zamir, zarf, fiil, edat, bağlaç ve ünlemler gibi kelime türlerine sıkça yer verilmiştir. Ders kitapları hitap edeceği öğrenci gruplarının gelişim özelliklerini dikkate alarak düzenlenmelidir. İncelediğimiz kitabın öğrenci seviyesi soyut kelimeleri anlayabilecek düzeydedir. Bu yüzden soyut kelimelere de yer verilmiştir.

Kitapta kullanılan kelimelerin uzunlukları da öğrencilerin seviyesine uygundur. Öğrencilerin anlamalarında güçlük çekecekleri uzunlukta kelimelere rastlanılmamaktadır. Ders kitapları hazırlanırken öğrencilerin kelime hazneleri göz önünde bulundurulmalıdır. Seviyelerinden üstün kelimeler konuların öğrenciler tarafından anlaşılmasını zorlaştıracaktır. Bununla birlikte farklı alanlara ait kelimelerin de ders kitaplarında kullanılması gerekir. Kitabımızda tarih, coğrafya ve eski Türkçe kelimelerden sıkça yararlanılmıştır.

Mümkün olduğunca ders kitaplarında yabancı kelimelere yer verilmemelidir. Yabancı kelimelere yer verilmesi gereken yerlerde ise bu kelimelerin yanlarına Türkçe okunuşlarının da yazılması gerekir. Örneğin 45. sayfada Tarihte Yolculuk başlıklı konuda “Özellikle Herbert George Wells (Herbirt Corç Vels)’in Zaman Makinesi...”, sayfa 53’te “Matematikte Tales ve Pisagor, tarihte Herodot, tıpta Hipokrat, felsefede Diojen (Diyojen) önemli...”, aynı

sayfada “İyon edebiyatının en önemli eseri Homeros’un “İlyada ve Odysseia (Odissiya) Destanı...”, sayfa 71’de “İngiliz General Hamilton (Hemiltın), İngiliz General Olgender (Olgendir), Fransız yazarı Montaigne (Monteyn)” vb. cümlelerde yabancı kelimelerin yanlarına Türkçe okunuşları da yazılmıştır.

5) Ders kitaplarında kullanılacak olan cümlelerin uzunluklarına, öge dizilişlerine, kelime uzunluklarına ve gereksiz kelime kullanımından kaçınmaya dikkat edilmelidir. Özne, tümleç, nesne ve yüklem şeklinde dizilmiş olan ögeler anlatımın akıcılığını artırmaktadır. Cümlelerin bu şekilde düzenli olması diğer cümleler arasındaki bağlantıyı da sağlamış olacaktır.

Bu kitapta bazı devrik cümleler kullanılmıştır. Örnek olarak sayfa 12’de “Biraz daha büyüdüğüm ve yeni bir okula başladığım için hem heyecanlıyım hem de çok mutluyum.”, sayfa 14’te “Yaşadığımız çağ, teknoloji çağıdır.”, sayfa 16’da “Bu da normal bir durumdur.”, sayfa 21’de “Çanakkale Savaşları hakkında o kadar çok kitap vardı ki bunların hepsine bakmam imkansızdı.” vb olmak üzere kitapta fazlaca devrik cümle bulunmaktadır.

Ders kitaplarında konularda cümlelerde geçen kelime sayıları da öğrencilerin seviyelerine uygun sayıda olmalıdır. İncelediğimiz kitapta bazı cümlelerde kelime sayılarının fazla olduğu görülmektedir.

Buna örnek verecek olursak sayfa 28’de “Türk ulusunu, en uygar ulusların düzeyine çıkarmak için önce tarihini bilmesi ve bunun için de onu ilk kaynaklardan kendisinin araştırarak öğrenmesi gerektiğine inanıyordu.” cümlesinde 23 kelime, 29. sayfada “Ayrıca, kongreler dolayısıyla tarih öncesinden Cumhuriyet Dönemine dek yurdumuzda ve Orta Doğu’da doğup gelişen büyük uygarlıklar maketler, resimler ve grafiklerle canlandıran bir sergi düzenlenmiş ve bu sergi, Ata’mızın ölümüne dek Dolmabahçe’de kalmıştır.” cümlesinde 32 kelime kullanılarak cümleler oluşturulmuştur. Bu örneklere benzer kelime sayısının öğrenci seviyesinden fazla olan farklı cümlelere de kitapta rastlanılmıştır.

Hazırlanan ders kitaplarında akıcılığı ve anlaşılabilirliği sağlayabilmek için cümlelerde gereksiz sözcük kullanımından da kaçınılmalıdır. İncelediğimiz kitapta gereksiz kelimelere pek rastlanılmamıştır.

6) Konuların hazırlanmasında paragrafların dizilişine ve paragraflarda geçen olayların birbirleriyle bağlantılı olmalarına dikkat etmek gerekir. Konulardaki her bir paragraf bir fikri açıklamak için yazılır. İncelediğimiz kitapta paragraflar herhangi bir fikri açıklamak için düzenlenmiştir.

Hazırlanan konularda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olmalıdır. Bu bölümleri de paragraflarda göstermekteyiz. Bu kitapta da paragraflar kendi aralarında giriş, gelişme ve sonuç paragrafları olarak ayrılmışlardır.

Paragraflar birbirleriyle bağlantılı olarak ardışık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu da konuda anlatılmak istenen olayların akıcılığını ve anlaşılabilirliğini sağlamaktadır.

7) Ders kitapları için hazırlanan konuların daha iyi anlaşılabilmesi için noktalama işaretlerinin doğru kullanılması gerekir. Noktalama işaretlerinin doğru kullanıldığı konular öğrenciler tarafından kolay anlaşılır.

İncelediğimiz kitapta nokta, virgül, soru işareti, ünlem, kesme işareti, üç nokta ve tırnak işareti gibi noktalama işaretlerinden yararlanılmıştır. Bu noktalama işaretleri öğrencilerin bildiği ve seviyelerine uygun işaretlerdir.

Kitapta 12, 17, 18, 20, 21, 25, 28, 29, 30, 31, 41, 43, 46, 65, 81, 88, 91, 98, 100, 113, 132, 144 ve 164. sayfalarda noktalama işaretleri ile ilgili hatalar vardır. Bu hatalara baktığımızda genellikle virgüllerin yanlış kullanılması ve kesme işaretlerinin kullanılmaması ile ilgili olduğunu görmekteyiz.

8) Ders kitaplarını hazırlayan yazar ve yazarların üslupları öğrenciler tarafından cümlelerde hissedilmelidir. Kitabımızda yazarlar çocukların anlayabileceği, açıklayıcı ve ilginç konularla ilgili cümleler kurmuşlardır. Bu durumda yazarların kendilerine ait üslupları hissedilmektedir. Kitabımızda öyküleme, betimleme, açıklama ve tartışma anlatım şekilleri kullanılmıştır.

4.2.1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenleme İnceleme Sonuçları

4.2.1.3.1. Ders Kitaplarında Fiziksel Yapı Elemanları

Görünüş: Ders kitaplarının sayfaları ön sayfadaki yazı, resim ve çizimleri arka sayfaya geçirmemesi gerekir. İncelediğimiz kitaba baktığımızda birçok sayfadaki yazı ve resimler arka sayfada belirmiştir.

Kağıt: Kitapta mat kağıt kullanılmıştır. Kağıt rengi olarak beyaz tercih edilmiştir ve yazı rengi olarak da siyah tercih edilerek okuma kolaylaştırılmıştır. Kağıdın dokusu pürüzsüzdür. Kağıt kalınlığı baskının arka yüze geçmesine engel olacak kalınlıkta değildir. Kitap sayfalarındaki bazı yazı, resim ve çizimler arka sayfalarında belirgin olarak görülmektedir.

Kapak Karton: Kitap kapağında kullanılan karton yeterince kaliteli değildir. Kapak üzerine yapılan baskı kısa zamanda canlılığını yitirebilir.

Cilt Malzemeleri: Kitabın ciltlemesi yetersizdir. Kitapta ciltleme malzemesi olarak yapıştırıcı kullanılmıştır. Kullanılan bu yapıştırıcı uzun süre özelliğini koruyabilecek düzeyde değildir.

Kitabın Ebatı: 27.5X19.5 cm.

Kitabın Ağırlığı: 440 gr.

Kitabın Kapağı: Kitabın kapağındaki resimler hemen hemen kitap hakkında bilgi vermektedir. Bu resimler kitap içerisindeki üniteleri yansıtmaktadır. Resimlerde kullanılan renklerde aşırıya kaçılmamıştır. Kitabın adı üstte, yayınevi ise altta verilmiştir. Fakat yazarın ismi kapakta verilmemiştir. Arka kapakta kullanılan resim de bizlere kitap hakkında net bilgi vermemektedir.

Kitabın Sırtı: Kitap dört formadan fazla forma taşıdığı için kitap sırtı bulunmaktadır. Kitabın adı kitap sırtında soldan sağa doğru yazılmıştır. Yazarın ismi ve basım yılı yer almamaktadır. Yayınevinin adı ve amblemine yer verilmiştir.

Ciltleme: Kitapta yapışkan ciltleme kullanılmıştır. Bu ciltlemeye göre sayfalar sağa ve sola kolaylıkla açılabilir. Fakat kullanılan bu yapışkan kitabın uzun süre kullanılabilmesini kısıtlamaktadır.

Forma Sayısı: Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabının forma sayısı 8–9 formadan oluşması gerekmektedir. İncelediğimiz bu kitap 190 sayfadır ve yaklaşık 12 formadan oluşmaktadır. Bu kitaba göre forma sayısı fazladır.

Kitabın Baskısı: Kullanılan kağıt yeterince kaliteli değildir. Baskı tekniği uygundur. Sayfalarda mürekkep lekeleri yoktur. Kitaptaki baskı genellikle renkli baskıdan oluşmaktadır. Renksiz baskıların görünümü de iyi düzeydedir.

4.2.1.3.2. Ders Kitabında Olması Gereken Bölümler

> İçerikle İlgili Olmayan Bölümler

İkinci yaprağın ön yüzünde; İstiklal Marşı'nın on kıtasıyla birlikte Türk Bayrağı bulunmaktadır. Kitapta yer alan Türk Bayrağına, “Türk Bayrağı Kanunu” ve “Türk Bayrağı Tüzüğü”ne uygun olarak yer verilmiştir.

İkinci yaprağın arka yüzünde; “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” yer almaktadır.

Üçüncü yaprağın ön yüzünde; Atatürk’ün resmi ve bu resmin altında “Mustafa Kemal ATATÜRK” yazısı mevcuttur.

> İçerikle İlgili Bölümler

Kitap kapaklarında aşağıdaki hususlara yer verilir:

Ön kapakta;

Kitabın adı : “Sosyal Bilgiler Ders Kitabı” olarak yazılmıştır.

Okul türü : “İlköğretim” olarak yazılmıştır.

Sınıfı : “6” olarak yazılmıştır.

Başvuru sahibinin adı: “Altın Kitapları” olarak yazılmıştır.

Varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi: Amblemi bulunmaktadır.

Kapak düzeni : Kitabın kapağında 7 adet resim yer almaktadır. Bu resimler kitabın içeriğini hemen hemen yansıtabilmektedir..

Yazar adı : Kapakta yazarın adı bulunmamaktadır.

İç kapağın ön yüzünde;

Kitabın adı : “Sosyal Bilgiler Ders Kitabı” olarak yazılmıştır.

Okul türü : “İlköğretim” olarak yazılmıştır.

Sınıfı : “6” olarak yazılmıştır.”

Yazarı /yazarların adı: “Adnan ALTUN, Yasin DOĞAN, Efkan UZUN”

Başvuru sahibinin adı veya adresi varsa: “Altın Kitaplar, Göztepe Mah. Kazım Karabekir Cad. Nu.: 32 Mahmutbey- Bağcılar/İstanbul, tel.: 0.212.446 38 88 pbx, belgeç: 0.212.446 38 90, <http://www.altinkitaplar.com.tr>, info@altinkitaplar.com.tr” olmak üzere yer almaktadır.

Pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi: Amblemi bulunmaktadır.

Kitabın uygun bulunduğuna ilişkin kurul kararının tarih ve sayısı; “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 28.06.2006 tarih ve 294 sayılı kararı ile 2006-2007 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle DERS KİTABI olarak kabul edilmiştir.” şeklinde yazılmıştır.

İç kapağın arka yüzünde;

Yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı: “Editör: Önder AKYÜZ, Dil Uzmanı: Esra POLAT, Görsel Tasarımcı: Gözde Bitir SINDIRGI, Program Geliştirme Uzmanı: Yard. Doç. Dr. Melek ÇAKMAK, Ölçme Değerlendirme Uzmanı: Mustafa KILINÇ, Rehberlik ve Gelişim Uzmanı: Yard. Doç. Dr. Leyla ERCAN” olmak üzere isimleri yer almaktadır.

ISBN: 978-975-21-1100-4

Baskı Yeri ve Yılı: Tuna Matbaacılık AŞ., Ankara

Telif hakkı: Telif hakkı yazısı bulunmamaktadır.

Arka kapakta

Kitabın arka kapağında sadece bir resim bulunmaktadır. Ağaç figürünün üzerinde dünya resmi bulunmaktadır. Resme baktığımızda kitabın içeriğini pek yansıtmadığını görürüz. Ayrıca “Okul Yap! Eğitime %100 Destek Adını Yaşat” amblemi ile “Haydi Kızlar Okula”

amblemi yer almaktadır. Ders kitabı Milli Eğitim Bakanlığında ücretsiz olarak verildiği için “Para İle Satılamaz” ibaresi yer almaktadır. Kapağın sağ alt köşesinde ISBN bulunmaktadır.

İçindekiler: İçindekiler kısmı toplam iki sayfadan ibarettir ve sınıf için öngörülen sayfa sayısına uygundur. Bu kısımdaki üniteler ve ünite başlıklarının karşılarında sayfa numaraları yazılmıştır. Ünite sayıları ile ünite başlıkları aynı renkte, konu başlıkları farklı renklerde yazılmıştır.

Ünite konuları: Ünite başlıkları altında karşılına sayfa numaraları yazılmış bir şekilde verilmiştir. Kitaptaki ünitelerin altında yer alan başlıklar sistematik bir düzen içerisinde verilmiştir.

Dizin/indeks: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Önsöz: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Kronoloji: Kitabın son sayfalarında verilmiştir. İçerikler kısmında da belirtilmiştir.

Sözlük: Kitabın son sayfalarında verilmiştir. İçerikler kısmında da belirtilmiştir.

Kaynakça: Kitabın son sayfalarında verilmiştir. İçerikler kısmında da belirtilmiştir. Kitapta kullanılan yazı, resim, fotoğraf ve tablo gibi materyallerin dipnotları bazılarının altına yazılmış bazıları da kitabın son sayfalarında bulunan kaynakça başlığı altına yazılmıştır.

Semboller: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Tablo ve şekiller listesi: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Alıştırmalar: Bazı konular içerisinde alıştırmalara yer verilmiştir.

Hazırlık çalışmaları: Hazırlık çalışmaları her konunun başlarında verilmiştir.

Ara sorular: Konular içerisinde farklı renklerle ara sorulara yer verilmiştir.

Ünite sonu değerlendirme soruları: Her ünitenin sonunda ünite sonu değerlendirme soruları verilmiştir.

Bilgi: Konuların aralarında “Bilgi Notu” başlığı adı altında konu ile ilgili önemli bilgiler verilmiştir.

Ders kitabının son sayfalarında bulunması gereken Türkiye Haritası ve Türk Dünyası Haritası’na da yer verilmiştir.

Kitaptaki üniteler altındaki konulardaki metin kısmındaki başlıklar, resimlerin altına yazılan yazılar, dipnot yazıları ve bunlara benzer konularda yazı puntoları farklı boyut, kalınlık ve renklerde yazılmış olup başlıklar altındaki konular 12 punto kullanılmıştır. Bu kullanım öğrenci seviyesine uygundur.

Kitaptaki konuların öğrenciler tarafından daha iyi öğrenilmesi ve konuların açıklayıcı ve öğretici olması bakımından yeterince harita, fotoğraf, şema, grafik, resim ve benzeri görsel öğelere yer verilmiştir.

4.2.1.3.3. Görsel Düzeni Oluşturan Öğeler

4.2.1.3.3.1. Görsel Öğeler

Gerçekçi Araçlar

Gerçekçi araçlar olarak fotoğraflar kullanılmaktadır. Fotoğraf kullanımlarında ise öğrencinin seviyesine uygunluğuna dikkat edilmelidir. İlköğretim II. Kademe öğrenciler için gerçek fotoğrafların ve çizimlerin kullanılması daha ilgi çekicidir.

İncelediğimiz kitaba baktığımızda sadece 69, 142, 143, 146, 155, 158, 159, 174 ve 175. sayfalarında gerçek olmayan resimlerden yararlanılmıştır. Bu resimler daha küçük yaş seviyesindeki öğrencilere uygun olduğu için 6. sınıf öğrencilerine basit ve komik gelebilir.

Benzer Araçlar

Ders kitaplarında benzer araçlar olarak resim ve karikatür kullanılmaktadır. Özellikle resim ve karikatür kullanımında öğrenci seviyesine uygunluğuna dikkat edilmelidir.

İncelediğimiz kitapta 22, 23, 27, 46, 69, 78, 80, 81, 106, 107, 108, 109, 131, 140, 142, 143, 146, 149, 155, 158, 159, 174 ve 175. sayfalarda resim ve karikatürlerden yararlanılmıştır.

Düzenleyici Araçlar

Ders kitaplarında verileri daha anlaşılır kılmak amacıyla şema, tablo, grafik ve harita gibi düzenleyici araçlardan faydalanılır. Kitaba baktığımızda yeterli derecede bu düzenleyici araçlardan yararlanılmıştır.

4.2.1.3.3.2. Yazı Öğeleri

Yazı Tipi

Kitapta yazı tipi olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı tipi harflerin daha kolay ayırt edilmesini ve böylece metinlerin daha kolay okunmasını sağlamaktadır. Ayrıca bazı yazılar daha belirgin olması için italik ve koyu yazı şeklinde yazılmıştır.

Yazı Boyutu

Ders kitaplarının yazı puntoları da öğrenci seviyesine göre düzenlenir. Kitabımızdaki yazı puntosu öğrenci seviyesine uygun olarak “12 Punto”da yazılmıştır. Renk olarak da siyah renk kullanılmıştır. Ayrıca ünite, konu, hazırlık soruları gibi başlıklar ilgi çekiciliği ve öneminden dolayı büyük harflerle ve renkli kutucuklar içerisinde yazılmıştır..

Büyük Harf

Büyük harfler bilindiği üzere cümlenin ilk harfi, gerektiğinde kısa başlıklarda ve bölüm başlıklarında tamamıyla kullanılır. Kitaptaki bölüm başlıkları tamamıyla büyük harfle yazılmıştır. Bölüm başlıkları altındaki alt başlıklarda ise ilk harfler büyük diğer harfleri ise küçük harflerle yazılmıştır.

4.2.1.3.4. Ders Kitaplarında Tasarım Öğeleri

Boyut

Araçların uzunluk, genişlik, derinlik ve yüksekliği ile ilgilidir. Kitaptaki öğelerin boyutuna karar verirken öğrencilerin gelişim düzeyine, bilgilerin çokluğuna ve sayfa sergisine bakılır.

Kitabın düzenlenmesinde bazı sayfalarda yazıya bazılarında ise resme ağırlık verilmiştir. 22, 23, 46, 47, 48 ve 69. vb. sayfalarda resme, 30, 31, 43, 51, 54, 56, 62 ve 77. vb. sayfalarda ise yazıya ağırlık verilmiştir. Kitaba baktığımızda genel olarak resme daha çok ağırlık verilmiştir.

Doku

Doku kitaplarda, kullanımı kolaylaştırmak, nesnelere dikkat çekmek veya nesnelere doğal görüntüsünü yansıtmak amacıyla kullanılır. Görsel doku ve dokunsal doku olmak üzere ikiye ayrılır.

Görsel doku herhangi bir üç boyutlu cismin iki boyutta görüntüsünü kağıt üzerine yaparak elde edilir. Kitabımızda 22, 23, 25, 27, 46, 47, 48, 69, 80, 81, 87. vb. sayfalara baktığımızda görsel dokuya örnek resimler görmekteyiz. Fakat kitapta dokunsal dokuyla ilgili herhangi bir resim bulunmamaktadır.

Çizgi

Çizgilerin yatay, dikey, kırık, dalgalı veya eğik olarak kullanımı algılama üzerinde etkilidir. Çizgiler öğretici araçların kullanılabilirliğini de artırır. Kitabımızda 20, 22, 23, 27, 43, 44, 45, 87, 98, 122, 140 ve 149. sayfalarda çizgilerle oluşturulan şekiller görmekteyiz.

Renk

Renk kitaba olan ilgiyi artırır. Kitap içerisindeki bozuk renkler öğrenci ilgisini kitaptan uzak tutar. Renkler dikkat çekme, ilgiyi odaklama, kontrast oluşturma gibi birçok amaç için kullanılır.

Kitaba baktığımızda çok fazla resim bulunduğu için kitap fazla renkli görünmektedir. Özellikle ana başlık altındaki örnek metinlerin renkli kutular içerisinde yazılması renk kullanımını arttırmaktadır. Aşırı renklerin kullanılmasında da baskının arka sayfada görünmesine neden olmaktadır. Renkli kutular içine konulan yazılar ve renkli resimler bu açıdan arka sayfaya geçmeleri konusunda örnek gösterilebilir.

Şekil/Form

Ders içeriğindeki konuların daha iyi anlaşılması için şekil ve formdan yararlanılır. Bu konuların etkililiğini arttırmak için şekil ve formların düzgün ve uyumlu yerleştirilmesi gerekir.

17, 21, 25, 26, 27, 31, 62 ve 81. sayfalara baktığımızda şekil/formun düzgün bir şekilde yerleştirildiğini görmekteyiz. Bu durum öğrencilerin dikkatini konuya vermelerini sağlayacaktır. 19, 41, 47, 48, 52, 75, 98 ve 99. sayfalarda ise şekil/form uyumsuzluğu görmekteyiz.

Boşluk

Kitabın sayfasına ilk baktığımızda doluluk ve boşluğu görmekteyiz. Kitap sayfalarında yeterince boşluklar olmalıdır. Bu boşluklar öğrencilerin not almaları içinde uygundur. Ayrıca yeteri olarak verilen boşluklar sayfa düzenini de etkiler. Göz en fazla olarak %41 sol üst köşeyi, %14 olarak da sağ alt köşeyi algılamaktadır. Bu yüzden boşlukların sağ alt köşede olmasına önem verilmelidir.

Kitaba baktığımızda sadece 82, 90, 93 ve 117. sayfalarda altta biraz boşluk vardır. Bunun dışında kitapta hiç boşluk bulunmamaktadır. Kitapta fazla resim ve fotoğraf kullanıldığı için, kitaptaki boşlukların yerini de fotoğraf ve resimler almıştır.

4.2.1.3.5. Ders Kitaplarında Tasarım İlkeleri

Bütünlük

Kitaplarda kullanılan yazı, sorular, bölüm, resim, yardımcı araçlar, şekil, grafik, haritalar vb. öğeler kitabın bütünlüğü açısından önemlidir. Bu gereçlerin uygun yerlere ve uygun yerlerde kullanılması ilgi çekiciliği ve görselliği arttırmaktadır. Bu gereçler gereksiz yerlerde kullanılmamalıdır.

Kitaba baktığımızda sayfa 123'te "Ekonomik İlişkilerimizin Yoğun Olduğu Ülkeler" konusunda Almanya olan ilişkilerimizin yanına Nuri Şahin(17), Almanya Birinci Futbol Ligi'nde oynayan en genç futbolcudur yazısı ve üzerinde de Nuri Şahin'in futbol sahasından bir fotoğrafı yer almaktadır. Almanya ile olan ilişkilerimizin bulunduğu yere ekonomi alanında daha iyi bir fotoğraf konulabilirdi. Yine 99, 101, 102, 104 ve 105. sayfalarda

resimlere fazla yer verilmiştir. Ayrıca bu resimlerin yerleştirilmesi düzensiz olduğu için bütünlüğü de bozmaktadır.

Zıtlık

İnsanı harekete geçirme, canlandırma, hareketlendirme ve ilgi çekme konusunda zıtlıklardan yararlanır. Zıtlıklar tasarıma hareket ve canlılık da getirir. Kitapta beyaz sayfa üzerine siyah renkle yazılar yazıldığı için bir zıtlık oluşturulmuştur. Bu zıtlık ayrıca okumaya da kolaylık sağlamaktadır.

Vurgu

Önemli öğelere dikkat çekmede vurgudan yararlanır. Zemin ve şekil arasında kontrast oluşturarak, ok ve çizgi kullanarak, öğeyi diğerlerinden büyük yaparak, öğeyi diğerlerinden farklı renkte tutarak ve diğerlerinden farklı şekilde kullanarak vurgu yapılır.

Kitapta 18. sayfaya Mustafa Kemal'in ve altına da Seyit Onbaşı'nın resmi konulmuştur. Konuya baktığımızda bir öğrencinin şehri olan Çanakkale'yi anlatması yer almaktadır. Bu fotoğraflar konularak Çanakkale Savaşları'na da vurgu yapılmıştır. 69. sayfadaki "Asker Millet" başlıklı konuda Mete Han'ın kurmuş olduğu ordu sisteminden bahsedilmektedir. Bu sistem günümüz ordu sisteminin temelini ve başlangıcını oluşturmaktadır. Bu olaya vurgu yapmak için de bu sayfaya eski tip askerlerimizle yeni tip askerlerimizin bulunduğu bir resim konulmuştur.

Yakınlık

Konular içindeki bazı olaylar arasındaki mesafe yakınlık olarak ifade edilir. Görüntülerde yakın öğeler ilişkili, uzak öğeler de ilişkisiz olarak algılanır. Yakın öğeler sayfadan dolayı yakın gösterilemiyorsa ok gibi işaretlerle ilişkilendirilmelidir.

18. sayfada "Şehrimizle İlgili Olayları Araştırıyoruz" başlıklı konuda memleketi Çanakkale olan bir öğrenci şehri ile ilgili araştırma yapmaktadır. Bu sayfaya Çanakkale Savaşları ile ilgili fotoğraflar konulmuştur. Bu fotoğrafların konulmasıyla araştırmanın, Çanakkale Savaşları ile yakınlığı ortaya konulmuştur. Yine 69. sayfada "Asker Millet" başlıklı Mete Han'ın ordu sisteminin anlatıldığı konunun yanına eski tip ve yeni tip askerlerin birlikte olduğu bir fotoğraf konulmuştur. Burada Mete Han'

Tekrar

Bir öge aynı ya da tekrar ölçülerde birden fazla kullanılıyorsa tekrar edilmiş olur. Kitapta hazırlık sorularının bulunduğu kutu aynı renkte ve aynı şekillerde uygulanmıştır. Konulardaki bilgi notları kutular içerisinde verilmiştir. Konu başlıkları her ünitenin kendi renginde renkli kutucuklar içerisinde verilmiştir.

Hizalama

Görsel aracın öğelerinin aynı sıraya veya doğru bir çizgi haline getirilmesidir. Hizalamalar yatay ve dikey olabilir. Bunlara örnek olarak 37. sayfada haritalar, 39'da bilgiler ve 43'te grafikler yatay olarak sıralanmıştır.

Uygunluk

Şekil, boyut, renk, doku vb. öğelerin birinde veya birkaçında uygunluk olabilir. İki veya üç boyutlu biçimler arasında ortak veya yakın oluş, uyumu sağlar.

Sayfa 30'da "Türk Dil Kurumu" başlıklı konunun yanına Türk Dil Kurumu'nun ambleminin, sayfa 43'te "Türkiye'de İklim Bölgeleri" başlıklı konunun altına bazı illere ait yağış grafiklerinin ve sayfa 50, 51, 52, 53, 54 ve 55'teki "Uygurluklar Beşiği Anadolu" ana başlığı altındaki uygarlıkların bulunduğu konulara kendileri ile ilgili resim, karikatür ve minyatürlerin konulması konularla şekillerin uygunluğunu gösterir.

Denge

Bir tasarımdaki öğelerin şekil, renk, doku, boşluk ve boyutları kendi aralarında sürekli bir karşılaştırma içindedirler. İçerikteki bu öğeler arasında bir denge olmalıdır. Bu öğeler arasında herhangi birine ağırlık verilmemelidir. Kitaba genel olarak baktığımızda kimi sayfalarda resim ve fotoğraflara fazla ağırlık verilmiş, kimi sayfalarda ise yazılara fazla ağırlık verilmiştir.

Egemenlik

Ölçü, renk, doku egemenlik unsuru oluşturabilir. Egemenliğin en çabuk anlaşılabilir ve en çok kullanılan şekli ölçü egemenliğidir. Egemen olan öge, görsel alanda daha çok yer kaplar. İlköğretim 1-2 sınıflarında sayfada resimler ağırlıklı iken, ilerleyen sınıflarda yazılar ağırlık merkezini oluşturmaktadır. Fakat incelediğimiz kitaba baktığımızda resim ve fotoğraflara çok ağırlık verilmiştir.

4.2.1.4. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme İnceleme Sonuçları

1) Konular, konu içlerinde kullanılan ara sorular, hazırlık soruları ve değerlendirme soruları öğrencileri muhakemeye sevk etmektedir. Bazı konularla öğrenciler kıyaslamaya, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye yönlendirilmiştir. Konuların bu şekilde işlenmesi öğrencilerin ön bilgileriyle yeni bilgileri karşılaştırarak ortaya yeni bilgiler çıkarmaları sağlanmıştır.

2) Hazırlık Çalışmaları yeni ünite ile kazandırılmak istenilen davranışların kazandırılmasını kolaylaştırır. Bu yüzden her konunun başında hazırlık çalışmalarına yer verilmelidir.

İncelediğimiz kitabın içerisinde bütün konuların başlangıcında hazırlık sorularına yer verilmiştir. Bu sorular öğrencileri düşünmeye ve tartışmaya yönlendirecek şekilde düzenlenmiştir.

Hazırlık sorularındaki sorular, öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirecek niteliktedir. Bu sorular yeni öğrenmeler için ilgi çekici ve merak uyandırıcı özelliktedir. Öğrenci ihtiyaçlarına, gereksinimlerine, yakın çevrelerine ve günlük yaşantılarına hitap edecek sorular hazırlanmıştır. Bu sorular öğrenci seviyelerine de uygundur.

Hazırlık soruları öğrencileri nispeten eleştirel düşünmeye sevk etmektedir. Sorular gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları içermektedir. Hazırlık sorularındaki sorular bazı konular için yetersiz sayıdadır. Bu konuların soruları arttırılabilir.

3) Eğitim programlarında yapılandırmacılık yaklaşım programına geçilmiştir. Bu programa göre öğrenen birey, daha önceki bilgileriyle yeni bilgileri kullanarak yeni bilgiyi zihinsel olarak yapılandırır. Bu şekilde öğrenme, ezberlemeye değil var olan bilginin yeniden yorumlanmasına ve yeni bilginin yeniden oluşturulmasına dayanır.

Yeni ders kitaplarındaki içerikler de bu programa dayanılarak oluşturulmaktadır. Kitabımızdaki konulara baktığımızda bilgilerin ezberlenmesinden ziyade öğrencilerin daha önceki bilgileriyle kıyaslamaları ve yeni bilginin ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

4) Ders kitapları hazırlanırken öğretme stratejileri olan sunuş, buluş ve araştırma/inceleme yoluyla öğretmeye dikkat edilmelidir. Ayrıca yöntem ve tekniklerden de yararlanılmalıdır.

İncelediğimiz kitaba baktığımızda ara sorularla, hazırlık sorularıyla ve değerlendirme sorularıyla öğrenciler buluş yoluyla öğrenme ve araştırma/inceleme yoluyla öğrenme stratejilerine yönlendirilmektedir. Bu da yapılandırmacılık yaklaşım programına uygun düşmektedir. Bazı konularla da sunuş yoluyla öğrenme gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca düz anlatım, tartışma, problem çözme, örnek olay ve bireysel çalışma gibi yöntemlerle, soru-cevap, beyin fırtınası ve bireysel öğretim gibi teknikler konuların işlenişinde kullanılabilir.

5) Kitaptaki konuların programdaki ilgili temel becerileri kazandıracak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Böyle olunca öğrencilerdeki istendik davranışların ortaya çıkarılması kolaylaşır. Öğrencilerden beklenen bilgi, beceri, tutum, değer ve yeterliklerin meydana çıkarılması sağlanmış olunur.

İncelediğimiz kitapta işlenen konuların içerikleri programın ilgili temel becerileri kazandıracak nitelikte düzenlendiğini görmekteyiz. Ayrıca içerikler öğrencilerin etkin rol almasına imkan verecek şekilde düzenlenmiştir.

6) Her ünite için ilgili ünite ile kazandırılması planlanan bilgi ve becerilerin düzeylerinin belirlenmesi için ünitelerin sonunda değerlendirme sorularına yer verilmesi gerekir. Öğrencilere konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmek için ünite sonlarında verilen değerlendirme soruları bazen konu sonlarında da verilmektedir.

Kitabımıza baktığımızda konu ve bölüm sonlarında değerlendirme sorularına yer verilmemiştir. Değerlendirme soruları sadece ünite sonlarında verilmiştir. Fakat konuların

içinde belirli yerlere öğrencilerin kendilerini konuya dahil olmalarını sağlamak için ara sorulara yer verilmiştir.

Ünite sonlarındaki değerlendirme sorularına baktığımızda soruların gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları içerdiğini görürüz. Değerlendirme sorularında çoktan seçmeli test, yazılı yoklama, doğru-yanlış ve eşleştirme soruları yer almaktadır. Değerlendirme sorularında boşluk doldurma, kompozisyon yazdırma, ürün dosyası (portfolyo), konulara benzer örnekler buldurma ve öğrencileri araştırmaya sevk edecek sorulara da yer verilmesi gerekirdi.

4.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçerik Analizi

Bu bölümde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın yapılmış olan içerik analizi yer almaktadır. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı MEB'in Tebliğler Dergisi'nde Haziran 2007'de yayımlanan 2597 sayılı yönergede yer alan 6. maddedeki Ders Kitaplarının Hazırlanması'na ilişkin hususlara dayanılarak hazırlanmıştır.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı içerik, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenleme ile öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme yönlerinin incelenmesiyle hazırlanmıştır.

4.2.2.1. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın İçerik İnceleme Sonuçları

1) Ders kitaplarındaki içeriklerin öğretim programını kapsayacak şekilde hazırlanması gerekir. Böylelikle öğrencilere kazandırılması düşünülen davranışları sistematik bir şekilde verilmesi sağlanır.

İncelediğimiz kitapta konular öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Dersin kazanımlara konular içerisinde işe koşulmuştur. Kazanımlar benzer ifadelerle de konu içeriklerinde yer almaktadır. Böyle olunca ders kitabının homojen bir yapıya sahip olması sağlanmıştır.

2) Ünitelerde işlenecek olan konuların günlük hayatla bağlantılı olması öğrencilerin derse ilgisini artırır. Bu yüzden konular günlük hayattan seçilmeli ve öğrencileri ilgilendiren, ihtiyaçlarına cevap veren nitelikte hazırlanmalıdır. Kitabımızda işlenen ünite ve konular sınıf seviyesine uygundur. Ayrıca öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabilecekleri ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek konular işlenmiştir.

3) Kitapta işlenen ünite ve konular öğrencileri problem çözmeye, incelemeye, araştırmaya ve sonuçlar çıkarmaya yönlendirmelidir. Kitabımızdaki ünite ve konulara baktığımızda yakın çevredeki bazı problemlerden bahsedilmiştir. Hazırlık ve değerlendirme sorularında ise bu problemlerle ilgili çözüm yollarının öğrenciler tarafından araştırılıp yeni çözümler üretilmesi istenilmiştir. Yakın çevredeki olaylarla ilgili öğrencilerden gözlem

yapmaları ve gözlem sonuçlarının ders ortamında diğer öğrencilerle paylaşılması sağlanılmıştır.

4) Öğrencilere kazandırılması düşünülen kazanımların öğrencilerin seviyesine uygun olması gerekir. Bu şekilde öğrenciler kendi ön bilgilerine uygun bilgiyle karşılaşmış olacaklar ve yeni bilgileri öğrenmeleri kolaylaşacaktır. İncelediğimiz kitapta kazandırılması düşünülen bilgi, beceri, tavır, tutum ve değerler öğrenci seviyelerine uygun kavram ve örneklerle hazırlanmıştır.

5) Ders kitabındaki konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Konuların işlenişinde diğer derslerle olan ilişkisi öğrencilerin zihninde oluşacak olan bilgilerin birbirlerinden kopuk olmasına engel olacaktır. Bu kitap Türkçe, Matematik ve Fen ve Teknoloji dersleri ile ilişkilendirilmiştir.

Kitabımızda işlenen konular bir alt sınıftaki konuların tamamlayıcı niteliğindedir. Ayrıca kitapta vatandaşlık ve insan hakları ile ilgili konulara da değinilerek bir sonraki sınıfta işlenecek ders kitabı içeriği ile de ilişkilendirilmiştir.

6) Konuların işlenişinde öğretime yardımcı unsurların ortaya koşulması öğrenme olayını hızlandıracak ve daha iyi anlaşılır hale getirecektir. Kitap içerisinde bazı konulara harita, çeşitli grafikler, resimler, karikatürler ve fotoğraflar vb. konularak öğrenmenin kolaylaşması sağlanmıştır.

7) Ders kitaplarının özelliklerine göre konularda deyim, atasözü, destan, türkü, resim, fotoğraf, karikatür, minyatür, Atatürk'e ait sözler ve zıt kelimelere yer verilmelidir. Bu tür kaynaklar kültürümüzün gelişmesi açısından önemlidir.

İncelediğimiz kitaba baktığımızda resim, fotoğraf, karikatür, minyatürlere ve Atatürk'e ait sözlere sıkça yer verilmiştir. Atasözü, destan ve türkülere yer verilmemiştir. Bunların dışında zıt kelimelere ve deyimlerden de ara sıra bahsedilmiştir.

8) Ders konuları hazırlanırken konularda gereksiz bilgi ve ayrıntılara yer verilmemelidir. Bu bilgiler öğrencilerin konuyu anlamasında zorluklara ve bilgi karışımına

enden olabilmektedir. İncelediğimiz kitaba baktığımızda bu tür gereksiz bilgi ve ayrıntılara pek rastlanılmamıştır.

9) Kitaptaki konuların öğrencileri sorgulamaya, araştırma yapmaya, incelemeye ve başka kaynaklara yönlendirmesi gerekmektedir. Kitabımıza baktığımızda öğrenciler sıkça araştırma ve incelemeye sevk edilmektedirler. Ayrıca öğrencilerin Coğrafya, Matematik, Fen ve Teknoloji ve Türkçe gibi derslere yönlendirilmeleri sağlanmıştır.

10) Ders kitapları hazırlanırken istatistiki ve bilimsel bilgilerin son yıllara ait bilgiler olmasına dikkat edilmelidir. Bilgiler ne kadar güncel olursa öğrencilerin dikkatini de o kadar fazla çeker.

Kitabımızın 42. sayfasında 2008 yılına ait bazı şehirlerin köy, şehir ve toplam nüfusları, 43'te yedi bölgemizin her bölgeden iki şehrinin 2008 yılına ait köy, şehir ve toplam nüfusları, 47'de 1927-2007 yılları arasındaki nüfus sayımı sonuçlarının gösterildiği grafiğe, 49'da 2000, 2005 ve 2006 yıllarına ait okur-yazarlık oranı gösteren grafiğe ve sayfa 52'de 2007 yılı sektörler göre çalışan nüfus grafiğine yer verilmiştir. Kitapta yer alan istatistiki ve bilimsel bilgiler genel olarak 2006, 2007 ve 2008 yıllarına aittir.

11) Ders kitaplarındaki konuların işleniş sıraları öğrencilerin ön bilgilerini de kullanarak yeni bilgileri daha kolay anlayabilmeleri için doğru bir yöntemle oluşturulmalıdır. Konular yakından-uzağa, basitten-karmaşığa, kolaydan-zora ve somuttan-soyuta doğru giden bir yöntem çerçevesinde hazırlanmalıdır. İncelediğimiz kitaptaki konular yakından-uzağa, basitten-karmaşığa, kolaydan-zora ve somuttan-soyuta doğru giden bir yöntem izlemiştir.

12) Kitaplardaki metinlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için görsel unsurlara yer verilmesi gerekmektedir. Bu kitapta verilen görsel unsurlar açıklayıcı, konuyu pekiştirici ve yorumlanabilir özelliktedir. Ayrıca sergilenen görsel unsurlar konu içerikleriyle uyumludur.

4.2.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Dil, Anlatım ve Üslup İnceleme Sonuçları

1) Hazırlanan ders kitaplarının dili sade, açık ve anlaşılır, anlatımı akıcı ve dilbilgisi kurallarına uygun olursa öğrencilerin konuları anlamalarında daha verimli olacaktır.

Kitaplarda yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılmalıdır. Sayfa 46’da “Ülkemizde Nüfus Sayımları Niçin Yapılır?” adlı konunun giriş paragrafının ilk cümlesi “Devletler ülkede yaşayan insanları neden sayma ihtiyacı duymuşlardır? ile başlamaktadır. Burada geçen “yaşayan” kelimesi yanlış yazılmıştır. Doğrusu “yaşayan” olacaktır. Bu kelimeyi sadece konuşurken “yaşayan” olarak ağızımızdan çıkarmaktayız.

63. sayfadaki “Anadolu’nun Türk Yurdu Olması” adlı konu içerisinde “Sultan Alparslan, esir imparatora iyi davrandı ve onunla bir anlaşma yaptı.” cümlesinde yapılmıştır. Burada geçen “anlaşma” kelimesinin doğrusu “antlaşma”dır. Bu tür yanlış yazımlar öğrencilerin algılarını güçleştirmektedir.

İncelediğimiz kitabın bazı sayfalarında ise yanlış bilgiler bulunmaktadır. Sayfa 194’te Çanakkale Kara Savaşları başlıklı konu içerisinde “Düşman kuvvetleri, Seddülbahir, Arıburnu, Anafartalar, Saros ve Kumkale’den çıkarma yapmaya başladı.” cümlesi geçmektedir. Buradaki çıkarma yerleri 25 Nisan 1915 günü yapıldığı diğer cümlelerde belirtilmektedir. Bu cümledeki yanlış bilgi ise 25 Nisan 1915 günü İtilaf güçlerine ait askerler Anafartalar bölgesi’ne çıkarma yapmamışlardır. Anafartalar yerine Anadolu Yakası’nda bulunan Beşige Koyu’nun yazılması gerekir.

Sayfa 196’da “Türk ordusu iki yüz elli bin kadar şehit verdi.” cümlesi yer almaktadır. Bu bilgi Türk askerlerinin Çanakkale Cephesi’nde verdikleri zayıtı anlatmak için yazılmıştır. Fakat Türk askerleri Çanakkale Cephesi’nde iki yüz eli bin kadar şehit vermemiştir. İki yüz elli bin kadar zayıt vermişlerdir. Bu demek oluyor ki yaralılar, yaralanıp hastanelere gönderilenler, şehit olanlar, esir alınanlar, kaçan askerlerin vb. tamamı iki yüz elli bin kadardır. Genel Kurmay arşivlerine baktığımızda Çanakkale Cephesi’nde şehit olan yaklaşık altmış bine yakın asker ismi belirlenmiştir.

197. sayfada Çanakkale Savaşları’nın Sonuçları başlıklı konu içerisinde “Yarım milyon insan hayatını kaybetti.” cümlesi yer almaktadır. Yine burada da hayatını kaybetti yerine zayı oldu denilmesi gerekmektedir.

2) 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda da öğrenci seviyesine uygunluğundan dolayı bazı Türkçeleşmiş kelimeler kullanılmalı ve bu kelimeler yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Kitabımıza baktığımızda artık yaşayan Türkçenin bir parçası olarak görülen ve Türkçeleşmiş kelimelerden bazılarını görmekteyiz. Örneğin; alternatif, amel, antik, demokrasi, destan, divan, efsane, empati, eyalet, ferman, festival, ganimet, grafik, hazine, icat, ideoloji, insanlık, istatistik, istihbarat, isyan, kongre, kervan, kronoloji, mahzen, mihrap, nizam, performans, politika, reform, sendrom, tahrip, trajedi, vasiyet, veraset vb. kelimeler kullanılmıştır.

3) Ders kitaplarında öğrencilerin seviyelerine uygun yeni kelimeler kullanılarak yeni öğrenmeler gerçekleştirilmelidir. Sayfa 67'de "Medreseler, dönemin eğitim kurumlarıdır." cümlesinde kullanılan medreselerin, Anadolu'daki eski Türklerin eğitim kurumlarına medrese ismini verdikleri öğrenciler tarafından anlaşılabilir. 77. sayfada "Şahi" denilen büyük toplar döktüdü." cümlesinde cümlenin akışına göre ve cümlede "Şahi" kelimesinin anlamının savaşta kullanılan bir top cinsi olduğunu öğrenciler anlayabilmektedir.

4) Ders kitapları hazırlanırken kelimeler, nüanslara dikkat edilerek seçilmelidir. Kelimelerin seçimine, kullanımına ve yazımına dikkat etmek gerekir. Kitapta konu alanına ait kavramlar doğru kullanılmalıdır. Öğrenciler tarafından anlamı güç olan kelimelerin yanlarına anlamları yazılmalıdır. Sayfa 103'te "Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde açılan okullar arasında Erkan-ı Harbiye Okulu (Harp Akademisi) ve Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) en önemlilerindedir." cümlesinde Erkan-ı Harbiye Okulu'nun yanına parantez içinde Harp Akademisi, Mekteb-i Sultani'nin yanına da Galatasaray Lisesi yazılarak öğrenciler tarafından anlamı güç olan kelimelerin açıklamaları da yapılmıştır.

Ayrıca günümüz Türkçesi'nin eski isimleri de kelimenin yanına verilebilir. Örneğin; Sayfa 75'te "Osmanlı Devleti kuruluş döneminde Anadolu ve Rumeli'de yerleşme (iskan) siyasetine büyük önem vermiştir." cümlesinde Türkçe bir kelime olan yerleşme kelimesinin yanına parantez içinde iskan yazılarak eski ismi de verilmiştir.

Anlatımı güçlü kılmak için de kelime türleri olan isim, sıfat, zamir, zarf, fiil, edat, bağlaç ve ünlemlere sıkça yer verilmiştir. Ders kitapları hitap edeceği öğrenci gruplarının

gelişim özelliklerini dikkate alarak düzenlenmelidir. İncelediğimiz kitabın öğrenci seviyesi soyut kelimeleri anlayabilecek düzeydedir. Bu yüzden soyut kelimelere de yer verilmiştir.

Konuların içinde bulunan kelimelerin uzunlukları öğrenci seviyesine göre seçilir. İncelediğimiz kitapta öğrenci seviyesine uygun olmayan uzunluktaki kelimelere pek rastlanılmamıştır. Sadece sayfa 18’de “Bunu gerçekleştiremediğimizde yukarıda” cümlesinde ve sayfa 19’da “Gerçek gösterge çatışmaların uzlaşmaya dönüştürülüp dönüştürülememesidir.” cümlelerinde uzun kelimeler bulunmaktadır.

Ders kitaplarının hazırlanmasında öğrencilerin kelime hazneleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla beraber farklı alanlara ait kelimeler de kitap içeriğinde yer almalıdır. Kitabımızda tarih, coğrafya ve eski Türkçe kelimelerden sıkça yararlanılmıştır.

Hazırlanan ders kitaplarında zorunlu olmadıkça yabancı kelimelere yer verilmemelidir. Eğer bu kelimelere yer veriliyorsa yanlarına Türkçe okunuşlarının yazılması gerekir. İncelediğimiz kitapta bu kurala uyulmuştur. Yazılan yabancı kelimelerin yanlarına Türkçe okunuşları da verilmiştir. Örneğin; sayfa 89’da “Fransız Tarihçi Castellan (Kestil)", sayfa 93’te “İtalyan şef Calliston Guantelli (Kaliston Guatelli) getirildi.”, sayfa 99’da “1718’de bir süre Türkiye’de kalan Lady Montaqu (Lady Montekü)...” ve sayfa 101’de “Robert Mantran (Raber Mantran), 16. yüzyıl...” cümlelerinde yabancı kelimelerin yanlarına Türkçe okunuşları yazılmıştır.

5) Hazırlanan ders kitaplarında cümle uzunlukları da öğrencilerin seviyesine uygun olarak yazılmalıdır. Cümle öğelerinin (Özne, tümleç, nesne, yüklem) dizilişi anlatımın akışıyla doğrudan ilgilidir. Öğeler düzenli bir şekilde dizilirse anlatımın akıcılığı ve anlaşılabilirliği artacaktır. Ayrıca cümlelerin kurallı olması cümleler arasındaki bağlantıyı da sağlayacaktır.

İncelediğimiz kitapta bazı konular altında devrik cümleler kullanılmıştır. Sayfa 19’da “Bizim duygu, düşünce ve fikirlerimiz takdir edildiği gibi beğenilmeyebilir de.”, sayfa 22’de “Artık dünyanın bir diğer ucundaki iki kişi haberleşmek için çok uzun süre beklemek zorunda değil.”, sayfa 28’de “Defterin açılan ilk sayfası, Efe’nin en son yazıp kalem de arasında bıraktığı sayfaydı.”, “Toprak, Efe’ye göre daha çalışkan, daha aktifti.” cümlelerinde devrik cümleler kullanılmıştır. Buna benzer bazı sayfalarda da yine devrik cümleler kullanılmıştır.

Cümlelerdeki kelime sayıları da öğrenci seviyesine göre belirlenir. İncelediğimiz kitapta bazı cümleler öğrenci seviyesine uygun değildir. Cümle içerisinde bulunan kelime sayıları öğrenci seviyesinin üstündedir. Bu ayrıca öğrencilerin anlamasını zorlaştırmaktadır.

Sayfa 46'da "Nüfusumuzun ne kadar olduğu artış hızı, kır-kent nüfusu özelliği, yaş gruplarına göre dağılımı, nüfusumuzun eğitim durumu, iç ve dış göçler, üretici nüfus ve tüketici nüfus meslek gruplarına dağılımının bilinmesi ile gerçekçi kalkınma planları hazırlanır." cümlesinde 34 adet sözcük kullanılmıştır. Ayrıca 14, 15, 20, 21, 24, 26, 38, 44, 62, 67, 68, 86 numaralı sayfalarda 20, 23, 27, 29, 32 ve 34 kelimedenden oluşan cümleler de bulunmaktadır.

Ders kitaplarında akıcılığı ve anlaşılabilirliği sağlayabilmek için cümlelerde gereksiz sözcük kullanımından da kaçınılmalıdır. İncelediğimiz kitapta gereksiz kelimelere pek rastlanılmamıştır.

6) Konuların anlaşılabilirliğinin sağlanması için paragraflar arasındaki bağlantının ve ilişkinin güçlü olması gerekmektedir.

Konularda geçen paragraflara baktığımızda her biri bir fikir hakkında bilgi vermektedir. Paragraflarda öğrencilere konunun ana fikri verilmektedir. Paragraflara baktığımızda kendi aralarında giriş, gelişme ve sonuç hakkında bilgi vermektedir. Birbirini takip eden paragraflar bağlantılı ve ilişkili olarak yazılmışlardır.

7) Cümlelerde kullanılan noktalama işaretleri konuların iyi anlaşılabilmesi için doğru kullanılmalıdır. Bazen yanlış kullanılan bir virgül konuyu tamamen farklı anlamlara çıkarabilmektedir.

Ders kitabında nokta, virgül, soru işareti, ünlem, kesme işareti, üç nokta ve tırnak işareti gibi noktalama işaretlerinden yararlanılmıştır. Bu işaretlere baktığımızda öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu görmekteyiz.

Konuların yazımında noktalama işaretlerinin doğru kullanılması gerekmektedir. Sayfa 27, 29, 32, 46, 54, 62, 64, 66, 68, 71, 72, 73, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 192 vb. de bazı

noktalama işaretlerinde yanlışlıklar yapılmıştır. Bu noktalama işaretlerindeki hataların çoğunluğunu kesme işaretinin konulmaması oluşturmaktadır.

8) Ders kitapları hazırlanırken yazarın üslubu cümlelerde hissedilmelidir. Bu kitapta yazar çocukların anlayabileceği, açıklayıcı ve ilginç konularla ilgili cümleler kurmuştur. Bu durumda yazarın kendine ait üslubu hissedilmektedir. Kitapta öyküleme, betimleme, açıklama ve tartışma anlatım şekillerinden yararlanılmıştır.

4.2.2.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın Teknik, Tasarım ve Düzenleme İnceleme Sonuçları

4.2.2.3.1. Ders Kitaplarında Fiziksel Yapı Elemanları

Görünüş: Ders kitaplarının sayfaları ön sayfadaki yazı, resim ve çizimleri arka sayfaya geçirmemesi gerekir. İncelediğimiz kitapta bazı resim ve yazılar arka sayfada çok net olarak belli olmaktadır. Bunlara örnek verecek olursak; Sayfa 199'daki bayrak ve bayrağın ortasında yer alan "Mehmetçiğe Saygı Anıtı" yaprağın arkasında bulunan 200. sayfada net olarak görülmektedir. Sayfa 216'daki yazılar 215. sayfada yine net olarak görülebilmekte dikkatli olarak bakıldığında ise yazılar okunabilmektedir.

Kağıt: Kitapta mat kağıt kullanılmıştır. Kağıt rengi olarak beyaz tercih edilmiştir ve yazı rengi olarak da siyah tercih edilerek okuma kolaylaştırılmıştır. Kağıdın dokusu pürüzsüzdür. Kağıt kalınlığı baskının arka yüze geçmesine engel olacak kalınlıkta değildir. Kitap sayfalarındaki bazı yazı, resim ve çizimler arka sayfalarında belirgin olarak görülmektedir.

Kapak Karton: Kitap kapağında kullanılan karton yeterince kalitelidir. Kalınlığı normal düzeyde ve kolay kırılmayacak biçimdedir. Kapak üzerine yapılan baskı canlılığını koruyabilmektedir.

Cilt Malzemeleri: Kitabın ciltlemesi yetersizdir. Kitapta ciltleme malzemesi olarak yapıştırıcı kullanılmıştır. Kullanılan bu yapıştırıcı uzun süre özelliğini koruyabilecek düzeyde değildir.

Kitabın Ebatı: 27.2X19.3 cm.

Kitabın Ağırlığı: 525 gr.

Kitabın Kapağı: Kitabın kapağındaki resimler tam olarak kitap hakkında bilgi vermemektedir. Bu resimler kitap içerisindeki üniteleri yansıtmamaktadır. Resimlerde kullanılan renklerde aşırıya kaçılmamıştır. Kitabın adı üstte, yayınevi ise altta verilmiştir. Fakat yazarın ismi kapakta verilmemiştir. Arka kapakta kullanılan resim de bizlere kitap hakkında net bilgi vermemektedir.

Kitabın Sırtı: Kitap dört formadan fazla forma taşıdığı için kitap sırtı bulunmaktadır. Kitabın adı kitap sırtında soldan sağa doğru yazılmıştır. Yazarın ismi ve basım yılı yer almamaktadır. Yayınevinin adı ve amblemine yer verilmiştir.

Ciltleme: Kitapta yapışkan ciltleme kullanılmıştır. Bu ciltlemeye göre sayfalar sağa ve sola kolaylıkla açılabilir. Fakat kullanılan bu yapışkan kitabın uzun süre kullanılabilmesini kısıtlamaktadır.

Forma Sayısı: Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitabının forma sayısı 8–9 formadan oluşması gerekmektedir. İncelediğimiz bu kitap 232 sayfadır ve yaklaşık 14.5 formadan oluşmaktadır. Bu kitaba göre forma sayısı fazladır.

Kitabın Baskısı: Kullanılan kağıt yeterince kaliteli değildir. Baskı tekniği uygundur. Sayfalarda mürekkep lekeleri yoktur. Kitaptaki baskı genellikle renkli baskıdan oluşmaktadır. Renksiz baskıların görünümü de iyi düzeydedir.

4.2.2.3.2. Ders Kitabında Olması Gereken Bölümler

> İçerikle İlgili Olmayan Bölümler

İkinci yaprağın ön yüzünde; İstiklal Marşı'nın on kıtasıyla birlikte Türk Bayrağı bulunmaktadır. Kitapta yer alan Türk Bayrağına, “Türk Bayrağı Kanunu” ve “Türk Bayrağı Tüzüğü”ne uygun olarak yer verilmiştir.

İkinci yaprağın arka yüzünde; “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” yer almaktadır.

Üçüncü yaprağın ön yüzünde; Atatürk'ün resmi ve bu resmin altında “Mustafa Kemal ATATÜRK” yazısı mevcuttur.

> İçerikle İlgili Bölümler

Kitap kapaklarında aşağıdaki hususlara yer verilir:

Ön kapakta;

Kitabın adı : “Sosyal Bilgiler Ders Kitabı” olarak yazılmıştır.

Okul türü : “İlköğretim” olarak yazılmıştır.

Sınıfı : “7” olarak yazılmıştır.

Başvuru sahibinin adı: “Anıttepe Yayıncılık” olarak yazılmıştır.

Varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi: Amblemi bulunmaktadır.

Kapak düzeni : Kitabın kapağında 4 adet resim yer almaktadır. Bu resimler kitabın içeriğini yeterince yansıtmamaktadır.

Yazar adı : Kapakta yazarın adı bulunmamaktadır.

İç kapağın ön yüzünde;

Kitabın adı : “Sosyal Bilgiler Ders Kitabı” olarak yazılmıştır.

Okul türü : “İlköğretim” olarak yazılmıştır.

Sınıfı : “7” olarak yazılmıştır.”

Yazarı /yazarların adı: “Dr. Mehmet Metin ARSLAN”

Başvuru sahibinin adı veya adresi varsa: “Anıttepe Yayıncılık Eğitim Hiz. San. Ve Tic. Nu.:10/11 06440 Kızılay/ANKARA tlf.: (0312) 419 41 43 belgeç: (0312) 417 69 12” olmak üzere yer almaktadır.

Pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi: Amblemi bulunmaktadır.

Kitabın uygun bulunduğu ilişkin kurul kararının tarih ve sayısı; “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 20.12.2009 tarih ve 309 sayılı Kurul Kararı ile 2010-2011 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle **ders kitabı** olarak kabul edilmiştir.” şeklinde yazılmıştır.

İç kapağın arka yüzünde;

Yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı: “Editör: Enver ÜLKER, Dil Uzmanı: Kazım ÇELİK, Görsel Tasarımcı: Anıl ERTTOK ATMACA, Program Geliştirme Uzmanı: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN, Ölçme Değerlendirme Uzmanı: Recep

Serkan ARIK, Rehberlik ve Gelişim Uzmanı: Necip KÖROĞLU” olmak üzere isimleri yer almaktadır.

ISBN: 978-975-8615-96-4

Baskı Yeri ve Yılı: Feryal Matbaası Ankara-2010

Telif hakkı: “Bu kitabın her hakkı © ANITTEPE YAYINCILIK EĞT. HİZ. SAN. ve TİC. LTD ŞTİ’ne aittir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince tamamı veya bir kısmı, yayıncının izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılmaz, yayımlanamaz ve basılamaz.” İbaresiyile yer almaktadır.

Arka kapakta

Kitabın arka kapağında sadece bir resim bulunmaktadır. Trafikle ilgili olan bu resim çok sade olmakla birlikte kitabın özelliğini yansıtmamaktadır. Ayrıca “Okul Yap! Eğitime %100 Destek Adını Yaşat” amblemi ile “Haydi Kızlar Okula” amblemi yer almaktadır. Ders kitabı Milli Eğitim Bakanlığında ücretsiz olarak verildiği için “Para İle Satılamaz” ibaresi yer almaktadır. Kapağın sağ alt köşesinde ISBN bulunmaktadır.

İçindekiler: İçindekiler kısmı toplam dört sayfadan ibarettir ve sınıf için öngörülen sayfa sayısına uygundur. Bu kısımdaki üniteler ve ünite başlıklarının karşılarında sayfa numaraları yazılmıştır. Ünite sayıları, ünite başlıkları ve konu başlıkları farklı renklerde yazılmıştır.

Ünite konuları: Ünite başlıkları altında karşılına sayfa numaraları yazılmış bir şekilde verilmiştir. Kitaptaki ünitelerin altında yer alan başlıklar sistematik bir düzen içerisinde verilmiştir.

Dizin/indeks: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Önsöz: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Kronoloji: Kitabın son sayfalarında verilmiştir. İçerikler kısmında da belirtilmiştir.

Sözlük: Kitabın son sayfalarında verilmiştir. İçerikler kısmında da belirtilmiştir.

Kaynakça: Kitabın son sayfalarında verilmiştir. İçerikler kısmında da belirtilmiştir. Kitapta kullanılan yazı, resim, fotoğraf ve tablo gibi materyallerin dipnotları bazılarının altına yazılmış bazıları da kitabın son sayfalarında bulunan kaynakça başlığı altına yazılmıştır.

Yararlanılan kaynaklara ve dipnotlara bakacak olursak; görsel olarak yararlanılan resimler kitabın son sayfalarında yer alan “Kaynakça” kısmı altında bulunan “Görsel Kaynakça” başlığı altında sayfa numarası, resmin altındaki yazı ve yararlanıldığı kaynakçanın ismi olarak yazılmıştır. Dipnot ve kaynakçalar ünite sonlarında verilmeyip okuma parçalarının, tabloların ve sütun grafiklerin hemen altına yazılmıştır. Kitapta kullanılan bütün dipnot ve kaynaklar kitabın sonundaki “Kaynakça” başlığı altında da yer almaktadır.

Semboller: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Tablo ve şekiller listesi: Kitapta bu bölüme yer verilmemiştir.

Alıştırmalar: Bazı konular içerisinde alıştırmalara yer verilmiştir.

Hazırlık çalışmaları: Hazırlık çalışmaları her konunun başlarında verilmiştir.

Ara sorular: Konular içerisinde “Düşünelim-Tartışalım” başlığı altında ara sorulara yer verilmiştir.

Ünite sonu değerlendirme soruları: Her ünitenin sonunda ünite sonu değerlendirme soruları verilmiştir.

Bilgi: Konuların aralarında “Bilgi” başlığı adı altında konu ile ilgili önemli bilgiler verilmiştir.

Ders kitabının son sayfalarında bulunması gereken Türkiye Haritası ve Türk Dünyası Haritası’na da yer verilmiştir.

Kitaptaki üniteler altındaki konulardaki metin kısmındaki başlıklar, resimlerin altına yazılan yazılar, dipnot yazıları ve bunlara benzer konularda yazı puntoları farklı boyut,

kalınlık ve renklerde yazılmış olup başlıklar altındaki konular 10 punto kullanılmıştır. Bu kullanım öğrenci seviyesine uygundur.

Kitaptaki konuların öğrenciler tarafından daha iyi öğrenilmesi ve konuların açıklayıcı ve öğretici olması bakımından yeterince harita, fotoğraf, şema, grafik, resim ve benzeri görsel öğelere yer verilmiştir.

4.2.2.3.3.Görsel Düzeni Oluşturan Öğeler

4.2.2.3.3.1.Görsel Öğeler

Gerçekçi Araçlar

Gerçekçi araçlar olarak fotoğraflar kullanılmaktadır. Fotoğraf kullanımlarında ise öğrencinin seviyesine uygunluğuna dikkat edilmelidir. İlköğretim II. Kademe öğrenciler için gerçek fotoğrafların ve çizimlerin kullanılması daha ilgi çekicidir.

İncelediğimiz kitaba baktığımızda sadece “İletişim ve İnsan İlişkileri” adlı ünitenin “İletişim” adlı konusunda 14, 16, 18, 19, 20, 22 ve 144. sayfalarında gerçek olmayan resimlerden yararlanılmıştır. Bu resimler daha küçük yaş seviyesindeki öğrencilere uygun olduğu için 7. sınıf öğrencilerine basit ve komik gelebilir.

Benzer Araçlar

Ders kitaplarında benzer araçlar olarak resim ve karikatür kullanılmaktadır. Özellikle resim ve karikatür kullanımında öğrenci seviyesine uygunluğuna dikkat edilmelidir. İncelediğimiz kitapta 14, 16, 18, 19, 20, 22, 24, 26, 143 ve 144. sayfalarda resim ve karikatürlere yararlanılmıştır.

Düzenleyici Araçlar

Ders kitaplarında verileri daha anlaşılır kılmak amacıyla şema, tablo, grafik ve harita gibi düzenleyici araçlardan faydalanılır. Kitaba baktığımızda yeterli derecede bu düzenleyici araçlardan yararlanılmıştır.

4.2.2.3.3.2.Yazı Öğeleri

Yazı Tipi

Kitapta yazı tipi olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı tipi harflerin daha kolay ayırt edilmesini ve böylece metinlerin daha kolay okunmasını sağlamaktadır. Ayrıca bazı yazılar daha belirgin olması için italik, koyu ve el yazı şeklinde yazılmıştır.

Yazı Boyutu

Ders kitaplarının yazı puntoları da öğrenci seviyesine göre düzenlenir. Kitabımızdaki yazı puntosu öğrenci seviyesine uygun olarak “10 Punto”da yazılmıştır. Renk olarak da siyah renk kullanılmıştır. Ayrıca ünite, konu, hazırlık soruları gibi başlıklar ilgi çekiciliği ve öneminden dolayı büyük harflerle ve farklı renklerle yazılmıştır.

Büyük Harf

Büyük harfler bilindiği üzere cümlenin ilk harfi, gerektiğinde kısa başlıklarda ve bölüm başlıklarında tamamıyla kullanılır. Kitaptaki bölüm başlıkları tamamıyla büyük harfle yazılmıştır. Bölüm başlıkları altındaki alt başlıklarda ise ilk harfler büyük diğer harfleri ise küçük harflerle yazılmıştır.

4.2.2.3.4. Ders Kitaplarında Tasarım Öğeleri

Boyut

Araçların uzunluk, genişlik, derinlik ve yüksekliği ile ilgilidir. Kitaptaki öğelerin boyutuna karar verirken öğrencilerin gelişim düzeyine, bilgilerin çokluğuna ve sayfa sergisine bakılır.

Kitabın düzenlenmesinde bazı sayfalarda yazıya bazılarında ise resme ağırlık verilmiştir. 14, 18, 20, 23 ve 69. sayfalarda resme, 17, 25, 26, 55 ve 56. sayfalarda ise yazıya ağırlık verilmiştir. Kitaba baktığımızda genel olarak resme daha çok ağırlık verilmiştir.

Doku

Doku kitaplarda, kullanımı kolaylaştırmak, nesnelere dikkat çekmek veya nesnelere doğal görüntüsünü yansıtmak amacıyla kullanılır. Görsel doku ve dokunsal doku olmak üzere ikiye ayrılır.

Görsel doku herhangi bir üç boyutlu cismin iki boyutta görüntüsünü kağıt üzerine yaparak elde edilir. Kitabımızda 21, 24, 26, 143 ve 144. sayfalara baktığımızda görsel dokuya örnek resimler görmekteyiz. Fakat kitapta dokunsal dokuyla ilgili herhangi bir resim bulunmamaktadır.

Çizgi

Çizgilerin yatay, dikey, kırık, dalgalı veya eğik olarak kullanımı algılama üzerinde etkilidir. Çizgiler öğretici araçların kullanılışlılığını da artırır. Kitabımızda 24, 26, 42, 44, 47, 70, 74, 143 ve 208. sayfalarda çizgilerle oluşturulan şekiller görmekteyiz.

Renk

Renk kitaba olan ilgiyi artırır. Kitap içerisindeki bozuk renkler öğrenci ilgisini kitaptan uzak tutar. Renkler dikkat çekme, ilgiyi odaklama, kontrast oluşturma gibi birçok amaç için kullanılır.

Kitaba baktığımızda çok fazla resim bulunduğundan kitap fazla renkli görünmektedir. Özellikle ana başlık altındaki örnek metinlerin renkli kutular içerisine yazılması renk kullanımını arttırmaktadır. Aşırı renklerin konulması da baskının arka sayfada görünmesine neden olmaktadır. Renkli kutular içine konulan yazılar ve renkli resimler bu açıdan arka sayfaya geçmeleri konusunda örnek gösterilebilir.

Şekil/Form

Ders içeriğindeki konuların daha iyi anlaşılması için şekil ve formdan yararlanılır. Bu konuların etkililiğini arttırmak için şekil ve formların düzgün ve uyumlu yerleştirilmesi gerekir.

174, 178, 181, 195, 199 ve 209. sayfalara baktığımızda şekil/formun düzgün bir şekilde yerleştirildiğini görmekteyiz. Bu durum öğrencilerin dikkatini konuya vermelerini sağlayacaktır. 33, 67, 69, 73, 77, 81 ve 89. sayfalarda ise şekil/form uyumsuzluğu görmekteyiz.

Boşluk

Kitabın sayfasına ilk baktığımızda doluluk ve boşluğu görmekteyiz. Kitap sayfalarında yeterince boşluklar olmalıdır. Bu boşluklar öğrencilerin not almaları içinde uygundur. Ayrıca

yeteri olarak verilen boşluklar sayfa düzenini de etkiler. Göz en fazla olarak %41 sol üst köşeyi, %14 olarak da sağ alt köşeyi algılamaktadır. Bu yüzden boşlukların sağ alt köşede olmasına önem verilmelidir.

Kitaba baktığımızda sadece 129. sayfadaki değerlendirme sorularının son kısmında altta biraz boşluk vardır. Bunun dışında kitapta hiç boşluk bulunmamaktadır. Kitapta fazla resim ve fotoğraf kullanıldığı için, kitaptaki boşlukların yerini de fotoğraf ve resimler almıştır.

4.2.2.3.5. Ders Kitaplarında Tasarım İlkeleri

Bütünlük

Kitaplarda kullanılan yazı, sorular, bölüm, resim, yardımcı araçlar, şekil, grafik, haritalar vb. öğeler kitabın bütünlüğü açısından önemlidir. Bu gereçlerin uygun yerlere ve uygun yerlerde kullanılması ilgi çekiciliği ve görselliği arttırmaktadır. Bu gereçler gereksiz yerlerde kullanılmamalıdır.

Kitaba baktığımızda sayfa 14'te "İletişim" konusunda maç oynayan çocukların resmi konulmuştur. İletişim konusuna daha uygun fotoğraf veya resim konularak bütünlük daha iyi sağlanabilirdi. Yine 69 ve 95. sayfalarda resimlere fazla yer verilmiştir. Ayrıca bu resimlerin yerleştirilmesi düzensiz olduğu için bütünlüğü de bozmaktadır.

Zıtlık

İnsanı harekete geçirme, canlandırma, hareketlendirme ve ilgi çekme konusunda zıtlıklardan yararlanır. Zıtlıklar tasarıma hareket ve canlılık da getirir. Kitapta beyaz sayfa üzerine siyah renkle yazılar yazıldığı için bir zıtlık oluşturulmuştur. Bu zıtlık ayrıca okumaya da kolaylık sağlamaktadır.

Vurgu

Önemli öğelere dikkat çekmede vurgudan yararlanır. Zemin ve şekil arasında kontrast oluşturarak, ok ve çizgi kullanarak, öğeyi diğerlerinden büyük yaparak, öğeyi diğerlerinden farklı renkte tutarak ve diğerlerinden farklı şekilde kullanarak vurgu yapılır.

Kitapta 20. sayfadaki resimde yere düşen çocuğu arkadaşının yerden kaldırması resmin üstünde yuvarlak bir daire içerisinde ayrıca gösterilerek yardımseverliğe ve anlayışa

vurgu edilmiştir. Sayfa 63'te konunun altına renkli bir kutucuk içerisinde öğrencilerin görüşü istenilerek öğrencilerin ilgisinin çekilmesi sağlanmıştır. 66. sayfada haçlı seferleri koyu harfle yazılarak vurgu yapılmıştır. Sayfa 69'da Mevlana'nın resmi yeşil bir renk üzerine yapılarak vurgu yapılmıştır.

Yakınlık

Konular içindeki bazı olaylar arasındaki mesafe yakınlık olarak ifade edilir. Görüntülerde yakın öğeler ilişkili, uzak öğeler de ilişkisiz olarak algılanır. Yakın öğeler sayfadan dolayı yakın gösterilemiyorsa ok gibi işaretlerle ilişkilendirilmelidir.

Kitapta sayfa 19'da resimde arkadaşına Selam veren bir çocuk, yanındaki resimde de arkadaşının selamını almadığını gösteren bir resim bulunmaktadır. Burada çatışma yaşayan iki çocuk ile ilgili resim konulmuştur. Bu resmin yan yana konulması resim konularının birbirine yakınlığından kaynaklanmaktadır.

Tekrar

Bir öğe aynı ya da tekrar ölçülerde birden fazla kullanılıyorsa tekrar edilmiş olur. Kitapta hazırlık sorularının bulunduğu kutu aynı renkte ve aynı şekillerde uygulanmıştır. Konu altlarında bulunan düşünelim-tartışalım bölümünde hep aynı olarak ünlem işareti kullanılmıştır. Bazı konuların altında bilgi bölümü yer almaktadır. Bilgi yazısı hepsinde aynı şekilde her harf farklı kutucukta yer alacak biçimde yazılmıştır.

Hizalama

Görsel aracın öğelerinin aynı sıraya veya doğru bir çizgi haline getirilmesidir. Hizalamalar yatay ve dikey olabilir. Sayfa 19'daki birbiriyle ilişkili iki resim yatay olarak hizalanmıştır. Sayfa 27'deki şekiller yine yatay olarak hizalanmıştır. Sayfa 43'teki tablolar hem yatay hem de dikey olarak hizalanmıştır.

Uygunluk

Şekil, boyut, renk, doku vb. öğelerin birinde veya birkaçında uygunluk olabilir. İki veya üç boyutlu biçimler arasında ortak veya yakın oluş, uyumu sağlar.

Sayfa 14'teki "İletişim" adlı konunun içerisine çocuğun bir köpeği sevmesini gösteren bir resim konulmuştur. Sayfa 15'te iki öğrencinin diyalogunu gösteren bir fotoğraf konulmuştur.

Sayfa 21’de “Kitle İletişimi” başlıklı konunun altına kitle iletişim araçlarının resimleri konularak konu başlığıyla uygunluğu ortaya konulmuştur.

Denge

Bir tasarımdaki öğelerin şekil, renk, doku, boşluk ve boyutları kendi aralarında sürekli bir karşılaştırma içindedirler. İçerikteki bu öğeler arasında bir denge olmalıdır. Bu öğeler arasında herhangi birine ağırlık verilmemelidir. Kitaba genel olarak baktığımızda kimi sayfalarda resim ve fotoğraflara fazla ağırlık verilmiş, kimi sayfalarda ise yazılara fazla ağırlık verilmiştir.

Egemenlik

Ölçü, renk, doku egemenlik unsuru oluşturabilir. Egemenliğin en çabuk anlaşılan ve en çok kullanılan şekli ölçü egemenliğidir. Egemen olan öğe, görsel alanda daha çok yer kaplar. İlköğretim 1-2 sınıflarında sayfada resimler ağırlıklı iken, ilerleyen sınıflarda yazılar ağırlık merkezini oluşturmaktadır. Fakat incelediğimiz kitaba baktığımızda resim ve fotoğraflara çok ağırlık verilmiştir.

4.2.2.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’nın Öğrenme, Öğretme ve Ölçme Değerlendirme İnceleme Sonuçları

1) Kitaptaki konular ile ilgili ara sorular, hazırlık soruları ve değerlendirme soruları öğrencileri muhakeme etmeye sevk etmektedir. Bazı konularla öğrenciler kıyaslamaya yönlendirilmektedir. Konular bu şekilde işlenerek öğrenciler tarafından daha iyi öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Konuların işlenişine baktığımızda kitaptaki soruların öğrencileri bağımsız ve yaratıcı düşünmeye yönlendirdiğini görürüz. Ayrıca öğrencilerin elde ettikleri bilgilerle sonuçlar çıkarmaları sağlanmaktadır.

2) Hazırlık Çalışmaları yeni ünite ile kazandırılmak istenilen davranışların kazandırılmasını kolaylaştırır. Bu yüzden her konunun başında hazırlık çalışmalarına yer verilmelidir.

İncelediğimiz 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda bütün konuların başında hazırlık çalışmalarına yer verilmiştir. Kitaptaki hazırlık çalışmalarındaki sorular konularla ilgili öğrencileri düşünmeye sevk edecek şekilde hazırlanmıştır. Bazı sorular ise öğrencilerin araştırma yapmalarını sağlamaktadır.

Hazırlık soruları, öğrencilerin ön bilgilerinin gözden geçirilmesine kısmen yardımcı olacak şekilde hazırlanmıştır. Sorular yeni öğrenmeler için ilgi çekici ve merak uyandırıcı niteliktedir. Hazırlanan sorular öğrencilerin gereksinimlerine, yakın çevrelerine, günlük yaşantılarına hitap edecek biçimde hazırlanmıştır. Öğrencileri gözlem yapmaya teşvik etmektedir. Ayrıca öğrenci seviyesine de uygundur.

Hazırlık soruları öğrencileri eleştirel düşünmeye taşımada yetersiz kalmaktadır. Sorular öğrencileri eleştirel düşünmeye taşıyacak nitelikte olacak şekilde artırılmalıdır. Sorulara baktığımızda gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları içermektedir. Konulardan önce verilen hazırlık sorularının sayısı ise yeterli düzeydedir.

3) Eğitim programlarında yapılandırmacılık yaklaşıma geçilmiştir. Bu programa göre öğrenen birey, daha önceki bilgileriyle yeni bilgileri kullanarak yeni bilgiyi zihinsel olarak yapılandırır. Bu şekilde öğrenme, ezberlemeye değil var olan bilginin yeniden yorumlanmasına ve yeni bilginin yeniden oluşturulmasına dayanır.

Yeni ders kitaplarındaki içerikler de bu programa dayanılarak oluşturulmaktadır. Kitabımızdaki konulara baktığımızda bilgilerin ezberlenmesinden ziyade öğrencilerin daha önceki bilgileriyle kıyaslamaları ve yeni bilginin ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

4) Ders kitapları hazırlanırken öğretme stratejileri olan sunuş, buluş ve araştırma/inceleme yoluyla öğretmeye dikkat edilmelidir. Ayrıca yöntem ve tekniklerden de yararlanılmalıdır.

İncelediğimiz kitaba baktığımızda ara sorularla, hazırlık sorularıyla ve değerlendirme sorularıyla öğrenciler buluş yoluyla öğrenme ve araştırma/inceleme yoluyla öğrenme stratejilerine yönlendirilmektedir. Bu da yapılandırmacılık yaklaşım programına uygun düşmektedir.

Ayrıca düz anlatım, tartışma, problem çözme, örnek olay ve bireysel çalışma gibi yöntemlerle, soru-cevap, beyin fırtınası ve bireysel öğretim gibi teknikler konuların işlenişinde kullanılabilir.

5) Kitaptaki konuların programdaki ilgili temel becerileri kazandıracak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Böyle olunca öğrencilerdeki istendik davranışların ortaya çıkarılması kolaylaşır. Öğrencilerden beklenen bilgi, beceri, tutum, değer ve yeterliklerin meydana çıkarılması sağlanmış olunur.

İncelediğimiz kitapta işlenen konuların içerikleri programın ilgili temel becerileri kazandıracak nitelikte düzenlendiğini görmekteyiz. Ayrıca içerikler öğrencilerin etkin rol almasına imkan verecek şekilde düzenlenmiştir.

6) Her ünite için ilgili ünite ile kazandırılması planlanan bilgi ve becerilerin düzeylerinin belirlenmesi için ünitelerin sonunda değerlendirme sorularına yer verilmesi gerekir. Öğrencilere konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmek için ünite sonlarında verilen değerlendirme soruları bazen konu sonlarında da verilmektedir.

Kitabımıza baktığımızda konu ve bölüm sonlarında değerlendirme sorularına yer verilmemiştir. Değerlendirme soruları sadece ünite sonlarında verilmiştir. Fakat konuların içinde belirli yerlere öğrencilerin kendilerini konuya dahil olmalarını sağlamak için ara sorulara yer verilmiştir.

Ünite sonlarındaki değerlendirme sorularına baktığımızda soruların gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları içerdiğini görürüz. Değerlendirme sorularında çoktan seçmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurma, eşleştirme, yazılı yoklama, kompozisyon yazdırma, ürün dosyası (portfolyo), konulara benzer örnekler buldurma ve öğrencileri araştırmaya sevk edecek biçimde sorulara yer verilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde ölçeklerden elde edilen bulguların sonuçları, araştırmacının yapmış olduğu 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarının içerik analizine ilişkin sonuçları ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliği Analiz edilmiştir. Araştırmada 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ölçek uygulanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik analizi yapılmıştır.

5.1.1. Ölçek Bulgularına Yönelik Sonuçlar

Öğretmenlerin 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarına ilişkin görüşlerine yönelik çıkarılan sonuçlar şunlardır.

1- Araştırmaya toplam 110 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %40'ını bayan, %60'ını erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda erkek öğretmenler 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik özelliklerinin bayan öğretmenlere göre daha iyi olduğunu düşünmektedirler. Bayan öğretmenler sadece 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının dil, anlatım ve üslup özelliklerini ve 7. sınıf Sosyal bilgiler ders kitabının öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme özelliklerini erkek öğretmenlere göre daha olumlu görmekteler.

2- Araştırma sonucunda 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları içerik özelliklerinin bütün boyutları açısından en çok olumlu gören öğretmenlerin kıdemleri göz önüne alındığında 15-22 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin olduğu görülmektedir. 15-22 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içeriğinin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenlemeleri ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutlarına yönelik düşüncelerinin ortalamaları hepsinde

olumlu olarak en yüksek çıkmıştır. 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğine ilişkin en düşük ortalama 0-7 yıl kıdeme sahip öğretmenler, 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğine ilişkin en düşük ortalama ise 8-14 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından ortaya konulmuştur.

3- Öğretmenlerin yaşları göz önünde bulundurulduğunda, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları içerik özelliklerinin bütün boyutları açısından en çok olumlu gören öğretmenlerin 36-42 yaş grubunda olduğunu görmekteyiz. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içeriğine ilişkin en çok olumsuz görüşe sahip olan 28-35 yaş grubuna sahip öğretmenlerdir.

4- Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının lisans mezunu olması Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yüksek lisans ve doktora programlarına ilgi göstermediklerini ortaya çıkarmaktadır.

5- 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin içeriğin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin düşüncelerinin ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu boyutlardaki farklar ise 28-35 ile 36-42 yaşları arasındaki öğretmenler arasındadır. Sadece teknik, tasarım ve düzenlemelere ilişkin görüşleri arasında bir fark yoktur. 36-42 yaş arası öğretmenlerin emeklilik dönemlerine az kalmasından dolayı kitapların niteliklerine karşı ilgisiz olmaları ve 28-35 yaş arası öğretmenlerin ise daha mesleklerinin başında olmalarından ve eğitim-öğretimi ciddiye almalarından dolayı böyle bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Ölçek uygulamalarında da buna benzer durumlarla karşılaşmıştır.

6- 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kitap içeriğine ilişkin düşüncelerinin ortalama puanlarının yaşlarına göre aralarında anlamlı bir fark yoktur.

7- 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabına yönelik hazırlanan ölçeğin içerik boyutunu 107 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin içerik boyutuna ilişkin ortalamaları 3.32 çıkmıştır. Dil, anlatım ve üslup boyutunu 110 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin boyuta ilişkin ortalamaları 3.38 çıkmıştır. Teknik, tasarım ve düzenlemeleri boyutunu 110 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin boyuta ilişkin ortalamaları 3.48 çıkmıştır. Öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutunu 109 öğretmen cevaplamış ve bu

öğretmenlerin boyuta ilişkin ortalamaları 3.33 çıkmıştır. 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu kitabın en çok teknik, tasarım ve düzenleme bölümünü olumlu olarak görmekte-dirler (3.48).

8- 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabına yönelik hazırlanan ölçeğin içerik boyutunu 107 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin içerik boyutuna ilişkin ortalamaları 3.30 çıkmıştır. Dil, anlatım ve üslup boyutunu 109 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin boyuta ilişkin ortalamaları 3.39 çıkmıştır. Teknik, tasarım ve düzenlemeleri boyutunu 107 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin boyuta ilişkin ortalamaları 3.49 çıkmıştır. Öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutunu 106 öğretmen cevaplamış ve bu öğretmenlerin boyuta ilişkin ortalamaları 3.35 çıkmıştır. 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu kitabın en çok teknik, tasarım ve düzenleme bölümünü olumlu olarak görmekte-dirler (3.49).

9- 6. ve 7. sınıf öğretmenlerine uygulanan ölçeklerdeki içeriğin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenlemeleri ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme boyutları hakkındaki öğretmenlerin görüşlerine ilişkin ortalamaların birbirlerine çok yakın olduğunu görmekteyiz. Çanakkale il ve ilçelerinde görev yapan 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğine ilişkin görüşleri “orta” düzeydedir.

5.1.2. Araştırmacının Kitap Analizleri Bulgularına Yönelik Sonuçlar

Araştırmacının yapmış olduğu 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının analizi sonucu ortaya çıkardığı sonuçlar şunlardır.

5.1.2.1. Araştırmacının 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Analizi Bulgularına Yönelik Sonuçlar

1- İstatistiki bilgilere ait sadece 1 adet tablo verilmiştir. Kitapta istatistiki bilgilere ait tablo, grafik, sütun vb. bilgilere sıkça yer verilmeli ve bu istatistiki bilgilerin de güncel olmasına dikkat edilmelidir.

2- Kurallı cümlelerin kurulması öğrencilerin konuları daha kolay öğrenmesine yardımcı olur. Kitapta çok fazla devrik cümleler kurulmuştur. Bazı cümlelerdeki kelime sayıları da çok fazladır (ör: 32 kelime). Kesme işaretinin kullanılmadığı kelime sayısı çok fazladır. Noktalama işaretlerine yönelik hataların en çoğu kesme işaretinden kaynaklanmaktadır.

3- Kullanılan kağıdın kalitesi düşüktür. Sayfalardaki resimlerin çoğu sayfanın arkasına geçmektedir. Kitapta çok fazla resim, fotoğraf vb. görsel öğelerden yararlanıldığı için arka sayfadaki görüntülerin çoğu belli olmaktadır. Ayrıca kitabın ciltlemesi de yetersizdir.

4- Değerlendirme sorularında boşluk doldurma, kompozisyon yazdırma, ürün dosyası (portfolyo), konulara benzer örnekler buldurma ve öğrencileri araştırmaya sevk edecek sorulara hiç yer verilmemiştir.

MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Temel Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının Değerlendirme Raporu (2006) İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle İlgili Değerlendirme Raporu'nda "Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri" ölçeğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

İlköğretim Okulu altıncı sınıf sosyal bilgiler derslerinde öğretmenlerin en büyük bölümünün sözlü sunum, görsel çalışmalar ve ürün dosyasından (portfolyo) "Çoğu Zaman" yararlandıkları anlaşılmaktadır. Nitekim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda bu değerlendirme yönelik çalışmalar bulunmadığı için öğretmenlerin bunlardan yararlanmaları güçleşmektedir.

5.1.2.2. Araştırmacının 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Analizi Bulgularına Yönelik Sonuçlar

1- Konularda destan, atasözü ve türkü gibi metinlere yer verilmemiştir. Bu metinlerden de yararlanılması gerekir.

2- Kitapta yanlış kelime yazımı ve yanlış bilgilere rastlanılmıştır. Öğrencileri yanlış bilgilere yöneltmemek ve Öğrencilerin kelimelerin anlamlarını doğru öğrenebilmeleri

için bu tür yanlışlıklardan uzak durulmalıdır. Uzun kelimelere çok rastlanılmamasına karşın birçok cümle fazla kelimedenden oluşmaktadır (ör: 34). Devrik cümleler sıkça kullanılmış ve noktalama işaretlerinden kesme işareti hatası fazlaca bulunmaktadır.

3- Kullanılan kağıdın kalitesi düşük olduğu için görsel metinlerin çoğu sayfanın arkasında belli olmaktadır. Resim, fotoğraf vb. görsel metinlere de çok ağırlık verilmiştir. Bu yüzden kitapta konu altlarında hiç boş yer bulunmamaktadır. Kitabın ciltlemesi de yetersizdir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde uygulamacılar ve araştırmacı için öneriler yer almaktadır.

5.2.1. Uygulamacılar İçin Öneriler

1- Sosyal Bilgiler ders kitaplarına yönelik genel olarak ders kitaplarının içeriğinin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenlemeleri ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme açısından yapılan araştırma çalışmalarının yetersiz olduğu görülmektedir. Yapılacak olan araştırma çalışmalarında bu konuya eğilimin artışına ihtiyaç duyulmaktadır.

2- Öğretmenlerin 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları içerik analizine ilişkin görüşlerinin ortalamaları “orta” düzeydedir. Öğretmenlerin kitaplar hakkındaki görüşlerinin orta seviyede çıkması kitapların yetersiz olduğunu göstermektedir. Ders kitapları öğrenciyi, dersin hedefleri yönünde yetkinleştiren; duygu, düşünce ve hayallerinin gelişmesi hususunda besleyen, öğrencilerin öğretmenleri takip etmelerine, onun anlattıklarını istedikleri yerde, istedikleri şekilde ve istedikleri hızla tekrarlamalarına yardımcı olan, öğrencilerin daha önce kazanmış olduğu birikimin bir sentezini oluşturması ve yeni birikimler kazanmasını sağlayan (Tosunoğlu, Arslan, Karakuş, 2001, s. 81) önemli bir ders materyalidir. Bu yüzden hazırlanan ders kitapları içeriğinin programa uygunluğu, dil, anlatım ve üslup, teknik, tasarım ve düzenlemeleri ve öğrenme, öğretme ve ölçme değerlendirme bakımından hazırlanmasına dikkat edilmelidir.

3- Genel itibariyle incelenen ders kitaplarının fiziksel özellikleri yetersizdir. Ders kitaplarının görsel, tasarım ve düzenleme açısından kalitesinin artırılması gerekir.

4- Ünitelerin sonuna ünite içerisinde yer alan konulara ilişkin özet bilginin konulması konuların tekrarı ve hatırlanması açısından önem arz etmektedir.

5- Ölçeklerin uygulanması esnasında birçok öğretmen ders kitaplarının içeriğine yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Genel olarak düşünceleri her yeni çıkan ders kitaplarının aynı hatalara sahip olması yönündedir. Bu yüzden ders kitaplarının hazırlanması ve incelenmesi aşamalarında mutlaka ders kitabı öğretmenlerinin bilgi ve düşüncelerinden yararlanılmasına ağırlık verilmelidir.

5.2.2. Araştırmacı İçin Öneriler

1- Bu araştırma 2010-2011 eğitim öğretim yılı için 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları ve Çanakkale il ve ilçelerinde bulunan ilköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik bir çalışmadan oluşmaktadır. Çanakkale ilinin küçük olması ve araştırmacıların öğretmenlere çok fazla ölçek uygulamalarından dolayı öğretmenlerin ölçekleri doldurmalarında zorluklarla karşılaşmıştır. Bu yüzden çalışma için araştırmaların az yapıldığı farklı bir ilde yapılması tercih edilebilir.

2- Öğretmenlerin ölçek doldurmadan ziyade görüşmeye daha açık oldukları gözlemlenmiştir. Bu yüzden öğretmenlerin görüş, bilgi, deneyim, tecrübe ve düşüncelerinden yararlanılmaya gidilebilir.

3- 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarına ilişkin bu çalışma öğrencilere yönelik de yapılabilir. Bu sayede çalışmada farklı bir boyuta da ulaşılmış olunur.

KAYNAKÇA

ADANALI, M., (2008) **Sosyal Bilgiler Eğitiminde Alternatif Değerlendirme: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Eğitiminin Alternatif Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Değerlendirilmesi**, Adana, Yüksek Lisans Tezi.

AKDAĞ, H., (2009), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği)**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, 21.

ALGAN, S., (2008), **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Ölçme ve Değerlendirme Ögesinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi**, Adana, Yüksek Lisans Tezi.

ARGÜDEN, Y., (2003), **Okul Kitapları**, Dünya Gazetesi.

ARIK, A., (1992), **Psikolojide Bilimsel Yöntem**, İstanbul, İ. Ü. Basımevi ve Film Merkezi Yayın No: 3708, Fakülte Yayın No: 3253.

ARSLAN, A., S., **Ders Kitapları Nasıl Olmalıdır.**

BARR, R., D., BARTH, S., L., SHERMİS, S., S., (1977) **Defining the Social Studies**, Washington-National Council for the Social Studies, Bulletin.

BAYRAKÇI, M., (2003), **Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Konusu Projesi**, Ankara, Milli Eğitim Dergisi, 165.

BESKİSİZ, E., (2009), **Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenme Stillerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Sordukları Soru Türleri Ve Bilişsel Düzeylerinin İncelenmesi**, Adana, Yüksek Lisans Tezi.

CEYHAN, E., YİĞİT, B., (2003), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**, Ankara, Anı Yayıncılık.

ÇAKAN, M., (2003), **Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlik Düzeyleri: İlk ve Ortaöğretim**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37-2,, s. 99-114.

ÇUKUR, H., (2004), **İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarındaki (Sosyal Bilgiler) Coğrafya Konularına Eleştirel Bakış**, Ankara, I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (15-17 Mayıs 2003 İzmir).

DEMİREL, Ö., KIROĞLU, K., (2003), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**, Ankara, Pegema Yayıncılık.

DEMİREZEN, A., (2007), **Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri**, Ankara, Yüksek Lisans Tezi.

DUMAN, T., KARAKAYA, N., ÇAKMAK, M., ERAY, M., ÖZKAN, M., (2001), **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Matematik 1-8**, Küçükahmet, L. (ed.), Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

GEDİK, H., D., (2008), **Sosyal bilgiler Ders Kitaplarında Güncel Konular**, TSA/Yıl: 12, S: 1, s. 117-134.

GEDİK, H., D., (2004), **I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (15-17 Mayıs 2003 İzmir)**, Ankara, Tebliğler, D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi Dekanlığı.

KÜÇÜKAHMET, L., (2003), **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

KILIÇ, A., SEVEN, S., (2003), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**, Ankara, Pegema Yayıncılık, 4. Baskı.

MEB EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI, (2003), **Temel Eğitim Destek Programı Öğretim Programlarının (İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler), Değerlendirme Rapor**, Ankara, Sosyal Bilgiler Dersi.

MEB, (2003), **İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

ÖCAL, A., YİĞİTTİR, S., (2003), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği)**, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Cilt 8, Sayı 1, s. 51-61.

ÖZDEMİR, A., Ş., PUSMAZ, A., (2007), **İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Çağdaş Eğitim Ölçütlerine Uygunluğunun İncelenmesi**, EDU 7, Cilt 2, Sayı 2.

ÖZTÜRK, C., DİLEK, D., (2004), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Ankara, 4. Baskı, Pegema Yayıncılık.

ÖZTÜRK, C., (2003), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Ankara, Pegema Yayıncılık.

SABANCI, Ö., (2005), **Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim**, TÜSİAD.

SÖNMEZ, V., (1998), **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Ankara, Anı Yayıncılık.

TARMAN, B., ACUN, İ., YÜKSEL, Z., (2010), **Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi**, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 9 (3), 725-746.

TAŞ, A., M., (2006), **Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi**.

TOSUNOĞLU, M., ARSLAN, M., M., KARAKUŞ, İ., (2001), **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme**, Ankara, Anıttepe Yayıncılık.

YILDIRAN, N., B., (2007), **İlköğretim 8. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel tasarım İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi ve İçerik Analizinin Yapılması**, Adana, Yüksek Lisans Tezi.

Yazım Kılavuzu

- <http://www.cebirsel.com/wrapper-35.html>
- http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_10.html
- http://w3.gazi.edu.tr/web/cdonmez/html/makale_11.html
- http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2589_0.html
- http://www.odevarsivi.com/dosya.asp?islem=gor&dosya_no=140380
- <http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/05.htm>

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.17.00.07-311/
Konu : Anket Uygulaması.

12.05.2011*008617

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın
09.05.2011 tarihli ve 4772 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Bayram AKGÜN tarafından, "İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliliğinin Analiz Edilmesi" konulu araştırma kapsamında, 16-27.05.2011 tarihleri arasında İlimiz Merkez ve İlçelerinde İlköğretim Okullarında görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde anket uygulaması yapılması ilgi yazıyla teklif edilmekte olup; Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; olurlarınıza arz ederim.

Vefa BARDAKCI
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
12/05/2011

Bahir ALTUNKAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Bayram AKGÜN
Kurumu / Üniversitesi	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans
Araştırma yapılacak iller/ilçeler	Çanakkale Merkez,Eceabat, Gelibolu, Çan Yenice Lapseki Biga. Ezine Bayramiç, Ayvacık Bozcaada, Gökçeada
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İlköğretim Okulları 2. kademe
Araştırmanın konusu	İlköğretim 2. Kademe (6. Ve 7.Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliliğinin Analiz Edilmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Araştırma Önerisi
Veri toplama araçları	Anket
Görüş istenilecek Birim/Birimler	İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenleri
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
UYGUNDUR	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı:	

KOMİSYON

12/05/2011
Komisyon Başkanı
İbrahim BAYAR

Üye
Zekiye KILIÇ

Üye
Süheyla H. YURDUSEV

ÖLÇEK FORMU

Değerli Hocalarım;

Bu ölçek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü'nde, "**İlköğretim II. Kademe (6. Ve 7. Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliğinin Analiz Edilmesi**" konulu yüksek lisans tez araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır ve her hangi bir kurumla paylaşılmayacaktır.

Hazırladığımız ölçek sadece Çanakkale/Merkez ilinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanacaktır.

Bu ölçeğin güvenilirliğinin, tarafsızlığının ve amacına ulaşmasının sağlanması için lütfen soruların dikkatlice cevaplandırılmasını rica ediyorum. Göstermiş olduğunuz ilgiye, ayırdığınız zamana saygı duyar, katılımınız için teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Hasan ARSLAN (Tez Danışmanı)

Bayram AKGÜN (Tez Sorumlusu)

Aşağıdaki ifadelerle ilgili olarak katılım derecenizi ilgili kısma (X) koyarak belirtiniz.

1.BÖLÜM: DEMOGRAFİK (KİŞİSEL) BİLGİLER					
1.	Cinsiyetiniz	Erkek	Kadın		
2.	Yaşınız	☐ 20-27	☐ 28-35	36-42	42 Üstü
3.	Eğitim Durumunuz	Lisans	Lisansüstü	Doktora	
4.	Kıdeminiz	☐ 0-7	☐ 8-14	☐ 15-22	☐ 23 Üstü

2. BÖLÜM: İÇERİK	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
İçerik Sosyal Bilgiler öğretim programında belirlenen kazanımları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.					
İçerik sosyal, ekonomik ve kültürel bütünlük içerisinde; öğrencinin günlük yaşantısında yararlanabileceği şekilde işlenmiştir.					
Kitaptaki konuların işlenişinde; yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmiştir.					
Konular öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışları dikkate alacak şekilde işlenmiştir.					
Kitaptaki konular; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenmiştir.					
Konular; öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek biçimde işlenmiştir.					
Konular öğrenci seviyesine uygun şekilde hazırlanmıştır.					
İçerikte Türkiye'nin stratejik durumuna ilişkin verilen bilgiler yeterlidir.					
Konular geçerli ve güvenilir bilgilerden oluşmaktadır.					
Kitaba Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseten metinlerin konmasına özen gösterilmiştir.					

3. BÖLÜM: DİL, ANLATIM VE ÜSLUP	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Kitapta kullanılan Türkçe, doğru ve öğrenci seviyesine uygun olarak kullanılmıştır.					
Kitapta gereksiz bilgi ve fazla ayrıntıya yer verilmemiştir.					
Ders kitabında akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.					
Konu anlatımlarında yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.					
Kitap öğrencilerin duygu, hayal ve düşünce dünyasını zenginleştirmektedir.					
Konuların cümle yapısı ve uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.					
Konu anlatımlarında paragraflar arasındaki bağlantılar açık şekilde kurulmuştur.					
Konularda betimleme, açıklama ve öyküleme anlatım şekilleri kullanılmıştır.					
Kitabın diğer derslerle de ilişkisi vardır.					
Kitaptaki metinler okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte hazırlanmıştır.					

<p style="text-align: center;">4. BÖLÜM: TEKNİK, TASARIM VE DÜZENLEMELERİ</p>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Kitapta yer alan resim, fotoğraf, grafik, tablo ve şekiller sayıca yeterlidir.					
Kitapta kullanılan kağıt kalitelidir.					
Resimler, fotoğraflar ve şekiller içerikle uyumlu olarak kullanılmıştır.					
Kitabın kapak tasarımı dersin içeriğine uygundur.					
Kitabın ağırlığı ve boyutu öğrenci seviyesine uygundur.					
Kitaptaki yazıların puntoları öğrenci seviyesine uygundur.					
Kitapta kullanılan başlık ve dipnotlar normal yazılardan ayırt edilebilecek koyulukta ve farklı yazı karakteri ile yazılmıştır.					
Kitabın cildi oldukça dayanıklıdır.					
Kitabın ön kapağında kullanılan okul türü, sınıfı, basım yeri ve yazarlar açıkça yazılmıştır.					
Sayfa düzeni konu bütünlüğünü sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.					

<p style="text-align: center;">5. BÖLÜM: ÖĞRENME, ÖĞRETME VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME</p>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Ünite veya konu başlarındaki hazırlık çalışmaları, öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgilidir.					
Hazırlık çalışmaları öğrencide konu veya üniteyi öğrenmek için ilgi ve istek uyandırmaktadır.					
Ünite sonlarındaki ölçme –değerlendirme sorularını öğrenciler rahatlıkla yapabilmektedir.					
Ölçme-değerlendirme soruları ve öz değerlendirme formları öğrencilerin kendi kendisini değerlendirmesine olanak sağlamaktadır.					
Konuyla ilgili değerlendirme soruları doğrudan konu içeriğiyle ilgilidir.					
Konuyla ilgili araştırma ve değerlendirme soruları öğrencileri araştırma yapmaya yöneltmektedir.					
Sorular öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerine imkan sağlamaktadır.					
Her okuma parçası sonunda dört temel dil becerisini geliştirici alıştırmalara yer verilmiştir.					
Sorular, öğrencileri henüz kazanamadıkları bilgi, tutum ve davranışları kazandırmaya yöneltiyor.					
Test maddeleri ölçme tekniklerine uygun olarak hazırlanmıştır.					

ÖLÇEK FORMU

Değerli Hocalarım;

Bu ölçek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü'nde, "**İlköğretim II. Kademe (6. Ve 7. Sınıf) Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitaplarının Yeterliğinin Analiz Edilmesi**" konulu yüksek lisans tez araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır ve her hangi bir kurumla paylaşılmayacaktır.

Hazırladığımız ölçek sadece Çanakkale/Merkez ilinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulanacaktır.

Bu ölçeğin güvenilirliğinin, tarafsızlığının ve amacına ulaşmasının sağlanması için lütfen soruların dikkatlice cevaplandırılmasını rica ediyorum. Göstermiş olduğunuz ilgiye, ayırdığınız zamana saygı duyar, katılımınız için teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Hasan ARSLAN (Tez Danışmanı)

Bayram AKGÜN (Tez Sorumlusu)

Aşağıdaki ifadelerle ilgili olarak katılım derecenizi ilgili kısma (X) koyarak belirtiniz.

1.BÖLÜM: DEMOGRAFİK (KİŞİSEL) BİLGİLER					
5.	Cinsiyetiniz	Erkek	Kadın		
6.	Yaşınız	☐ 20-27	☐ 28-35	36-42	42 Üstü
7.	Eğitim Durumunuz	Lisans	Lisansüstü	Doktora	
8.	Kıdeminiz	☐ 0-7	☐ 8-14	☐ 15-22	☐ 23 Üstü

2. BÖLÜM: İÇERİK	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
İçerik Sosyal Bilgiler öğretim programında belirlenen kazanımları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.					
İçerik sosyal, ekonomik ve kültürel bütünlük içerisinde; öğrencinin günlük yaşantısında yararlanabileceği şekilde işlenmiştir.					
Kitaptaki konuların işlenişinde; yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmiştir.					
Konular öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışları dikkate alacak şekilde işlenmiştir.					
Kitaptaki konular; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenmiştir.					
Konular; öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek biçimde işlenmiştir.					
Konular öğrenci seviyesine uygun şekilde hazırlanmıştır.					
İçerikte Türkiye'nin stratejik durumuna ilişkin verilen bilgiler yeterlidir.					
Konular geçerli ve güvenilir bilgilerden oluşmaktadır.					
Kitaba Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseten metinlerin konmasına özen gösterilmiştir.					

3. BÖLÜM: DİL, ANLATIM VE ÜSLUP	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Kitapta kullanılan Türkçe, doğru ve öğrenci seviyesine uygun olarak kullanılmıştır.					
Kitapta gereksiz bilgi ve fazla ayrıntıya yer verilmemiştir.					
Ders kitabında akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.					
Konu anlatımlarında yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.					
Kitap öğrencilerin duygu, hayal ve düşünce dünyasını zenginleştirmektedir.					
Konuların cümle yapısı ve uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.					
Konu anlatımlarında paragraflar arasındaki bağlantılar açık şekilde kurulmuştur.					
Konularda betimleme, açıklama ve öyküleme anlatım şekilleri kullanılmıştır.					
Kitabın diğer derslerle de ilişkisi vardır.					
Kitaptaki metinler okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte hazırlanmıştır.					

4. BÖLÜM: TEKNİK, TASARIM VE DÜZENLEMELERİ	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Kitapta yer alan resim, fotoğraf, grafik, tablo ve şekiller sayıca yeterlidir.					
Kitapta kullanılan kağıt kalitelidir.					
Resimler, fotoğraflar ve şekiller içerikle uyumlu olarak kullanılmıştır.					
Kitabın kapak tasarımı dersin içeriğine uygundur.					
Kitabın ağırlığı ve boyutu öğrenci seviyesine uygundur.					
Kitaptaki yazıların puntoları öğrenci seviyesine uygundur.					
Kitapta kullanılan başlık ve dipnotlar normal yazılardan ayırt edilebilecek koyulukta ve farklı yazı karakteri ile yazılmıştır.					
Kitabın cildi oldukça dayanıklıdır.					
Kitabın ön kapağında kullanılan okul türü, sınıfı, basım yeri ve yazarlar açıkça yazılmıştır.					
Sayfa düzeni konu bütünlüğünü sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.					

<p style="text-align: center;">5. BÖLÜM: ÖĞRENME, ÖĞRETME VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME</p>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
<p>Ünite veya konu başlarındaki hazırlık çalışmaları, öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgilidir.</p>					
<p>Hazırlık çalışmaları öğrencide konu veya üniteyi öğrenmek için ilgi ve istek uyandırmaktadır.</p>					
<p>Ünite sonlarındaki ölçme –değerlendirme sorularını öğrenciler rahatlıkla yapabilmektedir.</p>					
<p>Ölçme-değerlendirme soruları ve öz değerlendirme formları öğrencilerin kendi kendisini değerlendirmesine olanak sağlamaktadır.</p>					
<p>Konuyla ilgili değerlendirme soruları doğrudan konu içeriğiyle ilgilidir.</p>					
<p>Konuyla ilgili araştırma ve değerlendirme soruları öğrencileri araştırma yapmaya yöneltebilir.</p>					
<p>Sorular öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerine imkan sağlamaktadır.</p>					
<p>Her okuma parçası sonunda dört temel dil becerisini geliştirici alıştırmalara yer verilmiştir.</p>					
<p>Sorular, öğrencileri henüz kazanamadıkları bilgi, tutum ve davranışları kazandırmaya yöneliyor.</p>					
<p>Test maddeleri ölçme tekniklerine uygun olarak hazırlanmıştır.</p>					